

POLSKIE *N° 66* 176
TOWARZYSTWO
KRAJOZNAWCZE

1060

ROK 1928.

1060

I-132p

Wstęp.

Warunki finansowe nie pozwoliły nam wydawać drukowanych sprawozdań rocznych. Zbyt dużo jednak nagromadziło się danych, wymagających opublikowania, i dlatego Towarzystwo musiało podjąć pewien wysiłek, aby podać do publicznej wiadomości informacje o swej pracy. Było to zwłaszcza potrzebne z tego względu, że ostatni nasz rocznik ukazał się w roku 1913, a od owego czasu zaszły tak wielkie i doniosłe zmiany, że Towarzystwo musiało innemi drogami poprowadzić swą działalność, zgodnie z nowemi warunkami bytowania naszej Ojczyzny.

Przedewszystkiem więc praca nasza rozwinęła się terytorjalnie na całą prawie Rzeczpospolitą, jakkolwiek zaznaczyć należy, że idea krajoznawcza bardzo słabo przyjmuje się w województwach południowych, które w Krajoznawstwie widzą przedewszystkiem tylko turystykę bez głębszego podkładu ideowego, na którym właśnie nasza praca się opiera.

Z powiększeniem liczby oddziałów zwiększyła się też i liczba członków Towarzystwa.

Zrozumienie naszej idei wywołało życzliwe poparcie Władz Państwowych, Samorządowych i Społecznych. Zapomogi Państwowe pozwoliły rozwinąć szerzej nasze prace, a życzliwa pomoc Władz Komunalnych dała możność stworzenia własnych placówek: tak więc Magistraty Pucka, Sandomierza i Włocławka udzieliły placów pod budowę własnych domów, a Sejmiki Powiatowe lub Rady Miejskie przyznają zapomogi na prowa-

dzenie placówek oświatowych, jak muzea, biblioteki, lub wykłady.

Towarzystwo dziś jest właścicielem nieruchomości, a mianowicie: domu z parcelą w Zakopanem, domu z parcelą w Pucku, domu z parcelą w Sandomierzu; wykończy dom we Włocławku. Dzięki zabiegom Prezesa Oddziału Kurpiowskiego p. Adama Chętnika powstał w Nowogrodzie nad Narwią dom i muzeum Kurpiowskie. Nadto na działkach wydzierżawionych od Państwa powstały schroniska nad Świtezią i nad Wigrami, to ostatnie dzięki poważnej zapomodze Wydziału Wychowania Fizycznego.

Nowym zupełnie działem pracy są zainicjowane i prowadzone przez prof. L. Węgrzynowicza Koła Krajoznawcze Młodzieży Szkolnej, których obecnie jest zrzeszonych 94, a sporo jest takich, które pracują na niwie krajoznawczej, lecz nie są zrzeszone. Natomiast Akademickie Koła Krajoznawcze prawie że nie utrzymują kontaktu z Towarzystwem, prowadząc swe prace samodzielnie. W związku z tą pracą młodzieży prowadzony jest organ „Orli Lot”, który wraz z „Ziemią” uznany jest za organ Towarzystwa.

Coraz bardziej rozpraszająca się praca krajoznawcza skłoniła Radę Główną do projektu zmiany organizacji Towarzystwa przez utworzenie wojewódzkich okręgów krajoznawczych, i ten właśnie projekt rozdany jest pod dyskusję Walnego Zjazdu Delegatów.

Najnowszem wreszcie posunięciem zainicjowanie i poparcie Polskiego Biura Turystycznego „Poltur”, które chociaż jest imprezą prywatną, lecz pod protektorem Towarzystwa i silnie z nim związaną.

Al. Janowski.

PAMIĘCI ZMARŁYCH.

Każdy rok czyni szczyby w szeregach Towarzystwa, lecz rok 1928 zaznaczył się szczególnie dotkliwymi stratami, zabierając czterech wybitnych a zasłużonych mężów nauki, działających i na polu krajoznawczem. Usunęli się z widowni ludzie wybitnych zasług i szczerego oddania się Towarzystwu.

Ś. P. LUDOMIR SAWICKI.

Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, założyciel i długoletni Prezes naszego Oddziału Krakowskiego. Zmarły pierwsze prace naukowe w Środkowej Polsce prowadził na zaproszenie i przy pomocy Towarzystwa. Często drukował na łamach Ziemi i wygłaszał odczyty ze swych wypraw naukowych do egzotycznych krain.

Ś. P. STANISŁAW NOAKOWSKI.

Profesor Politechniki Warszawskiej, słusznie zwany „poetą architektury”. Jego wizje artystyczne nawskroś przepojone polskością znakomicie wiązały się z krajoznawstwem, stąd też serdeczne przywiązanie ku ś. p. Noakowskiemu przepełniało nasze Towarzystwo, a Profesor nie szczędził nam dowodów najszczerzej przyjaźni i życzliwości.

Ś. P. EDWARD MALISZEWSKI.

który dużo pracował w „Ziemi” i przez lat kilka redagował ją. Cały szereg wydawnictw zmarłego publikowało nasze Towarzystwo, a koroną tego miała być Biblijografia Krajoznawcza, którą pozostawił ś. p. Maliszewski w spuściznie znacznie już posuniętą.

Ś. P. WŁADYSŁAW SZAJNOCHA.

Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Członek Honorowy naszego Towarzystwa. Zasłużony geolog, długoletni Prezes Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Nie wiele wiadomości dotarło o innych szczerbach, sprawianych przez śmierć w szeregach naszych członków, podano bowiem tylko następujące nazwiska ś. p. zmarłych:

Harasimowicz Julian
Lewandowski Stefan
Chętnikowa Marja
Mioduszevska Sabina
Głogowska Aniela
Pieniążek Stanisław
Winiarski Teofil.

SPRAWOZDANIE

z działalności Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego za lat dwadzieścia.

(Przemówienie na Zjeździe Jubileuszowym w dniu
5 grudnia 1926 roku).

Jeśli kiedykolwiek napisana będzie książka o inteligencji polskiej w okresie od utraty niepodległości do jej odzyskania, nie zabraknie w niej kart, mówiących o tem, czem była dla niej ziemia rodzinna.

Jak w pojęciach, w sercu i w mózgu, układano organiczne związki, jak spajano ogniwa myśli, na jakie tory pchnięto wolę zbiorową, zawsze odpowiedź z głębi i przestrzeni ziemi polskiej odzywać się będzie.

Do wszystkich serc polskich wielka prostota wytkniętej drogi: „przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę, będziemy Polakami”, przemówiła jakąś wielką prawdą. I w epilogu lat niewoli drgnęły serca polskie, gdy śród zawieruchy wojennej, z prostotą wielką prawdy wskazano, jak to

„na wszystkich frontach
od płowej Wisły aż po Ren,
przy zapalonych stojąc lontach,
my swój o Polsce śnimy sen”.

I wreszcie na przedwiośniu naszego nowego samodzielnego życia budowniczy państwa, pan Szymon Gajowiec, pisze nocami „książkę o Polsce nowożytnej,

o Polsce niezależnej od romantyków, mistyków, wieszczów, proroków, socjalistycznych i reakcyjnych dyktatorów papierowych i wszelkiego rodzaju „gadulców”. Pan Szymon Gajowiec „zamierzył przedstawić Polskę rzeczywistą, złożoną z trzech nierównych połówek”, jak to swego czasu pisali poczciwi gadulcowie — Polskę, żyjącą z pracy czarnych rąk i hulaszczą, — przeładowaną ogromem ludności żydowskiej i okrainnych nieprzyjaciół, — z niezafatwioną kwestją rolną i cudzoziemcami, określającymi winę i karę... kraj, zepsuty przez najeźdźców, złupiony z dóbr fizycznych i duchowych, pełen ciemnoty i lenistwa, brudu, barbarji i chamstwa. Dopiero w ten obraz rzeczywistości, istoty rzeczy i najbezwzględniejszego realizmu pragnął tchnąć ducha proroków i apostołów, którzy za czasów niewoli nie dawali usnąć na wieki tworowi nieszczęsnemu, noszącemu nazwę narodu polskiego”.

W pisaniu tej książki, przynajmniej tam, gdzie nie wielki ból, ale gorące przemawiało serce, pomogło swą dwudziestoletnią pracą Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

Jak po utracie niepodległości z „Oda do młodości” romantyzm polski, po listopadowym powstaniu w kraju, Oskar Kolberg, jak po 63 roku, Bronisław Chlebowski, z pracą nad Słownikiem Geograficznym, tak po roku 1905 krajoznawstwo polskie snuje nić z tego samego wątku. Na czele Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego staje niepospolitych zasług ś. p. Zygmunt Gloger. Do „młodości”, do przyszłej jej roli, zwraca się myślą P. T. K., gdy w roku 1906 podejmuje swą pracę i w symboliczne, bezdomne tułactwo polskie, w „wędrówkę borem, lasem”, chce rzucić jaśniejszy promień światła, który

„W jesień płową
będzie wspomnień tych połową
złocił swoje sny”.

Wycieczki P. T. K. były wyrazem jakiejś wewnętrznej potrzeby zbliżenia się do ziemi, do ludzi, znalezienia spójni wewnętrznej, odejścia od „przekleństw

i-kłamstwa, niewczesnych zamiarów, zapóźnych żalów, potępieńczych swarów”.

1907
1906
Pierwsza wycieczka Towarzystwa z 2 czerwca 1907 roku do Puszczy Kampinoskiej, i wszystkie następne, których Towarzystwo zorganizowało 2320 przy dziesiątkach tysięcy uczestników, nosiły cechę majówek filareckich, wędrowek po kraju Wincentego Pola, Norwida, Antoniego Czajkowskiego, Bohdana Dziekońskiego, który w latach czterdziestych ubiegłego wieku szukał w Łysogórach „prawego natchnienia”, uciekał „w objęcia natury”. „W miarę zbliżania się do niej, czczy gwar, hałaśne drobiazgi, cała szumna nicomość powszedniego życia, rozchwiewa się w powietrzu i jak brzęk komarów niknie w oddaleniu”.

Ze swego charakteru wycieczki Towarzystwa, a te zwłaszcza od roku 1900 jeszcze przed powstaniem Towarzystwa podejmowane z nieocenionym „Wujem”, możnaby tylko porównać z wędrowkami w góry Chałubińskiego, Tetmajera i Jana Gwalberta Pawlikowskiego.

Z wycieczką wiąże się akcja wydawnicza Towarzystwa, rozpoczęta pod hasłem „poznaj swój kraj!”, przez Zygmunta Glogera, Maksymiljana Heilperna, Aleksandra Janowskiego i Kazimierza Kulwiecia. Pierwsze mapy wycieczkowe puszczy Kampinowskiej, Białowieskiej, powiatu Nowogródzkiego, utorowały drogę popularyzacji kartografii ziemi ojczystej wśród sfer szerokich młodzieży i inteligencji. Na posiedzeniach Towarzystwa mapa Polski, ukrytej pod nazwą Europy Środkowej, członka honorowego, prof. Pawła Sosnowskiego, była przedmiotem gorących i poważnych debat, owianych myślą wpojenia w umysły młodzieży pojęcia o ziemi rodzinnej, sprzęgniętej kulturą czasu i wysiłkiem pracy z duszą Polaka.

Wycieczce do ręki dano przewodnik — do Druskienik, Częstochowy, Kamieńca Podolskiego, Szwajcarii Kaszubskiej, Gdańska i t. d., rozpoczynając swoisty i własny typ przewodników, których wzorem były Prezesa Janowskiego „Wycieczki po kraju”. Stały się one pobudką do powstania wyjątkowej, nie zastąpionej literatury krajoznawczej dla młodzieży, pióra kochanego

serdecznie przez dzieci i młodzież, rówieśnych i starszych, Wuję Janowskiego. Posłuchajmy: „Na wyznaczony termin przybyli chłopcy do krajoznawstwa, gdzie załatwili kilka spraw bieżących przed wycieczką: Władek nabił guza Lolkowi, Napoleon zjadł gruszki Foce, grupa B nawygrażała pięściami grupie A, a grupa C postanowiła poraz szesnasty zmienić przodownika (harczerzy). Wszystkie zaś grupy podniosły nieludzki wrzask, gdy wszedł do sali Wujek i krzyknął:

„Jak się macie, baki!”

Zagrzmiała trąbka sygnałowa, po schodach zadudnił „chłopcospad” i już Mamut (główny drużynowy) dał się nieludzkim głosem: „baaaczność!!”. Na tę komendę zaczęła się bieganina, a że chłopcy byli doskonale wyćwiczeni, więc na komendę „w prawo!”, obracali się na lewo, a gdy wołano „naprzód!”, to zaraz szli w tył. Nareszcie ustawiono się i Mamut zaintonował „Warszawski bataljon” na nutę „O mój rozmarynie”, co podchwycili chłopcy, śpiewając w pierwszych parach „Łączko, łączko”, w środkowych „Jak to na wojence ładnie”, a w ostatnich „Choć chłodno i głodno, ale żyjem swobodno”.

Był to chór tak zgodny i śpiewny, że publiczność stawała zdumiona, a pies od adwokata z przeciwka wył głośno z zachwytu”.

Tak wyruszała wycieczka z Wujem i docierała przez skarby serc dziecięcych do „Ducha Warszawy”, unosiła się „Samolotem nad Polską” i stawała w latach dojrzałych w szeregu budowniczych kultury polskiej. Budziła się myśl o przyszłości i w harcerskiej drużynie Warszawy: „ja zbuduję pałac”, wołał jeden, „ja urządzę szpital”, krzyczał drugi, „ja szkołę..., ja kinematograf..., ja fabrykę..., ja cukiernię..., ja trzy kościoły..., ja ochronę” i jeden przez drugiego obiecywali chłopcy coś dla rodzinnego miasta zrobić. Nawet Mamut, zamiast zwykłego „Baaaczność”! oświadczył, że założy klub dla biednych chłopców z ulicy”.

O to pokolenie młodsze i starsze nieco, troszczy się Towarzystwo w szczególny sposób. Gdzie nie dotarła popularna broszura krajoznawcza, tam trafia odczyt, pogadanka, tradycyjna staropolska gawęda, umiejąca

chwycić za serce sentymentem, a o najpoważniejszych rzeczach mówić z rozbijającą prostotą humoru. Tych 1902 odczytów, gromadzących dziesiątki tysięcy słuchaczy po całej Polsce i za jej granicami, na drugiej półkuli, wśród rzesz emigranckich magna pars wypowiedział prezes Janowski.

Gdzie odczyt nie pomógł — tam zachwyił obraz pokazany, tam w pamięci zapisał zapomniany zakątek, szereg pocztówek naszych zamków, puszczy, ziem, krajobrazów, typów ludowych lub ludzi w poznaniu kraju dobrze zasłużonych.

Od pierwszej wystawy wycieczkowej w r. 1908, przez współdziałanie w organizowanych przez Towarzystwa w kraju i zagranicą, do samodzielnie zorganizowanych w r. 1912 o krajobrazie Polskim, do tegorocznej, poświęconej Pięknu Polski — skupiało Towarzystwo dorobek krajoznawstwa i uprzytomniało społeczeństwu, co „zrobić zostało”.

Ale nadewszystko ogniwem, skupiającym rozproszony miłośnictwo, troskę o teraźniejszość i przyszłość, oraz myśl o przeszłości stała się „Ziemia”. Wychodząc raz na tydzień, przez czas pewien rządzić, znowu upomina się o swoje prawa. „Była i jest „Ziemia” tym pomostem, gdzie analiza poznawcza uspołecznia się przez zetknięcie bezpośrednie z żywym człowiekiem; ze światem jego upodobań świadomych, podaje sobie dłoń, ze-strzela myśli w jedno ognisko”. W szerokim oddechu, w tętnie szybkobieżnego naszego niepodległego życia dojrzewa nowa i niepowszednia rola „Ziemi”.

Przez serca przenikając do umysłów, przez pismo do szerokiego grona czytelników i współpracowników, wypełnia Towarzystwo rolę, zbliżając społeczeństwo do nauki; do tej nauki, która „otwiera człowiekowi oczy, pozwalając zmniejszać otaczającą go tajemnicę; (która) uczy go przewidywać i zapobiegać, wlewa w duszę jego nadzieję poprawy bytu, daje mu możliwość doskonalenia się, robi go w coraz większym stopniu panem swoich losów i otaczającej przyrody”.

Dzięki pracy Towarzystwa zbliżało się społeczeństwo polskie, przynajmniej ogarnięte przez nie sfery inteligencji do polskiej twórczości naukowej, stawało mu

się bliskie owe, wedle słów naszego honorowego członka, ś. p. Stefana Żeromskiego: „przezyste, wysokie jezioro w górach, niebiosa nieskończoności otwierające”.

W okresie bogatego rozwoju nauk przyrodniczych, świetnego zastępu uczonych i popularyzatorów tej dziedziny wiedzy, Towarzystwo przez bezpośrednią pracę badawczą członków, przez konkursy, wysyłanie młodych i starszych badaczy na określone tereny Polski, a nade wszystko przez wydanie nowych tomów „Pamiętnika Fizjograficznego”, staje w szeregu pionierów postępu w zakresie badań nad fizjografią kraju. W ślady znakomitego uczonego polskiego, prof. Raciborskiego, wkroczyło Towarzystwo, podejmując akcję „gromadzenia wiadomości o wszelkich osobliwościach i zabytkach przyrody ojczyściej, dążenia do zabezpieczenia i zachowania tych osobliwości i zabytków”. Podjęta akcja w zakresie ochrony przyrody zwróciła na początku swej działalności baczną uwagę na znakomitą działalność prof. Conventza, po którym w spadku otrzymaliśmy świetnie postawioną ochronę przyrody na terenie Pomorza.

Każda wycieczka, każde posiedzenie Komisji Fizjograficznej, każdy Nr. „Ziemi”, miały swego troskliwego opiekuna w osobie dyr. Kazimierza Kulwiecia. Pod jego kierunkiem praca Towarzystwa w niejednym młodym uczestniku wycieczek krajoznawczych, słuchaczy Jego odczytów, rozbudziła nie tylko zamiłowanie, ale postawiła w szeregu wybitnych pionierów nauki o przyrodzie Polski.

Badania naukowe miały swą i poważną rubrykę w działalności Towarzystwa. Ono zwróciło pierwsze wybitną uwagę na jeden z największych skarbów górskich, jakie posiada Polska po Tatrach — na Łysogóry. Badania naukowe od początku swej działalności kieruje w Nowogródzkie strony i nad Świtezią, z Mickiewiczem zawiera Towarzystwo jakby przymierze między dawnymi i nowymi laty swej pracy.

Florystyka, studja limnologiczne, ornitologia, antropologia, meteorologia skupiały najwięcej zainteresowań naukowych.

Dwie dziedziny tej pracy podjęte zostały na szerszą miarę: biblijografia krajoznawstwa polskiego i mono-

grafja Wisły. Zestawienie całokształtu wiadomości o tem, co o Polsce pisano w języku polskim i w obcych, jeszcze w r. 1908 zapoczątkowane encyklopedycznym słownikiem p. t. „Krajoznawcy Polscy” i kilkadziesiąt tysięcy kartek odnalezionych na dzisiejszy jubileusz przez mecenasa Kazimierza Rakowieckiego wraz z katalogiem ilustracyj krajoznawczych, to pierwsze na szerszą skalę podjęte przedsięwzięcie Towarzystwa, które musi być przeprowadzone do końca.

Drugie to monografia Wisły. Doprowadzone do połowy. Czekają na zakończenie.

Ten całokształt najogólniej ujęty pracy naukowej Towarzystwa, ma jedną niepospolitą zasługę. Przyczynił się do rozbudzenia życia umysłowego prowincji. Wystarczy przejrzeć tomy tej sprawie poświęconej „Nauki Polskiej”, wydane przez Kasę im. Mianowskiego, aby łatwo dostrzec poczet szanowny nazwisk, skupionych w Polskiem Towarzystwie Krajoznawczem. Śród nich o jednym pragnąłbym wspomnieć ze szczególnym szacunkiem. Mam na myśli prezesa Oddziału Piotrkowskiego, p. Michała Rawitę-Witanowskiego. Nauki historyczne może nieco mniejszym cieszyły się śród krajoznawców powodzeniem w okresie, owianym wpływem nauk przyrodniczych. Autor monografji Łęczycy, Kłodawy i jej okolic, Dawnej Ziemi Checińskiej — śród krajoznawców „mistrzyni życia” — historii, poczesne miejsce godnie utrzymywał. Dawał wzór jednocześnie jak na prowincji nauce polskiej ku dobru pospolitemu służyć można. Nie tylko na tem polu. Był jednym z wybitnych pionierów muzealnictwa krajoznawczego.

Muzea Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego rozsiane na terenie Rzeczypospolitej były wyrazem pietyzmu dla przeszłości, powstawały z troski o zachowanie przyszłości „narodowej skarbnicy pamiątek”. Czekają je dzisiaj nowa rola, ognisk i ogniw pracy kulturalnej na prowincji.

Śród krajoznawców - muzeologów, dzięki zapobiegliwości i wielkiej pracy p. Tadeusza Włoszka, powstaje zasobne Muzeum P. T. K. w Kielcach.

Dorobek moralny Towarzystwa ma również dzisiaj zasobny dorobek organizacyjny. Przez utrzymanie

ciągłości i systematyczności skupia krajoznawców „Ziemia”, szerokie koła młodzieży „Orli lot”. Na szlakach wycieczkowych stoją własne schroniska nad morzem polskim, w Pucku, i u podnóża Tatr, w Zakopanem, niedługo staną nowe, nad Świtezią i Wigrami.

Przykład Sandomierza z budową własnej siedziby, wzorowa inicjatywa Muzeum Kurpiowskiego, świetnie i ofiarnie realizowana przez prezesa Oddziału Kurpiowskiego, nakazują sądzić, że Polskie Towarzystwo Krajoznawcze stoi przed nową erą swego świetnego rozwoju.

W całości naszych organizacji kulturalno-społecznych ma Polskie Towarzystwo Krajoznawcze swoją osobliwą kartę. Myślą swą zawsze obejmowało całą Polskę, docierało do ludzi, szukało ich, skupiało, nawiązywało nici przez kordony b. zaborów i jeśli nie objęło swą siecią rodzinnych związków wszystkich ziem polskich, to może tej nierównej skali naszej energii rasowej i społecznej przypisać należy. Hasłem Towarzystwa było i jest dzisiaj, jak „każdej duszy, idącej szlakami Polski, czującej, młodej, świadomej”: „Patrz w Szczyt-no!”.

Stają dzisiaj przed nami nowe zadania, tworzy się świat nowych idei. „Wpatrzone z pasją i wzruszeniem w dzieje i życie wyjarzmionej ziemi”, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, wierne pozostanie swemu hasłu, które mu przyświecało przez lat dwadzieścia.

Aleksander Patkowski.

SPRAWOZDANIE

z działalności Rady Głównej Polskiego Tow. Krajoznawczego w r. 1928.

Rok sprawozdawczy 1928 zaznaczył się w działalności Rady Głównej Pol. Tow. Krajoznawczego pogłębieniem pracy krajoznawczej, rozszerzeniem podstaw tej pracy i jej zakresu, oraz dużym dorobkiem w dziedzinie przygotowania reformy ustrojowej i organizacyjnej Towarzystwa.

Odciążona, na skutek reorganizacji, przeprowadzonej w r. 1927 na terenie Oddziału Warszawskiego, od zajęć czysto wykonawczych, technicznych, handlowych i kancelaryjno-biurowych, które to agendy zostały przekazane całkowicie Oddziałowi Warszawskiemu, mogła Rada Główna poświęcić swą uwagę i energię zagadnieniom, które i z natury rzeczy i statutowo stanowią jej właściwe zadanie: ujęciu kierownictwa polityką krajoznawczą w Polsce, ustosunkowaniu się do coraz bardziej aktualnych problemów turystyki polskiego, objęciu tych placówek idejowych i organizacyjnych w życiu państwowem i kulturalnem naszego narodu, które z ideją krajoznawczą pozostają w ścisłym związku, wreszcie intensywniejszemu, aniżeli to miało miejsce dotychczas, rozwojowi organizacyjnemu Towarzystwa, przez wzmożenie propagandy krajoznawczej, inicjowanie zakładania nowych Oddziałów Towarzystwa i przeprowadzanie częstych inspekcji, mających na celu ożywienie działalności już istniejących Oddziałów.

W roku sprawozdawczym Rada Główna P. T. K. pracowała w składzie następującym:

Prezydjum Rady Głównej: Prezes — Aleksander Janowski. Vice-Prezesi: Aleksander Patkowski, Dr. Regina Danysz-Fleszarowa, Józef Adamowicz, Skarbnik — Wacław Szelażek, Sekretarz — Stanisław Lenartowicz.

Członkowie: Włodzimierz Antoniewicz, Stanisław Arnold, Zygmunt Beczkowicz, Emilja Sukiertowa-Biedrawina, K. Fiedler, Jan Frankowski, Karol Izydorczyk, Ks. Władysław Łęga, inż. Antoni Olszakowski, prof. Stanisław Pawłowski, K. Rakowiecki, Jerzy Remer, Michał Siwak, Stanisław Twardo, płk. Mikołaj Wisznicki, M. R. Witanowski.

Zastępcy: Tadeusz Jaczewski, Józef Kołodziejczyk, Lech Niemojewski, Dr. Mieczysław Orłowicz, Władysław Woydno.

Komisja Rewizyjna: A. Chrzanowski, B. Jeżewski, E. Nowicki.

Posiedzenia zwyczajne Rady Głównej odbywały się co miesiąc, również co miesiąc zbierało się Prezydjum Rady Głównej, celem przygotowania wniosków i materiału dla obrad pełnej Rady. Ponadto, w razie potrzeby, Prezydjum, względnie pełna Rada, odbywały posiedzenia nadzwyczajne.

Pod koniec okresu sprawozdawczego z powodu choroby prezesa p. Aleksandra Janowskiego, przewodnictwo w Radzie i kierownictwo agend Towarzystwa objął vice-prezes p. Aleksander Patkowski.

Poza pracami czysto organizacyjnymi i reprezentacyjnymi, które spoczywały na barkach głównie Prezydjum Rady, gros działalności ściśle krajoznawczej, wynikającej z zadań Towarzystwa, skupiało się w wyłonionych przez Radę Główną stałych Komisjach, złożonych z Członków Rady i dokooptowanych Członków z poza jej składu.

Komisja regionalistyczna Rady pracowała w składzie: prof. Stanisław Arnold, dr. Regina Fleszarowa i prof. Aleksander Patkowski, obejmując swoją działalnością te zagadnienia, które najściślej wiążą się właśnie zarówno z istotą krajoznawstwa, jako takiego, jak i z zadaniami Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w obecnej dobie życia narodowego i państwowego Polski. Poza pracami wewnętrznymi komisji, Rada Główna

na inicjowała, bądź brała udział przez swych Członków w pracach i organizacjach regionalistycznych, tworzonych przez organa państwowe. Na zaproszenie Wojewody Warszawskiego Rada wydelegowała pp. Fle-szarową i Siwaka do Komisji w sprawie badań regionalnych na terenie wojew. warszawskiego, gdzie z ramienia P. T. K. zgłoszone zostały referaty: 1) „O potrzebach turystycznych i letniskowych wojew. warszawskiego” i 2) „Regulacja granic województw i powiatów z punktu widzenia naturalnych regionów”.

Jednocześnie Rada Główna nawiązała ścisłą współpracę z Komitetami regionalnymi wojewódzkimi i powiatowymi, dostarczając im materiału fachowego naukowego, oraz podejmując nawet organizacyjny kontakt w tych ośrodkach, gdzie Oddziały P. T. K. nie wykazywały należytej żywotności, a redakcja „Ziemi” postanowiła otworzyć na łamach tego pisma dział specjalny: „Życie prowincji”.

W związku z uchwałą Zjazdu Delegatów P. T. K., odbytego w Bydgoszczy dn. 15-go kwietnia 1928 roku, polecającą Radzie Głównej zorganizowanie Kursu regionalistycznego Wielkopolski, przeprowadzone zostały narady przygotowawcze z prof. Pawłowskim w Poznaniu, celem stworzenia takiego Kursu, jednak dopiero w roku 1930 ze względu na odbywającą się w roku bieżącym Powszechną Wystawę Krajową.

Inspekcja Muzealna pracowała pod kierownictwem prof. Wł. Antoniewicza. Z wewnętrznych prac inspekcji muzealnej wymienić należy: zaprowadzenie jednolitych dla wszystkich muzeów ksiązek inwentarzowych, zawierających szczegółową instrukcję muzealną, wizytowanie muzeów krajoznawczych bądź przez prof. Wł. Antoniewicza bezpośrednio, bądź przez p. St. Małkowskiego w porozumieniu z Tow. Krajoznawczem i na jego prośbę, porządkowanie zbiorów muzealnych, zabezpieczanie im odpowiednich gmachów i pomieszczeń, wreszcie ustalenie tytułu własności, względnie współdziałanie z władzami samorządowymi w zakresie zapewnienia lokali, oraz źródeł finansowych.

Prof. Antoniewicz wizytował osobiście muzea w Kaliszu i Siedlcach, wszystkie inne muzea krajoznaw-

cze zwiedzał p. Małkowski przy okazji swoich inspekcji służbowych.

Najwięcej trudności miała Rada Główna z ustaleniem sytuacji muzeum kurpiowskiego w Nowogrodzie Łomżyńskim, które to muzeum znalazło się w trudnościach finansowych. Rada przychodziła kilkakrotnie z pomocą pieniężną założycielowi muzeum p. Chętnikowi. Sprawa Muzeum kurpiowskiego wymagać jeszcze będzie całego szeregu czynności natury prawno-finansowej.

Muzeum w Kaliszu przekazane zostało w depozyt miastu (z zastrzeżeniem zatwierdzenia tej uchwały przez Zjazd Delegatów P. T. K., jak tego domaga się statut), po omówieniu bliższych warunków z Oddziałem P. T. K. w Kaliszu i z zastrzeżeniem utrzymania firmy „Zbiorów P. T. K.”.

Jako zasadę Rada Główna przyjęła, że przy przekazaniu muzeów Krajoznawczych w depozyt samorządom, opieka naukowa i fachowa winna być nadal zastrzeżona dla P. T. K.

W Radomiu zostały nawiązane rokowania z Sejmikiem Powiatowym w sprawie lokalu i skupienia Zbiorów muzeum krajoznawczego. Kustoszem w Radomiu mianowany został Ks. Józef Rokoszny.

Zaznaczyć wreszcie należy, że uchwałą Rady — 1 stronica „Ziemi” co miesiąc przeznaczona została dla działu muzealnego.

W skład Komisji wchodziłi pp. Antoniewicz, Sukiertowa-Biedrawina, Chętnik, Drewko, Gintowt-Dziewałowski, Janowski, Kobendza, Korb, Patkowski, Remer, Sawicki, Roszkowski i Siwak.

Komisja Wydawnicza pod przewodnictwem p. prezesa Janowskiego, przy współudziale p. Szelażka, podjęła dalszą akcję w kierunku dokończenia monografii „Wisły” i w tym celu zwróciła się do p. Samsonowicza z prośbą o opracowanie geologii dorzecza Wisły, do p. Zubrzyckiego — hydrografji Wisły, p. Arnolda — dziejów osadnictwa, p. Kutrzeby — prawa wodnego, p. Udzieli — Wisły w folklorze, Kopy i Szydłowskiego w sprawie Wisły w sztuce. Staraniem Komisji wydawniczej wydana została broszura ś. p. Edwarda Ma-

liszewskiego „Co każdy o Polsce wiedzieć powinien”, oraz w 50.000 egzemplarzy broszurę prezesa p. Aleksandra Janowskiego, poświęconą uczczeniu 10-lecia istnienia Państwa Polskiego, przeznaczoną dla szerokich mas.

Opracowywana dla P. T. K. „Biblijografja Krajoznawcza”, nie ujrzała światła dziennego z powodu niespodziewanej śmierci nieodżałowanej pamięci E. Maliszewskiego. Pozostałe po ś. p. autorze „Biblijografji Krajoznawczej” materiały i zapiski, w porozumieniu z małżonką Zmarłego, przekazane zostały Komisji Wydawniczej do przejrzenia, która z kolei wyłoniła specjalną Komisję ad hoc do przejrzenia tych materiałów, ich uporządkowania i ewentualnego kontynuowania pracy. W skład Komisji wchodzi pp. Antoniewicz, Borowy i Remer.

„Ziemia”, naczelny organ Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego do 1-go stycznia 1928 roku był redagowany przez prezesa p. Aleksandra Janowskiego. Z powodu złego stanu zdrowia i nawału zajęć p. prezes Janowski ustąpił ze stanowiska redaktora „Ziemi” i kierownictwo redakcji sprawuje obecnie p. Dr. Regina Danysz-Fleszarowa.

Na posiedzeniu Rady Głównej P. T. K., odbytem 3-go lutego 1928 r., zapadła jednogłośnie, przyjęta z wielkim aplauzem, następująca uchwała:

„Rada Główna P. T. K. uchwała wyrazić Prezesowi Rady Panu Aleksandrowi Janowskiemu wyrazy serdecznego podziękowania, oraz wysokiego uznania za prowadzenie redakcji „Ziemi”. Bezinteresowna i pieczołowita opieka, jaką była otoczona „Ziemia” pod redakcją Wielce Szanownego Pana Prezesa, sprawiła, że organ naczelny Towarzystwa stał się najwyższą spójnią, łączącą Członków we wspólnem umiłowaniu idei krajoznawczej”.

W roku sprawozdawczym redakcja dwutygodnika „Ziemia”, biorąc pod uwagę konieczność większego, niż dotychczas uwzględniania dziedziny turystycznej, w obliczu coraz silniej nasuwających się do rozwiązania problemów turystyki w Polsce w związku z naszym bilansem płatniczym i życiem gospodarczym kraju, po-

święciła dość dużo miejsca temu działowi. Pozatem wprowadzono stałe rubryki: muzealną i życie prowincji.

Administracja „Ziemi” zajęła się gorliwie rozpowszechnieniem „Ziemi” i energiczniejszym, niż dotychczas, ściąganiem prenumeraty, dzięki czemu nakład „Ziemi” się zwiększył, zmniejszył się zaś jednocześnie deficyt wydawnictwa.

Rada Główna zwróciła się z apelem do Oddziałów, ażeby zdobywały na terenie swych wpływów i zakresu działania subsydja dla „Ziemi”, oraz zajęły się reklamowaniem organu naczelnego Towarzystwa w prasie prowincjonalnej. Jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność prenumerowania „Ziemi” przez wszystkie Oddziały Towarzystwa.

W rocznicę 10-lecia istnienia Niepodległej Polski wydany został numer specjalny „Ziemi” pod nagłówkiem „Święto Ziemi Polskiej”.

Zaznaczyć w końcu należy, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleciło prenumerować „Ziemię” bibliotekom szkół wszelkich typów.

Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej przewodniczył prof. Węgrzynowicz w Krakowie, w łonie zaś Rady sprawy Komisji referował p. vice-prezes Patkowski.

Na Zjazd Krajoznawczy Młodzieży Szkolnej, odbyty w kwietniu r. ub. w Wilnie, Rada Główna wydelegowała p. Rylkównę. Rada Główna przystąpiła do opracowywania materiałów, stanowiących dorobek zarządzanej w roku 1927 ankiety w sprawie szkolnych kół krajoznawczych.

Organem szkolnych kół krajoznawczych jest „Orli Łot”, wydawany w Krakowie pod redakcją prof. Węgrzynowicza.

Schroniskom wycieczkowym Rada Główna poświęciła baczną uwagę, otaczając opieką i przeprowadzając renowacje nowych w tych ośrodkach i regionach kraju, które stanowią naturalny teren zainteresowania krajoznawczego i siłę atrakcyjną dla wycieczek, a gdzie brak schronisk szczególnie daje się odczuwać.

Do takich malowniczych zakątków kraju, pozbawionych dotychczas dachu nad głową dla wycieczek krajoznawczych, należało pojezierze Augustowskie z perłą tej okolicy — jeziorem Wigierskiem. Rada Główna w porozumieniu z Oddziałem w Suwałkach podjęła inicjatywę wybudowania nad Wigrami schroniska. Po zatwierdzeniu kosztorysu budowy i zatwierdzeniu zakupu drzewa budulcowego rozpoczęto na wdzierżawionym od Państwa terenie budowę schroniska systemem gospodarczym, oraz nabyto już dla schroniska koce, czajniki i t. p. przedmioty, wchodzące w skład urządzenia schroniska.

Dom wycieczkowy im. ks. Stolarczyka w Zakopanem uległ pod opieką dotychczasowej dzierżawczynie tak dużemu zniszczeniu, że Rada Główna, mając na względzie nieprzestrzeganie przez dzierżawczynię kontraktu, widziała się zmuszoną, rozwiązać umowę dzierżawną i oddać administrację schroniska w inne, bardziej odpowiedzialne ręce. Do czasu ostatecznego uregulowania administracji schroniska, pieczę nad Domem Wycieczkowym sprawowali kolejno pp. Barabasz, Lewicki i Izydorczyk. Obecnie administrację schroniska zakopiańskiego powierzono p. Popławskiej z tem, że na sezon najbliższy dom wycieczkowy oddany zostanie po odnowieniu go w dzierżawę Polskiemu Biuru Turystycznemu „Poltur”, który objął dział wycieczek, kierowanych z ramienia P. T. K. do Zakopanego i w Tatrach w związku ze spodziewanym napływem cudzoziemców na Wystawę Krajową w Poznaniu.

Propagandą krajoznawczą z ramienia Rady Głównej kierowali pp. płk. Wisznicki i Kołodziejczyk. Dzięki uprzejmości Wojskowego Instytutu Geograficznego, który udzielił P. T. K. bezinteresownie map w skali 1 : 100.000, obejmujących cały teren Rzeczypospolitej Polskiej, Rada Główna przystąpiła do sporządzenia tablic orjentacyjnych dworcowych. Tablice takie, oprawione za szkłem w ramy drewniane, wywieszzone zostaną na wszystkich, ważniejszych pod względem krajoznawczym dworcach kolejowych pod firmą Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Zawierać będą one w skali 1 : 100.000 mapę okolic danego dworca kole-

owego, z zaznaczeniem farbą kolorową miejscowości, godnych zwiedzenia, szlaków wycieczkowych i ewentualnych ścieżek i dróg znakowanych w terenie; u dołu wydrukowane zostaną dane, dotyczące godnych zwiedzenia miejscowości i zabytków, z podaniem najlepszych marszrut, długości dróg w kilometrach, wysokości wzniesień i t. p.; dane te zakończone będą wskazaniem adresu najbliższego Oddziału P. T. K.

Techniczne wykonanie tablic powierzone zostało p. P. Szymańskiemu. W czasie najbliższym wykończonych zostanie 200 tablic.

W związku z tegoroczną Powszechną Wystawą Krajową w Poznaniu i okresem licznych Zjazdów Ogólnopolskich i Międzynarodowych, na wniosek p. vice-prezesa Patkowskiego, Rada Główna postanowiła zwołać **Kongres Krajoznawczy** w Poznaniu. Powołana w r. 1927 Komisja Kongresowa w składzie: pp. Dr. Fle-szarowa, Janowski, Lenartowicz, Patkowski i Siwak, uzupełniona została w roku sprawozdawczym przez zaproszenie pp. Arnolda i Sosnowskiego. Praca Komisji podzielona została na 5 Sekcji, odpowiadających następującym 5 zagadnieniom krajoznawczym: 1) Krajoznawstwo, jako nauka, 2) Krajoznawstwo, jako popularyzacja wiedzy, 3) Krajoznawstwo w życiu państwowem, samorządowem, społecznem i kulturalnem (regjonalizm), 4) Krajoznawstwo jako dział wychowania i wykształcenia szkolnego, 5) Krajoznawstwo i turystyka. Komisja zajęła się organizacją i propagandą Kongresu.

Datę Kongresu ustalono na 12 i 13-go lipca r. b., a salę na obrady uzyskano w gmachu Uniwersytetu Poznańskiego.

Rada Główna rozesłała zaproszenia do uczestnictwa w Kongresie do wszystkich uczestników Zjazdu Geografów i etnografów słowiańskich, do inspektorów szkolnych, do wszystkich Oddziałów P. T. K., do wszystkich pokrewnych towarzystw geograficznych, oświatowych i t. p.; rozesłano również cały szereg zaproszeń indywidualnych.

Do Komitetu Honorowego Kongresu Krajoznawczego zostały zaproszone osoby następujące: pp. prof.

Franciszek Bujak, kurator Bernard Chrzanowski, prof. Aleksander Janowski, ks. Stanisław Kozierowski, prof. Kazimierz Kulwiec, Mieczysław Limanowski, ks. Władysław Łęga, prof. Massalski, prof. Jan Gwalbert - Pawlikowski, prof. Stanisław Pawłowski, prof. Eugenjusz Romer, prof. Sławiński, prof. Jerzy Smoleński, Paweł Sosnowski, prof. Antoni Sujkowski, Stanisław Thugutt, Seweryn Udziela.

Wewnętrzne prace organizacyjne, piecza nad należyłą działalnością Oddziałów P. T. K. i organizowanie nowych Oddziałów — powierzone zostało w łonie Rady Głównej Komisji **inspekcji Krajoznawczej** pod przewodnictwem p. Wizytatora Michała Siwaka. W skład Komisji wchodziłi pp. Włodzimierz Antoniewicz, Dr. R. Fleszarowa, Aleksander Janowski, Józef Kołodziejczyk, Stanisław Lenartowicz, Lech Niemojewski, Mieczysław Orłowicz, Aleksander Patkowski, Emilia Sukiertowa-Biedrawina, Michał Siwak, wojewoda Stanisław Twardo.

Celem usprawnienia działalności inspekcji Krajoznawczej, komisja inspekcyjna zbierała się systematycznie co miesiąc. Opracowany został regulamin inspekcji i schemat dla delegatów, udających się na inspekcję Oddziałów.

Inspekcja Krajoznawcza zwróciła uwagę Oddziałom na konieczność ścisłego przestrzegania statutu, wpłacania dziesięciny i prowadzenia spisów nowych członków.

Inspekcja Krajoznawcza opracowała mapę sieci Oddziałów P. T. Krajoznawczego, oraz plan ośrodków i miejscowości w kraju, gdzie powinny powstać nowe Oddziały. Nowe Oddziały powstały w Zagożdżonie i Inowrocławiu; Oddział Pabjanicki, stanowiący dotychczas filję Oddziału Łódzkiego, uzyskał charakter oddziału samodzielnego; Oddział Gdyński zmienił swą nazwę na Oddział „Morski”, przyczem, dzięki interwencji Rady Głównej w Ministerstwie Przemysłu i Handlu — Prezes tego Oddziału został zaproszony do Komisji międzyministerjalnej dla rozwoju wybrzeża morskiego; Oddział Poznański zorganizował sekcję robotniczą.

Celem powołania do życia nowych Oddziałów P. T. K. Rada Główna wydelegowała na zaproszenie p. wojewody Twardo pp. Dr. Fleszarową i Kołodziejczyka na objazd wraz z p. wojewodą terenów północno-zachodnich wojew. warszawskiego dla wygłoszenia odczytów, propagujących ideję krajoznawczą, oraz zwróciła się do p. p. Starostów w Mławie, Ciechanowie, Przasnyszu i Makowie z prośbą o zainicjowanie założenia na tych terenach Oddziałów naszego towarzystwa. O ożywienie działalności Oddziału w Tucholi zwróciła się Rada z prośbą do Oddziałów z Tucholą sąsiadujących, a mianowicie do grudziądzkiego, bydgoskiego i toruńskiego.

Nowe Oddziały powstały w: Głębokiem, Inowrocławiu, Pawłowie — koło Bielszowic Śl. G., Piaskach koło Lublina, Równem, Słonimiu, Wolborzu, Zagożdżonie, Skierniewicach, Sannikach; restytuowane w Olkuszu, Jędrzejowie i Radomiu. Ogółem P. T. K. liczy 49 oddziałów.

W okresie sprawozdawczym wizytowali oddziały: prezes Janowski w Poznaniu i we Włocławku, p. Olszakowski w Toruniu, p. Kołodziejczyk w Zagożdżonie i p. St. Lenartowicz w Białymstoku.

W związku ze spodziewanym w roku b. Wystawy Poznańskiej dużym napływem cudzoziemców do Polski i prawdopodobnem ożywieniem ruchu wycieczkowego w kraju, Rada Główna zwróciła baczną uwagę na konieczność racjonalnego ujęcia wycieczek w pewien plan organizacyjny. W tym celu Rada uchwaliła powierzyć organizowanie wycieczek z Warszawy i do Warszawy Polskiemu Biuru Turystycznemu „Poltur”, wchodząc do tej spółki w charakterze udziałowca i udzielając biuru swego patronatu, wzamian za to „Poltur” zobowiązał się płacić Towarzystwu 2% od czystego zysku i notarialnie zapewnić przedstawicielowi Rady Głównej udział w zarządzie biura.

Rada Główna P. T. K. brała udział w **Zjeździe Geografów**, odbytym we Lwowie w roku ubiegłym, delegując na Zjazd pp. Dr. Fleszarową, prof. Janowskiego, prof. Patkowskiego i wizytatora Siwaka. Pan Siwak re-

ferował na Zjeździe sprawy Kongresu Krajoznawczego i udziału w Powszechnej Wystawie Krajowej.

P. T. K. wchodzi w skład **Związku Polskich Towarzystw Turystycznych**; z ramienia Rady Głównej wchodzi w skład Zarządu Związku Towarzystw Turystycznych pp. prez. Janowski, viceprezesi Patkowski i dr. Fleszarowa, jako członkowie; pp. Prezes Oddziału Warszawskiego Frankowski, vice-prezes Kołodziejczyk i sekretarz Rady Głównej St. Lenartowicz, jako zastępcy. W Komitecie Wykonawczym tego Związku zasiadał w roku sprawozdawczym z ramienia P. T. K., jako zastępca sekretarza Związku p. St. Lenartowicz. Rada Główna współpracowała w roku sprawozdawczym z Zarządem Związku Polskich Towarzystw Turystycznych w kierunku unifikacji Towarzystw o pokrewnych dążeniach i celach. Nawiązane zostały rokowania z Wołyńskim Towarzystwem Krajoznawczem i Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Łucku i z Wojewódzkim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczem w Tarnopolu. Z inicjatywy prezesa Polskiego Touring-Klubu Gener. Góreckiego rozpoczęte zostały pertraktacje o połączenie się tej organizacji z Polskim Towarzystwem Krajoznawczem. P. vice-prezes Patkowski z upoważnienia Rady przygotował porozumienie z przedstawicielami Touring-Klubu i wspólnie z dr. Orłowiczem ułożył projekt odpowiednich zmian statutu, dostosowanych do nowych form połączonej organizacji. Projekt tych zmian statutu, jak i sprawa połączenia się P. T. K. z Touring-Klubem stanowiąc będą przedmiot obrad tegorocznego Walnego Zjazdu Delegatów Oddziałów P. T. K. w Warszawie w dn. 7-go kwietnia r. b.

Celem poparcia idei i działalności **Ligi Ochrony Przyrody** — Rada Główna zwróciła się do Oddziałów z wezwaniem o wykupywanie znaczków Ligi.

Rada Główna powołała do życia w 1927 r. **Komisję Wystawy Krajowej w Poznaniu**, celem przygotowania i wystawienia działu krajoznawczego. W dyskusji tej w roku 1928 pracowali pp. Frankowski, Niemojewski, Woydino, Lewicki i Wisznicki. Dzięki usiłowaniom Rady Głównej, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze będzie reprezentowane na Wystawie Poznań-

skiej dwukrotnie: w dziale wychowania fizycznego, gdzie Towarzystwu przyznane zostało bezpłatnie pomieszczenie o powierzchni 26 m. kw. i 2 pokoje o powierzchni 30 m. kw. za opłatą około 150 złotych; potem w dziale turystyki Ministerstwa Robót Publicznych. W dziale 2-im P. T. K. wystawi eksponaty związane z wycieczkami, a więc model schroniska, przezroczą i fotografie, oraz wykresy; w dziale pierwszym przedstawi całokształt działalności krajoznawczej Tow., ze szczególnem uwzględnieniem działu młodzieży szkolnej.

Z innych wystaw wymienić należy: udział P. T. K. w Międzynarodowej Wystawie Prasy w Kolonji w maju 1928 r. i wystawę fotograficzną w Białymstoku, we wrześniu 1928 r.

Walny Zjazd Delegatów P. T. K. w Bydgoszczy w kwietniu 1928 r. uchwalił zorganizowanie przy P. T. K. **Sekcji Ekonomicznej**. W wykonaniu tej uchwały Rada Główna zwróciła się z prośbą do p. Wacława Olszewicza o opracowanie programu działalności takiej sekcji.

Oto w głównych zarysach obraz całorocznej działalności Rady Główniej. Poza temi dziedzinami pracy Rada Główna poświęciła dużo pracy i uwagi zagadnieniu ożywienia działalności Towarzystwa, przez skierowanie zainteresowania Oddziałów na nowe tory, wywołane nowymi warunkami życia polskiego. Wyłoniona została specjalna Komisja do opracowania zmian statutu, którego ramy już nie zadawalniają wymogów doby obecnej. Prace reorganizacyjne tej Komisji zbiegły się z inicjatywą połączenia P. T. K. z Polskim Touring-Klubem, co również wywołało konieczność rewizji dotychczasowego statutu Towarzystwa.

Uchwała Zjazdu Delegatów, aprobująca połączenie się P. T. K. z Touring-Klubem, rozszerzy jeszcze bardziej dotychczasowy i tak już obszerny zakres działalności Towarzystwa, przez objęcie dziedziny ściśle turystycznej i wskutek konieczności nawiązania kontaktu z odpowiednimi organizacjami zagranicznymi. Zreformowany statut, którego projekt przygotowała Rada Główna, stworzy podstawę do nowych form pracy krą-

joznowczej i turystycznej, da możność wyjścia na nowe szlaki twórczości zarówno całemu Towarzystwu, jak jego Oddziałom i poszczególnym Członkom, twórczości daj Boże jeszcze bardziej owocnej, szczęśliwej i zasłużonej jak dotychczasowa!

CZŁONKOWIE HONOROWI TOWARZYSTWA.

P. P. Chrzanowski Bernard
Janowski Aleksander
Kulwiec Kazimierz
Romer Eugenjusz
Sosnowski Paweł
Wisznicki Mikołaj
Witanowski Michał
Włoszek Tadeusz

Komisja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej.

Wszystkich kół krajoznawczych, będących w łączności z Komisją K. K. M. Sz., jest 94. Z 75-ciu danych liczbowych co do ilości członków koła, wynika, że średnio w kole jest 63 członków, więc wszystkie koła liczą razem 5960 członków.

Działalność kół rozwija się w następujących kierunkach: 1) urządzenie wycieczek, 2) referatów i odczytów, 3) zbieranie materiałów krajoznawczych i opracowywanie ich (np. „Zamki drewniane”, opracowane przez Koło Krajoznawcze Seminarjum męsk. w Tomaszowie Mazowieckim, drukowane przez Akademię Umiejętności, 4) opracowywanie zebranych materiałów w formie obrazów scenicznych np. „Wesele”, (Dożynki) „Żytnie Żniwo” Koła Krajoznawczego Gimnazjum męskiego w Wilnie, 5) wypełnianie samodzielnie pracami całych zeszytów „Orlego Lotu”, 6) odpowiadanie na kwestjonariusze, polecane przez Komisję i ogłaszane w „Orlim Locie”, 7) tworzenie muzeów, 8) urządzenie przedstawień i wieczorków. Niektóre koła tworzą też

sekcje i kursy fotograficzne, terenoznawcze i przewodników po mieście.

Kilkanaście kół ma własne zbiory, inne zasilają muzea szkolne. W zbiorach kół znajdują się przedmioty, kartki, fotografie, modele, zielniki z dziedziny geografii, przyrody, entomologii, etnografii, geologii, archeologii, numizmatyki i t. p.

Wydatki pokrywają koła z wkładek miesięcznych, pobieranych od członka w wysokości od 10—50 gr. i z dochodów z urządzanych przedstawień.

Na zebraniach towarzyskich kół i przedstawieniach są odgrywane sceny i obrzędy z życia ludu wiejskiego, wieczorki poświęcane są zwykle pieśni ludowej. Urządzają też koła poranki na rocznice narodowe.

Koło w Jaśle wydaje pismo „Efeb”, Koło w Krzemieńcu „Nasz Widnokrąg”, Koło w Brzowie „Nasze Życie” i Koło w Piaskach Luterskich „Nasza Okolica”.

Wykaz Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej.

L. P.	Miejscowość	Szkoła	Nazwisko Opiekuna Koła	Ilość członków	Ilość tom. w bibliot.
1	Anin pod War- szawą	Szk. powsz.	założone w r. 1929		
2	Biała	P. Sz. Hand.	Pr. Kawiak Włodz.	102	30
3	Baranowicze	Gimn. m.		59	—
4	Bobówek koło Cieszyna	Sem. m.	Pr. Millata Alojzy	182	480
5	Bochnia	Gimn. m.	Pr. Galas Piotr	140	203
6	Bochnia	Sem. ż.	Pr. Nowak Bronisł.	110	65
7	Boruny	Sem. m.	założone w r. 1929		
8	Brody	Gimn. m.		64	
9	Brody	Sem. ż.		23	
10	Brzozów	Gimn. m.	Pr. Leń Franciszek	44	
11	Byłgoszcz	Sem. m.	Pr. Mozolewski J.	35	70
12	Bydgoszcz	Sz. Wyzd. m.	Pr. Cieciński	70	
13	Chrzanów	Gimn. m.	Pr. Gruszczycka J.	55	
14	Cieszyn	Gimn. m.	Pr. Udziela Stan.	42	13
15	Czarnków nad Notecią	Sem. m.	Pr. Grzegorzewski	93	75
16	Częstochowa	Gimn. m.	pr. Jakubowska	60	210

Lp.	Miejscowość	Szkoła	Nazwisko Opiekuna Koła	Ilość członków	Ilość tom. w bibliot.
17	Częstochowa	Gimn. ż.	Pr. Walentowski St.	70	
18	Czortków	Sem. m.	Pr. Opacki Józef		
19	Drohiczyn	Gimn.	założone w r. 1929		
20	Działdowo	Sem. m.	Dyr. Biedrawa J.		
21	Dzisna	Gimn. m.	R. Kamada		
22	Gdańsk	Gimn.	Pr. Woźnowski M.	50	
23	Gniezno	Gimn. ż.	Pr. Sowówna A.	145	
24	Inowrocław	Gimn. ż.		21	
25	Inowrocław	Gimn. m.	Ks. Wróblewski D	40	45
26	Inowrocław	Sem. ż.	Pr. Gołachowska L.	50	—
27	Jarocin Pozn.	Gimn. m.	Pr. Chotyński R.	50	
28	Jasło	Gimn. m.	Pr. Romański Bol.	67	
29	Kamionka Stru- miłowa	Gimn. m.	Pr. Zawalkiewicz	100	423
30	Kepno	Gimn. m.		40	
31	Kielce	Sem. m.	Pr. Hubicka Marta	58	60
32	Kołomyja	Sem. ż.	Pr. Wiśmierski Fr.		
33	Kościerzyna	Gimn. ż.	Pr. Firlusówna G.	120	
34	Kraków	Gimn. ż.	Pr. Berggruenówna	86	106
35	Kraków	Filja Gim. ż.	Pr. Dobrowolska	60	
36	Kraków	Gimn. ż.	P. Hebenstreitówna	74	20
37	Kraków	Gimn. ż.	Pr. Medwecka M.	27	139
38	Kraków	Gim. m. I.	Pr. Cichocki	61	
39	Kraków	Gim. m. VI.	Pr. Hammer Klem.	32	
40	Kraków	Gim. m. VII.	Pr. Urbański Kaz.	125	130
41	Kraków	Sem. ż.	Kier. Przybylska Z.	136	
42	Kraków	Sem. ż.	Pr. Medwecka M.	50	42
43	Kraków	Sem. ż.	Pr. Dobrowolska	18	
44	Kraków	Sem. m.	Pr. Koziołkowski	35	
45	Królewska Huta	Gimn. m.	Pr. Wiśniewski H.		
46	Krzemieniec	Liceum m.	Pr. Mączak Fran.	82	
47	Lwów	Gim. ż. ss. Ursz.		50	42
48	Łomża	Gimn. ż.	Pr. Zabłocki Aleks.	30	11
49	Łowicz	Sem. m.	Pr. Bluhm-Kwiatkowski	32	
50	Łódź	Gimn. m.	Pr. Lorentz zał. w r. 1929		
51	Łódź	Gimn. m.	założone w r. 1929		
52	Łódź	Sem. m.			
53	Maziówka (opo- czyńskie)	Sem. ż.	Pr. Grzymkowska	67	
54	Mława	Sem. m.	Pr. Borkowski A.	30	
55	Nieśwież	Gimn. koed.	Pr. Gołojuch Jan		
56	Nowa Wieś	Gimn.	Pr. Świdorski	87	
57	Nowy Targ	Gimn.	Pr. Pawelczak J.	28	
58	Piaski Luterskie	Szk. powsz.	Pr. Kotliński Fl.	31	25
59	Poznań	Gim. ż. im. Najś. Serca Jezusa	Pr. Hoppówna I.	115	60

L. P.	Miejscowość	Szkoła	Nazwisko Opiekuna Koła	Ilość członków	Ilość tom. w bibliot.
60	Poznań	Gim. m. im. J. Kantego			
61	Pruszków	Gimn. koed.	Pr. Mikulski Józef	25	
62	Przemyśl	Sem. ż.	Pr. Kossowska Iza	30	
63	Radom	Sem. m.	Pr. Bełżecki	50	
64	Sandomierz	Gimn. m.	Dyr. Zuława Edw.	65	13
65	Sandomierz	Sem. ż.	Pr. Wyrwiczówna	25	32
66	Siennica	Sem. m.	Pr. Duracz	22	
67	Sosnowiec	Sem. ż.	Dyr. Broniatowska	20	
68	Stary Sącz	Sem. ż.		61	
69	Stary Sącz	Sem. m.		82	
70	Stopnica	Gimn. koed.		40	
71	Strzyżów	Gimn. koed.	Pr. Koper Marjan	90	
72	Szczuczyn Lidz.	Sem. m.	Pr. Jankowska		
73	Tarnobrzeg	Gimn. m.	Pr. Marczak M.	14	
74	Tarnobrzeg	Gimn. m.	Pr. Sworzeń	25	
75	Tarnopol	Sem. ż.	Pr. Garbiak Zenon	50	
76	Tarnopol	Gimn. m.	Ks. Tokarski L.	58	
77	Tarnów	Gimn. m. III.	Pr. Simche Zdz.	54	35
78	Tarnów	Sem. ż.	Pr. Zakrzewska	110	
79	Tomaszów Lub.	Gimn. koed.	Pr. Zawadzka Z.		
80	Tomaszów Maz.	Sem. m.	Pr. Leja	69	
81	Turka nad Stry- jem	Gimn. koed.	Pr. Majewski		
82	Warszawa	P. T. K.	Pr. Rylke	79	235
83	Wągrowiec	Sem. m.	Pr. Kopeć Karol	93	
84	Wilno	Gimn. m.	Pr. Domaniewska	150	
85	Wilno	Sem. ż.	Dyr. Muchlińska		
86	Wilno	Sem. m.	Pr. Lichtarowicz		
87	Włocławek	Gimn. m.	Pr. Lidwin Ludwik	82	165
88	Włocławek	Sem. Koed.	Pr. Zabłocka A.	57	
89	Włocławek	Szk. Handl.	Dyr. Michler Zygm.	34	
90	Włocławek	Szk. pow. 35	P. Piechurski	32	
91	Włocławek	Szk. pow. 7	P. Puławska Idalja	51	17
92	Wołkowysk	Sem. ż.	Pr. Spręglewska	60	
93	Żyrowice	Śr. Szk. Roln.	założone w r. 1929		
94	Żywiec	Sem. ż.	Pr. Zajączkowska	81	41

Sprawozdanie roczne

z działalności Prezydium Komisji Kół Krajozn. Młodzieży Szkolnej

za czas od 1/IV 1928 do 8/III 1929.

Praca Komisji Kół Kr. M. S. rozwijała się w tym roku w kierunku, jaki wytyczyło jej Walne Zebranie członków Komisji w Wilnie i Regulamin K. K. K.

1-o. Dążono do zogniskowania już istniejących kół krajoznawczej młodzieży i do nadania ich pracy jednolitego kierunku ideowo-programowego.

2-o. Rozszerzano propagandę idei krajoznawczych i tworzono nowe ośrodki krajoznawcze wśród młodzieży szkolnej.

3-o. Starano się udoskonalić i skonsolidować organizację Kół Młodzieży.

Zebrania Prezydium K. K. K. odbyło się w okresie sprawozdawczym 6. Nadto 4 zebrania razem z Sekcją Krakowską i 2 zebrania ścisłego Zarządu.

Kierownictwo pracą naukową Kół Młodzieży spełniał w dalszym ciągu miesięcznik krajoznawczy **Orli Łot**, wychodzący w Krakowie pod redakcją Prezesa Komisji, profesora L. Węgrzynowicza. Wszystkie numery w b. r. sprawozdawczym wypełnione są materiałami, zebranymi przez Koła Młodzieży. W Orlim Locie ogłaszano **sprawozdania z pracy Kół**, z wystaw krajoznawczych w Wilnie i Krakowie, ze **Zjazdu Kół** i powziętych tam uchwał, ogłaszano **tematy prac konkursowych**, **sprawozdania z czasopism i książek nowych z dziedziny krajoznawstwa**, **wyniki sądów konkurso-**

wych i t. d. **Nadto wydano** nowy tomik Biblioteczki „Orlego Lotu”: „Idea i organizacja pracy krajoznawczej w Polsce”, prof. Sawickiego i 500 egzemplarzy Kwestjonariusza p. wizyt. K. Bzowskiego: „Monograficzny opis miejscowości”. W b. r. wychodzi „Orli Lot” w 1500 egzemplarzach, jednakowoż od 1/I. 1929 r. musiał ze względów finansowych zmniejszyć swą objętość z 24 na 16 stron.

Nagrody za najlepsze prace krajoznaw. Kół Młodzi na tematy konkursowe „Orlego Lotu” przyznało Prezydium Komisji Kół Krajozn. niżej wymienionym Kołom Mł. Nagrodę Minist. W. R. i O. P. w kwocie 500 zł., rozdzielono na dwie części po 250 zł. i przyznano: 1) Kołu gimn. im. A. Mickiewicza w Wilnie, 2) Kołu gimn. żeńsk. państw. w Krakowie.

Wileńskie Koło wypełniło 2 numery „Orlego Lotu”. Pomagało dzielnie przy organizacji Zjazdu Kół Młodzi w Wilnie. Zebrało materiały i wystawiło na scenie w czasie Zjazdu „Wesele w zaścianku litewskim”, urządziło bardzo dużo wycieczek, na Zjazd do Poznania przygotowało „Obrzędy żniwiarskie na Litwie”.

Koło żeńsk. gimn. państw. w Krakowie wypełniło 2 numery „O. L.”. Przygotowało przedstawienie czepliń „Krakowskich” na Zjazd w Wilnie. Zebrało w czasie wakacyj bogaty zbiór rysunków i opisów kapliczek, pieśni ludowych ze Spisza, z Podhala, z Krakowskiego, materiały do święcenia ziela i pieśni dożynkowe.

Z funduszu im. ś. p. St. Sobińskiego udzielono nagród: Kołu Semin. m. w Łowiczu 100 zł.

Materiał do „O. L.”. Liczne odpowiedzi na kwestjon. wielkan.

Kołu Sem. m. w Bobrku Ciesz. 100 zł.

2 numery „O. L.” wypełniono pracami Koła z Bobrka.

Kołu Sem. m. w Bydgoszczy 50 zł.

Kołu Sem. m. w Wągrowcu 50 zł.

Za liczne odpowiedzi na kwestjonariusze „Orlego Lotu”.

Kołu Sem. żeńsk. w Żywcu 50 zł.

Za systematyczne zbieranie rysunków regionalnych zabytków sztuki ludowej: narzędzia gosp., ceramika, budowle drewniane, stroje, wzory haftów i t. p.

Koło w Radomiu 50 zł.

Za materiały krajozn. do „Orlego Lotu”.

Koło Szkoły Powszechnej w Piaskach Luterskich 50 zł.

Za zbieranie materiałów i spisywanie ich w specjalnym „piśmie” krajoznawczem.

Kazimierzowi Guzikowi, ucz. VIII kl. z Koła Kr. VII gim. w Krakowie 100 zł.

Za zbieranie materiałów krajozn. fotogr., akwareli, drzeworytów i t. d.

Na rok bieżący przybył do dawnych kwestjonariuszy „Orlego Lotu” nowy temat konkursowy, proponowany przez p. wizytatora Bzowskiego: Opis monograficzny miejscowości.

Praca nad udoskonaleniem organizacji kół.

1. Komisja K. K. wydała odznaki metalowe dla członków Kół Krajoznawczych Młodzieży i legitymacje członkowskie, zajmuje się ich rozsprzedaniem.

2. K. K. K. wydała wzór na pieczętkę dla Kół K. M. S.

3. K. K. K. rozpisała ankietę w sprawie zasady podziału członków Kół Mł. na zwyczajnych, czynnych i przewodników.

4. K. K. K. zorganizowała rodzaj biur informacyjnych na czas wakacyj w różnych miejscowościach na szlakach wycieczkowych. (Ogłaszano w O. L. adresy członków K. K. M. S. którzy w czasie wakacyj mogą udzielać wycieczkom krajozn. wskazówek, pomieszczenia i t. p.).

5. K. K. K. zebrała materiał statystyczny dotyczący rozwoju i pracy Kół Młodz. w ciągu 10-cio lecia ich istnienia.

6. Sporządzono mapę rozmieszczenia Kół Kr. Mł. Sz. w Polsce.

7. K. K. K. organizuje obchód 10-cio lecia istnienia Kół K. M. S.

8. K. K. K. organizuje wystawę prac Kół Kraj. na Pow. Wyst. Krajową.

9. K. K. K. organizuje Zjazd Kół Młodzieży w Poznaniu, którego termin ze zgodą Rady Główn. P. T. K. wyznaczono na 29/VI — do 2/VII. Dotychczas zgłoszono 462 uczestników.

10. Wniesiono petycje do Ministerstwa W. R. i O. P. do Kuratorów Szkolnych, do Oddziałów P. T. K. do Magistratu Krakowa, o subwencjonowanie „Orlego Lotu” i Funduszu Nagród.

Liczba Kół Młodzieży zostających w związku z Komisją K. K. wzrosła od roku ubiegłego o 21 kół, obecnie wynosi 96. Liczba członków Kół Młodzieży 6.119.

Sprawozdania Oddziałów.

Oddział Warszawski liczył w dniu 31 grudnia 1928 r. — 1135 członków; w ciągu roku sprawozdawczego 1928 nowych członków przybyło 171, wystąpiło zaś na własne żądanie osób 17.

Zarząd Oddziału, od czasu Walnego Zgromadzenia, odbytego 7 marca 1928 r., pracował w składzie następującym pp.:

Prezes — Jan Frankowski.

V. prezes — Dr. Mieczysław Orłowicz.

„ — Józef Kołodziejczyk.

Skarbnik — Władysław Sokołowski.

Zastępca sk. — Jerzy Kołodziejski.

Sekretarz — Maks Berzyński.

Zastępca sekr. — Matylda Paprocka.

Pozatem w skład Zarządu wchodził pp.:

Aleksy Chrzanowski, Dr. Regina Fleszarowa, Stanisław Lenartowicz, Stanisław Lewicki, Marja Rylkówna, Stefan Strojecki, Kazimierz Swierczewski, Piotr Szymański.

Wszyscy wymienieni brali udział w pracach poszczególnych Komisyj, Sekcyj i Referatów:

Prezes Frankowski — objął stanowisko kuratora funduszu budowy domu i kuratora Koła Krajoznawczego Słuchaczy Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Dr. Fleszarowa — zajmowała się biblioteką, Kołem Młodzieży, była delegowana z ramienia Zarządu do Sekcji Miłośników Ziemi Nowogródzkiej i prowadziła poradnię krajoznawczą przy Oddziale.

Dr. Orłowicz — przewodniczył Komisji wycieczkowej.

Szymański — prowadził Podkomisję dla spraw znakowania szlaków wycieczkowych i przewodniczył Sekcji chóru.

Kołodziejczyk — prowadził referat odczytowy.

Lenartowicz — prowadził Komisję propagandy krajoznawstwa wśród Polaków zagranicą.

Rylkówna — prowadziła Komisję dla spraw prze-zroczarni i Komisję dla spraw organizowania szkolnych kół krajoznawczych.

Lewicki — prowadził referat fotograficzny.

Świerczewski — prowadził Komisję wydawniczą.

Strojecki — prowadził Sekcję miłośników Warszawy.

W kwietniu 1928 r. Strojecki zgłasza rezygnację ze stanowiska członka Zarządu. Na wakujące miejsce dokooptowano dyr. Władysława Gruszczyńskiego, któremu powierzono kuratelę nad funduszem budowy domu krajoznawczego i przewodnictwo Komisji towarzyskiej.

We wrześniu 1928 r. ze stanowiska członka Zarządu rezygnuje Chrzanowski. Na jego miejsce dopiero w grudniu został dokooptowany Władysław Grzelak.

Poza wyżej wymienionymi, w posiedzeniach Zarządu uczestniczyli: Eugenjusz Piotrowski — prezes Sekcji Akademików Oddziału, oraz przedstawiciele Koła Krajoznawczego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Nadmienić trzeba, że z członków Zarządu Oddziału zasiadali:

W Radzie Głównej P. T. K. pp.:

Frankowski, Dr. Fleszarowa, Dr. Orłowicz, Kołodziejczyk, Lenartowicz.

W Wojewódzkiej Komisji Turystycznej pp.:

Frankowski i Kołodziejczyk.

W Podstołęcznym Komitecie Regionalnym p.:

Dr. Fleszarowa.

W ciągu roku sprawozdawczego Zarząd Oddziału odbył 12 posiedzeń plenarnych, obradując nad sprawami bieżącymi i nad programem działalności, uchwalonym na Walnem Zgromadzeniu roku zeszłego.

Wykonanie tego programu streszcza się pod względem wyników następująco:

1. W dziedzinie akcji ułatwienia zwiedzania kraju — wyznakowano farbami, barwą czerwoną na białym tle:

a) szlak: Młociny — Wydma, Łuże — Młociny — Bielany — Marymont (około 12 klm.);

b) szlak ze st. kol. Zielonka do mogiły poległych pod Ossowem, a stamtąd do stacji kol. w Kobyłce (około 53 klm.);

c) szlak ze st. kol. w Sochaczewie do Żelazowej Woli (około 9 klm.).

Barwą niebieską na białym tle wyznaczono szlak z Czerwińska przez Puszcę Kampinoską do stacji kol. w Błoniu (około 40 klm.).

2. W dziedzinie wydawnictw — nie wydano zamierzonych przewodników po Puszczy Kampinoskiej i pobojuwiskach podwarszawskich. Podobnie nie udało się przeprowadzić wznowienia wydawnictw pocztówkowych. Zamiast tego Komisja wydawnicza opublikowała drukiem szereg prac, o których będzie mowa niżej.

3. Zamierzenia zakreślone dla Sekcji Miłośników Warszawy, również nie mogły być zrealizowane, co znalazło swój epilog w rezygnacji St. Strojckiego i rozchwianiu się Sekcji.

4. W dziedzinie odczytów — pracę prowadzono dotychczasowym trybem.

5. W dziedzinie porządkowania przezroczarni — prowadzono stałą, choć z konieczności powolną pracę reorganizacyjną.

6. W dziedzinie powiększenia i należytego wyzyskania zbiorów fotograficznych — zrobiono dalszy duży krok naprzód.

7. W dziedzinach dotyczących: biblioteki, poradni wycieczkowej, Koła Młodzieży, administracji „Ziemi” — wystarczy wspomnieć, że były one prowadzone przez Dr. Fleszarową.

8. W końcu, w dziedzinie skupienia życia towarzyskiego członków na terenie Oddziału — organizowano specjalne t. zw. poniedziałki klubowe, które niestety zbyt dużą popularnością się nie cieszyły, natomiast bale i „czarne kawy” skupiały liczne grona członków i zaproszonych gości.

Poza wymienionymi sprawami, które będą jeszcze rozpatrzone w części szczegółowej niniejszego sprawozdania, Zarząd Oddziału Warszawskiego P. T. K. wszczął starania, celem zdobycia placu pod budowę Domu Krajoznawczego. W początku 1928 r. kwestja była tak pomyślnie postawiona, że wydział regulacji m. st. Warszawy dał Towarzystwu do wyboru jeden z trzech placów obok kościoła św. Florjana na Pradze. Plac został wybrany i odpowiednie podanie wpłynęło do Magistratu, przyczem Zarząd postanowił, ażeby placu nie przyjmować w charakterze dzierżawy, a jedynie tytułem własności. Jednak na tem sprawa się urwała, dla przyczyn bliżej nieokreślonych.

Nie zrażając się niepowodzeniem, Zarząd nadal postanowił gromadzić fundusz na budowę domu. Tę kwestję oparto na następujących zasadach:

1) Fundusz budowy domu jest nienaruszalny i jako taki, zabezpieczony w papierach wartościowych, a w szczególności w akcjach Banku Polskiego.

2) Każdego miesiąca sumy wpływające a conto funduszu, muszą być na to conto przelawane i zabezpieczane.

3) Przy sprzyjających warunkach finansowych i o ile możności sumy, jakie Oddział od czasów ogólnego przesilenia gospodarczego jest winien funduszowi, stopniowo muszą być przelewane na wymienione conto i zabezpieczane.

W roku 1928 na conto funduszu wpłynęło złotych 3.164.65; w dniu 31.XII. 28 r. na concie funduszu

znajdowało się zł. 16.314.28; z tej sumy zabezpieczono w papierach wartościowych zł. 1.544.46.

Celem ostatecznego uporządkowania gospodarki finansowej Oddziału i baczenia nad równowagą tejże gospodarki, Zarząd powołał do życia specjalną Komisję finansową, do której weszli: skarbnik Sokołowski — jako przewodniczący, Gruszczyński, Kołodziejczyk i Szymański — jako członkowie oraz dyrektor biura Lewicki.

W roku sprawozdawczym Zarząd Oddziału wystąpił do Rady Głównej P. T. K. z wnioskami:

1. w sprawie warunków ulgowych dla członków T-wa podczas korzystania z gospód i schronisk P. T. K.;
2. w sprawie wszczęcia starań o przyznanie członkom T-wa warunków ulgowych w schroniskach Polskiego Tow. Tatrzańskiego, na podstawie wzajemności;
3. w sprawie częściowego obciążenia wszystkich Oddziałów P. T. K. kosztem wydawania „Ziemi”.

Ażeby ostatecznie zcałkować prace Zarządu należy wspomnieć o:

1. opracowaniu i zatwierdzeniu regulaminu wewnętrznego dla Prezydjum Oddziału;
2. zorganizowania podczas obchodu 10-cio lecia Niepodległości na placach W-wy publicznego, ruchomego (bo na autokarze „Polturu”) pokazu przezroczy krajoznawczych;
3. udziale w Zjazdach Delegatów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Doroczny Zjazd Delegatów Oddziałów T-wa odbył się dn. 15 kwietnia w Bydgoszczy; delegatami Oddziału byli pp.: Frankowski, Chrzanowski i Świerczewski. Oddział Warszawski postawił na Zjeździe dwa wnioski:

1-szy w sprawie rozszerzenia działalności T-wa wśród ludu;

2-gi w sprawie pozyskania wszystkich Oddziałów T-wa dla akcji budowy domu w Warszawie.

Oba wnioski przekazane zostały Radzie Głównej do wykonania.

W roku ubiegłym dn. 16 czerwca odbył się w Warszawie Nadzwyczajny Zjazd Delegatów P. T. K. zwołany przez Radę Główną na żądanie Oddziału Włocławskiego w sprawie zaciągnięcia pożyczki na budowę domu we Włocławku. Delegatami Oddziału Warszawskiego byli pp.: Gruszczyński i Berżyński. P. Berżyńskiego powołano na sekretarza Zjazdu.

Odrębną całość w pracach Oddziału stanowi wydawanie „Ziemi” i administrowanie nią. Genezą tej sprawy jest porozumienie zawarte w r. 1927 między Radą Główną P. T. K. i Oddziałem Warszawskim, na podstawie którego to porozumienia Rada Główna przekazała Oddziałowi wszelkie swoje przedsiębiorstwa i oddała w dzierżawę i administrację swój majątek w Warszawie. W związku z tem przekazano Oddziałowi wydawanie „Ziemi”, przyczem „Ziemia” pozostaje nadal organem naczelnym całości T-wa, zaś na barkach Oddziału złożono stronę techniczną, administracyjną i finansową.

W myśl wyżej wymienionego porozumienia, biuro T-wa w Warszawie również zostało przejęte przez Oddział Warszawski; pozostawało ono w roku ubiegłym nadal pod dykcją Stanisława Lewickiego, który jednocześnie jest dyrektorem Polskiego Biura Turystycznego „Poltur”. Prócz załatwiania spraw związanych z korespondencją (wplynęło 2927 listów), wysyłką przezroczy i wydawnictw, sprzedażą i t. p., do kompetencji biura należało zarządzanie gospodą wycieczkową, z której w roku sprawozdawczym korzystało 38 wycieczek, dając netto zł. 4.987 gr. 40 dochodu, wraz z wplywami za wynajem sali.

Działalność Komisyj, Referatów i Sekcyj.

Komisja Wycieczkowa pracowała w roku sprawozdawczym pod przewodnictwem dr. Orłowicza.

Komisja odbyła 10 posiedzeń. Zorganizowała 49 wycieczek, w których wzięło udział 865 osób. Su-

maryczny wpływ z powyższych wycieczek wyniósł sumę zł. 713.02 groszy.

Wycieczek miejskich odbyło się 18, podmiejskich 10, zamiejskowych 9, dalszych 10, zagranicę 2.

Z miejscowych odbyły się do: Archiwum akt dawnych, Biblioteki Publicznej, Mennicy, Fabryki trykotaży Matuszewskiego, Biblioteki Uniwersyteckiej, Biblioteki Ordynacji Krasińskich, Zbiorów Ant. Strzałeckiego, Biblioteki Wojskowej, Gmachu Sądu Okręgowego (Pałac Paca), na Zamek (obrazy Canaletta), Biblioteki Przeddzieckich, Biblioteki Powszechnej przy ul. Piekarskiej, Zbiorów Rapperswilskich, na Zamek (3-go maja z uwzględnieniem pamiątek Warszawy, związanych z Konstytucją 1791 roku), Nowego gmachu Sejmowego, Kamienicy ks. Mazowieckich, do kościoła Katedralnego (1-sza wycieczka z cyklu kościoły Starej Warszawy w historii, architekturze i zabytkach).

Z podmiejskich:

Białołęka — Grochów, Podkowa Leśna — Brwinów, Stary Otwock — Góra Kalwarja — Czersk, Lasy Chojnowskie i Piaseczno, Dolina Jeziorki i lasy Chojnowskie, Lasy Kabackie, Natolin — Wilanów, Pobojo-wiska pod Radzyminem, Wydma Łuże (dwukrotnie).

Wycieczki zamiejskie zorganizowano do:

Domanic — Igań, Stoczka, Warki, wsi Kompina (w Ks. Łowickiem), Czerwińska — Wyszogrodu — Brochowa — Żelazowej Woli, Góry nad Narwią, Puszczy Kampinoskiej (dwukrotnie), do tej ostatniej szlakiem: Czerwińsk — Krzywa Góra — Zamczysko — Grabina — Leszno.

Z dalszych miały miejsce:

Bydgoszcz, Beskidy Śląskie, Jeziora Brodnickie — Dolina Drwęcy, Dolina Prądnika, Pieniny, Pieniny — Beskidy Sądeckie, Puszcza Kurpiowska, Morze, Biała Półlaska, Zakopane (dorczoła 5-cio dniowa).

Zagranicę odbyły się 2:

w Alpy Francuskie, na Orawę, w Beskidy — Pieniny po stronie Czechosłowackiej.

Zestawienie owych odbytych wycieczek ze stanem z lat ubiegłych przedstawia się następująco:

w roku 1926 odbyło się 52 wycieczek przy udziale 961 uczestników,

w roku 1927 odbyło się 55 wycieczek przy udziale 1310 uczestników,

w roku 1928 odbyło się 49 wycieczek przy udziale 865 uczestników.

W kontakcie z Komisją wycieczkową pracowała podkomisja techniczna dla spraw znakowania szlaków turystycznych.

Podkomisja wyznakowała farbami kilka szlaków turystycznych na terenie Puszczy Kampinoskiej oraz dwa szlaki krótsze: 1) z Sochaczewa do Żelazowej Woli, i 2) z Zielonki do mogiły na grobie poległych pod Ossowem. Nad wyznakowaniem szlaku z Młocin na Wydmę Łuże na wschodnim krańcu Puszczy Kampinoskiej, a stamtąd przez Bielany do Marymontu — pracowali pod kierownictwem pp.: Lenartowicza, -Sława Szmidówna, B. Guerquin, M. Berżyński.

Drugi szlak (niebieski na białym tle) przez puszcze Kampinoską długości około 40 klm. został wyznaczony pod kierownictwem P. Szymańskiego przy wydatnej pomocy Jerzego Łaguny, E. Zborowskiej, R. Legata i M. Podolskiego.

Szlak do Ossowa z Zielonki i z Kobyłki został wyznaczony przez pp.: Szymańskiego i Łagunę, którzy, niezależnie od tego, przy udziale pp.: Zborowskiej i Jana Fray'a z Sochaczewa, wymalowali znaki ze stacji kol. Sochaczew — do Żelazowej Woli.

Pozatem Podkomisja zajęła się osuszaniem grobli na szlaku przez Puszcze Kampinoską. Obok Zamczyńska został wybudowany mostek nowy i naprawiono stary, sama zaś grobla została podwyższona przez nasypanie wielkiej ilości piasku.

Podkomisja wystąpiła do odpowiednich władz z prośbą o zmianę rozkładu jazdy na kolejce, wiodącej z Sochaczewa w głąb Puszczy Kampinoskiej. Zwrócono się również do Zarządu kolei, wiodącej wzdłuż szosy młocińskiej w stronę Modlina, celem ustalenia takiego rozkładu jazdy, aby rzesze wycieczkowe mogły w ciągu

jednego dnia zdążyć do ciekawszych miejsc w Puszczy Kampinoskiej i na noc wracały do Warszawy. Kolej ta będzie czynna z nastaniem sezonu letniego i niebawem zostanie zelektryfikowaną.

Niezależnie od powyższego Oddział Warszawski P. T. K. (w porozumieniu z Radą Główną) zajął się rozwieszaniem tablic orientacyjnych na dworcach kolejowych. Na terenie Województwa Warszawskiego tablice będą umieszczone na następujących dworcach i przystankach: w Warszawie (10 tablic), Płocku, Ciechocinku, Aleksandrowie, Chodczu, Zegrzu, Łowiczu, Sochaczewie, Błoniu, Szymanowie, Żyrardowie, Milanówku, Grodzisku, Karczewie, Otwocku, Falenicy, Świdrze, Józefowie, Konstancinie, Skolimowie, Piasecznie, Górze Kalwarji, Jabłonie i Włocławku.

Referat odczytowy — prowadzony przez Kołodziejczyka, zorganizował następujące odczyty:

„Wrażenia ze Spiszu i Orawy” — M. Siwaka.

„Na drogach sojuszu z Rumunją” — prof. M. Limanowskiego.

„Z historii sztuki” — prof. St. Noakowskiego.

Konferencja w sprawie Sekcji Miłośników Warszawy.

„Pojezierze Wileńskie” — Wł. Milkiewicza.

„Wrażenia z podróży po Algerji” — dr. E. Czekalskiego.

„Krajobraz w twórczości Chełmońskiego” — prof. Badowskiego.

„Barok warszawski na tle włoskiego” — prof. Noakowskiego.

„Z biegiem Nidy” — Świerszczewskiego.

„Święte miasto Sahary” — J. Czekalskiego.

„Zaginione kościoły Warszawy” — T. Sawickiego.

„Uzdrowiska polskie” — Szczerbińskiego.

„Zamki małopolskie” — K. Świerczewskiego.

„Dyskusja na temat jaką być powinna wycieczka krajoznawcza”.

„Słoneczny kraj — wrażenia z wyprawy po Algerze” — J. Czekalskiego.

„Wrażenia z wycieczki po Jugosławji” — A. Janowskiego.

- „Nagrobki i pomniki kościelne” — prof. Noakowskiego.
- „Artyści włoscy w Warszawie” — Tatarkiewicza.
- „Pieśń Ludowa i jej znaczenie” — dr. Szczerby.
- „Życie w oazie” — J. Czekalskiego.
- „Życie w oazie”, ciąg dalszy — J. Czekalskiego.
- „Wycieczki po Słowacyzynie” — dr. M. Orłowicza.
- „Uzdrowiska jako stacje turystyczne” — Szczerbińskiego.
- „Z historii Sztuki” — Urbańskiego.
- „Wrażenia z Wilna i Wileńszczyzny” — Frankowskiego.
- „O twórczości J. I. Kraszewskiego” — Świerczewskiego.
- „Wrażenia z wycieczki w Alpy Francuskie” — Lenartowicza.
- „Puszcza Kampinowska” — prof. Kobendzy.
- „Gdynią” pod Sztokholmu” — dr. Stępowskiego.
- „Pedagodzy angielscy w Warszawie” — Janowskiego.
- „Z ziemi Nowogrodzkiej” — dr. Fleszarowej.
- „Łodzią na Niemnie” — Grzelaka.
- „Wieczór poświęcony pamięci prof. Ludomira Sawickiego”, prelekcje pp.: Al. Janowskiego, prof. Ant. Sujkowskiego.
- „Obchód 10-lecia Niepodległości” z odczytem prezesa Al. Janowskiego.
- „Z wycieczki na Słowacyznę” — dr. Orłowicza.
- „Wrażenia z pobytu z Czechosłowacji” — prof. Jankowskiego.
- „Wrażenia z pobytu w Australji” — ks. Kuczyńskiego.
- „Z wakacyjnych wędrówek po Spiszu i Orawie” — Świerczewskiego.
- „O Japonji” — dr. Strążyńskiego.
- Razem odbyli się 39 odczytów, które wysłuchało osób 2859.

Referat fotograficzny, pozostający pod kierownictwem p. St. Lewickiego, w roku sprawozdawczym kontynuował prace podjęte w 1927 roku, a zmierzające do systematycznej inwentaryzacji i porządkowania zbiorów.

rów. W tym celu zestawiono zbiór odbitek fotograficznych miast polskich, oraz charakterystyczne zdjęcia z etnografji, budownictwa drzewnego w Polsce, monumentalnego, zdjęcia osobliwości przyrody i t. p. Przystąpiono również do porządkowania tek z odbitkami fotograficznymi dużych rozmiarów. Inwentaryzacją i porządkowaniem zbiorów zajmował się p. Ryszard Noszewska.

W okresie sprawozdawczym p. Henryk Poddębski (na podstawie zawartej w r. 1927 z Towarzystwem umowy, dotyczącej podejmowania wypraw fotograficznych, mających na celu skompletowanie brakujących zdjęć lub zamianę przestarzałych, nieodpowiednich, noszących ślady panowania zaborców — na nowe, ilustrujące współczesną kulturę, życie miast i wsi) — urządził wyprawy na Wileńszczyznę i do Gdańska, przysparzając zbiorom 159 nowych, dobrych zdjęć o wymiarze 13 × 18.

Do zbiorów klisz fotograficznych w r. 1928 wliczone zostały:

1. Lwów w zdjęciach J. K. Jaworskiego	klisz	30
2. Uzdrowiska polskie	„	27
3. Gdańsk w zdjęciach H. Poddębskiego	„	15
4. Druskieniki „ „	„	9
5. Grodno „ „	„	18
6. Białystok „ „	„	13
7. Wileńszczyzna „ „	„	104

razem klisz 216

Zbiór klisz powiększony powyżej wyszczególnionymi 216 egzemplarzami zawiera obecnie w księdze inwentarzowej 6388 pozycji.

Pozatem zbiory Towarzystwa powiększone zostały darami w postaci klisz, fotografii, widokówek, albumu kieleckiego, które złożyli między innymi p. p. Prezes Al. Janowski, pułk. M. Wisznicki, prof. Seweryn Udziela, red. Szczerbiński, S. Szmidówna, H. Poddębski, Zb. Rewski, J. Kahl i p. Rotbert.

Ze zbiorów Towarzystwa w tym czasie korzystały poza pojedynczymi osobami następujące placówki dyplomatyczne oraz instytucje:

Poselstwa i konsulaty: w Kopenhadze, Tokio, Kwidzynie, Londynie, Berlinie, Bukareszcie, Charkowie, Bratisławie, Kurytybie, Pitsburgu, Pile, Tyflisie, Brukselli, Paryżu.

Pałac Pokoju w Waschingtonie, Ministerstwa: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, Oświaty; Komisarjat Rządu, Województwa: pomorskie i nowogródzkie; Starostwo w Aleksandrowie, Polskie Tow. Emigracyjne w Bułgarii, Związek Nauczycielstwa we Francji, 15 Baon K. O. P-u, Fabryka wagonów Lilpopa, Dyrekcja Tramwajów Miejskich w Warszawie, Dr. Treter (propaganda zagraniczna), Oddział P. T. K. w Grudziądzu, Szkoły w Bydgoszczy, Zamościu, Szczekocinach, Wilnie i Sosnowcu, Seminarjum Duchowne w Płocku, Automobilklub, Redakcje pism naukowych i codziennych, — dla których wykonano przeszło 3.500 odbitek różnych wymiarów, mających zdobić wnętrza biur i szkół, wagonów kolejowych, a nawet tramwajowych.

Pozatem wykonano szereg zdjęć dla celów wydawniczych Towarzystwa oraz pośredniczono przy zapotrzebowaniach w dziale przezroczy.

Na Zjazd Geografów we Lwowie referat przygotował i wysłał komplet powiększonych fotografii w ilości 22, ilustrujących wzorową, poglądową pogadankę o Warszawie.

Ruch w przezroczarni zmniejszył się w stosunku do lat ubiegłych znacznie, a to z powodu otwarcia przez Magistrat m. Warszawy bezpłatnej przezroczarni dla szkół powszechnych. Również może Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu przyczyniła się do zmniejszenia tego ruchu, ponieważ szkoły były zajęte pracą nad przygotowaniem do niej. Prócz tego niebywale małe było zapotrzebowanie przezroczy dla osób prywatnych.

Ogółem wypożyczono na Warszawę	49.320	przezroczy
na prowincję	1.836	„

razem: 51.156 przezroczy

Porządkowanie przezroczarni znalazło swój częściowy wyraz w przenumerowaniu 883 klisz, które po-

segregowano na grupy, stanowiące pewną całość.

W ciągu roku przybyło 309 przezroczy, dotyczących, Kraju, Europy i inych części świata. Pozatem do broszur:

dr. Orłowicza „Tatry”,

dr. Fleszarowej „Śląsk Górny”,

p. Al. Janowskiego „Po 10 latach Niepodległości”

dostosowano odpowiednio dobrane przezrocza, ilustrujące treść wymienionych broszur.

W bezpośredniej styczności z przezroczarnią pracowała powołana przed rokiem do życia **Komisja Propagandy Krajoznawstwa wśród Polaków zagranicą**, która zakreśliła sobie obszerny program pracy: dostarczanie ośrodkom polskim zagranicą przezroczy krajoznawczych z tekstem odpowiednich odczytów, dostarczanie tymże ośrodkom książek treści krajoznawczej, wysyłanie do nich w porozumieniu z władzami rządowymi objazdowych prelegentów i t. p.

W roku ubiegłym Komisja ograniczyła swe zadania do spraw przezroczy. W tym celu stworzona została oddzielna centrala przezroczy dla zagranicy, zawierająca 1.200 diapozytywów na tematy:

Polska Współczesna, Śląsk Górny, Warszawa, Tatry, Piłsudski i Legjony, Po 10 latach Niepodległości, Kraków, Bogactwa naturalne Polski, Świetność Polski, Za Piastów i Jagiellonów.

W pracach Komisji uczestniczyli:

p. St. Lenartowicz, jako przewodniczący,

p. dr. R. Fleszarowa,

p. St. Lewicki — jako członkowie.

Ogółem w ciągu roku wysłano dla Polaków zagranicą 982 przezrocza, przyczem najwięcej wysłano do Lipska (266), do Hamburga (126), Strasburga — (95), Szczecina (99). Pozatem zaopatrywane były: Praga Czeska, Wenecja, Piła, Koszyce, Lille, Bukareszt, Jugosławja.

Mniej pocieszającym objawem jest trudność w otrzymaniu z powrotem przesłanych klisz, które miesiącami leżą w konsulatach, za pośrednictwem których i dla których przesyłka jest uskuteczniata.

Biblioteka, którą z ramienia Zarządu Oddziału, zajmowała się p. Dr. R. Fleszarowa, była w ciągu roku sprawozdawczego otwarta 11 miesięcy; korzystało z niej 1102 osoby. Szczupłość, będącego do rozporządzenia lokalu, jest przyczyną, że ilość czytelników się nie zwiększa.

Ogółem biblioteka liczy 5.132 dzieł, biblioteka podręczna — 350 dzieł, oraz czasopism — 181 tytułów.

W ciągu roku 1928 przybyło:

Dzieł recenzyjnych i z wymiany	— 157
„ własnych	— 18
„ nabytych	— 47
„ darowanych	— 144

Razem: 366

Skatalogowano — 206 dzieł.

Komisja Wydawnicza pracowała w składzie następującym:

p. K. Świerczewski — przewodniczący,

p. Lewicki,

p. Fleszarowa — członkowie.

Wydała następujące prace:

„Polski Śląsk Górny” — dr. R. Fleszarowej,

„O Tatrach” — dr. M. Orłowicza,

„Wycieczka do Buska, Stopnicy i Solca” — dr. Dybczyńskiego,

„Polska współczesna” — St. Lewickiego,

„Pałac Paca” — Zb. Rewskiego,

II wyd. „Przewodnika po Gdańsku” — dr. M. Orłowicza,

„Najważniejsze wiadomości o Polsce” — Edw. Maliszewskiego.

Z wymienionych prac „Pałac Paca” częściowo został wydany kosztem autora.

Poradnia Krajoznawcza pod przewodnictwem p. dr. Fleszarowej, przy współudziale pp. Lewickiego i Kołodziejczyka, udzieliła około 100 porad ustnych i 25 na piśmie. Jednak faktyczna liczba osób, które z nich korzystały, objęła kilka tysięcy, gdyż przeważnie po po-

rady zwracali się organizatorowie wycieczek zbiorowych. Procent zapotrzebowań indywidualnych był stosunkowo mały.

Komisja dochodów niestałych, przemianowana w roku ubiegłym na **Komisję Towarzyską**, kierowana była przez p. dyr. Wł. Gruszczyńskiego. współpracowali:

Celem zbliżenia członków Oddziału na gruncie towarzyskim, Komisja zorganizowała:

6 wieczornic tanecznych, t. zw. „czarnych kaw”, urozmaiconych produkcjami zaproszonych artystów

1 wieczornicę z udziałem chóru krajoznawczego, i członków Towarzystwa.

2 bale karnawałowe,

1 zabawę sylwestrową.

Pozatem Komisja współdziałała w organizowaniu uroczystego obchodu dla uczczenia 10-ciolecia Niepodległości.

Ogółem Komisja zorganizowała 11 zabaw i uroczystości, w których uczestniczyło 506 osób. Obok tego, utrzymano nadal tradycyjne poniedziałki klubowe, poświęcone pogawędkom, grom i zabawom towarzyskim.

Chór Krajoznawczy, zorganizowany w ramach Sekcji Oddziału, liczył 31 osób; prowadził go p. Bolesław Pluciński. Ogółem odbyło się 46 prób, przy przeciętnej obecności 20 osób. Chór występował w roku 1928 dwukrotnie: podczas wieczornicy, urządzonej w czerwcu na zakończenie sezonu wiosennego, oraz podczas obchodu 10-ciolecia Niepodległości.

Chór Oddziału przystąpił w charakterze członka do Mazowieckiego Związku Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczy.

Przewodniczącym Sekcji jest — p. Piotr Szymański,

zastępczynią — p. Zofja Dzielulska,

bibliotekarką — p. Gabryela Zborowska,

skarbniczką — p. Janina Sopoćkówna.

Sekcja Miłośników Warszawy zawiązała się 25-go stycznia 1928 r. Zebranie organizacyjne zgromadziło 37 osób, reprezentujących: T-wo Krajoznawcze, T-wo

Opieki nad Zabytkami Przeszłości, T-wo Przyjaciół Pragi. Teoretyczny program prac Sekcji zarysował się na wieczorze dyskusyjnym, odbytym w tymże czasie. Zarząd Sekcji ukonstytuował się następująco:

Ks. prał. Kuczyński — prezes,

R. Nosarzewski — sekretarz,

St. Strojecki — łącznik między Zarządem Oddziału a Sekcją.

Na wstępie Sekcja postanowiła: wyszkolić kadry przewodników po Warszawie, wydać drukiem odpowiedni przewodnik, organizować odczyty na przedmieściach stolicy, zająć się opieką nad zabytkami i t. p.

Sekcja Miłośników Ziemi Nowogródzkiej powstała przy Oddziale Warszawskim P. T. K. z inicjatywy p. J. Gruzewskiej. Zapoczątkowaniem jej działalności był „Wieczór Nowogródzki”, urządzony w dniu 22 października 1928 roku, wespół z Wydziałem Kultury Magistratu m. st. Warszawy. Program prac Sekcji opierał się na szerokiej, zapomocą odczytów przeprowadzanej propagandzie znajomości Nowogródzczyzny.

Ogółem Sekcja zorganizowała 4 imprezy odczytowo-propagandowe przy współudziale pp. Al. Janowskiego, prof. K. Górskiego, prof. H. Mościckiego i innych.

W imprezach tych uczestniczyło 2 tysiące osób.

Pięknem, ale niestety nieiszczalnym zamierzeniem Sekcji był projektowany na święta Bożego Narodzenia objazd strażnic pogranicza Nowogródzkiego. W tym celu przygotowano dary gwiazdkowe dla żołnierzy K. O. P-u, zorganizowano szopkę, uruchomiono cały aparat administracyjny i t. p. Lecz w ostatniej chwili akcja się załamała na skutek zawodu, doznanego od stron, które przyobiecały objazd finansować.

Koło Krajoznawcze Młodzieży, którego prezesem jest p. K. Frydrychewicz, odbyło w roku sprawozdawczym 47 zebrań, z czego 45 poświęcono wysłuchaniu referatów. Koło wzięło udział w Zjeździe Wileńskim Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej, przystąpiło do Ligi Ochrony Przyrody w charakterze członka. Bezpośredni współudział Koła w działalności Oddziału ograniczył się do pomocy okazywanej przez członków Koła

w urzędowaniu w bibliotece, w znakowaniu szlaków turystycznych i częściowo w wysyłce biuletynu miesięcznego Oddziału.

Referaty, wygłaszane na zebraniach Koła, przeważnie dotyczyły obszarów regionalnych „Orawa”, „Polesie”, „Śląsk Górny” i t. p.

Wycieczek zorganizowano: 11 miejscowych i 19 zamiejscowych, z których na uwagę zasługują: 3-dniowa wycieczka do Czerwińska — Wyszogrodu — Brochowa — Żelazowej Woli — Sochaczewa i Puszczy Kampinoskiej; 4-dniowa wycieczka do Kazimierza — Puław — Janowca — Nałęczowa; 5-dniowa wycieczka do Puszczy Kampinoskiej i Łowicza, oraz duże wycieczki rowerowe: jedna na Pomorze, druga w Tatry, Pieniny i na Górny Śląsk.

Pozatem praca Koła ogniskowała się w sekcjach, których było 4: architektoniczna, miłośników Warszawy, radjowa i fotograficzna.

Zamierzona przed rokiem fuzja **Sekcji Akademików Oddziału Warszawskiego P. T. K.** z Akademickim Kołem Krajoznawczem w Warszawie, nie została uskuteczniiona; konferencje odbyte w tym celu między przedstawicielami obu organizacji wykazały nie dające się pogodzić rozbieżności. Stanowisko zajęte przez Koło Akademickie wykraczało poza ramy obowiązującego statutu i regulaminu dla Oddziałów T-wa i streszczało się w projekcie zorganizowania Oddziału Akademickiego P. T. K., mającego swego przedstawiciela w Radzie Głównej T-wa. Przytem Koło wysunęło niezrozumiały postulat, że może reprezentować cały ruch krajoznawczy młodzieży akademickiej w Polsce.

W ostatnich czasach Kierownictwo Sekcji pertraktuje z Bratnią Pomocą Konserwatorjum Warszawskiego w sprawie przystąpienia członków tejże Bratniej Pomocy do Sekcji.

Ogółem Sekcja odbyła w 1928 roku 9 zebrań ogólnych, poświęconych dyskusjom na tematy, związane z krajoznawstwem. Pozatem z ramienia Sekcji wygłaszano odczyty w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem w Radziminie.

Wycieczek zorganizowano 5; w tem jedna do Doliny Prądnika w czasie Zielonych Świąt, przy udziale 22 osób, jedna w Karpaty Wschodnie, przy udziale 4 osób. Członkowie Sekcji w części pomogli przy wyznakowaniu ścieżki wycieczkowej na Wydmę Łuże.

Kierownictwo Sekcji w osobach pp. Zygmunta Koteckiego, Eugenjusza Piotrowskiego i Ewy Rybickiej, rozesało do polskich ośrodków akademickich ankiety celem zorientowania się w kwestji rozwoju akademickich organizacyj krajoznawczych. Odpowiedź względnie zadawalającą nadesłał Kraków, w którym działa kilka związków propagujących krajoznawstwo wśród akademików. Co do Lublina, Poznania, Lwowa, Wilna — odpowiedzi albo nie przysłało, albo treść ich charakteryzuje niepomyślny stan zagadnienia.

LISTA CZŁONKÓW.

Adamska Lidja	Bednawska Marja
Ambrożewicz Janina	Bendetsonowa Marta
Angchisówna Kamila	Beranek Roman
Antoniewiczowa Jadw.	Berentowa Emilja
Appel Tadeusz	Berent Jan
Arct Stanisław	Bergson Ludwik
Arct Zygmunt	Bero Józef
Arndt Stanisław	Berżyńska Helena
Austen Aleksander	Berżyński Maks.
dr. Babiński Leon	Bętkowska Marja
Bakierowski Janusz	Bieguński Stanisław
Balcerkiewiczówna Marja	Bielówna Lucyna
Baranowska Józefa	dr. Biehler Waław
Bartczak Tomasz	Biernacki Aleksander
Barthel Władysław	Billing Waław
Batogowska Marja	Binental Leopold
dr. Batowski Zygmunt	Bledzewski Eugenjusz
Bauerowa Helena	Blusiewiczowa Antonina
Bąkowska Bronisława	Błażejewski Waław
Beck Józef	Bobińska Jadwiga

Bobiński Stanisław
 Boboli Stanisława
 Bocheński Stanisław
 Bochnia Stanisław
 Bocewicz Kazimierz
 Boguszewska Jadwiga
 Bohuszewiczówna H.
 Bojarowski Mikołaj
 Bojerska Włodzimiera
 Bońkowska Stanisława
 Borisch Tareusz
 Borkowska Felicja
 Borkowski Jan
 Borowski Józef
 Bors Bronisław
 Borsuk Franciszek
 Borysowiczowa Helena
 Borzęcka Irena
 Borzymowska Aleks.
 Boufał Aleksander
 Boye Helena
 Boye Wilhelm
 Brasse Marjan
 Broda Waław
 Bromirski Waław
 Broncel Apolinary
 dr. Bruner Edward
 Brzozowski Waław
 Brzuski Kazimierz
 Buchner Władysław
 Buchwald Marja
 Buczkiewicz Antoni
 Buczyńska Marja
 Budzyńska Stefanja
 Bujak Edmund
 Bujalski Waław
 Buraczewski Adolf
 Burbasiewiczówna L.
 Burchard Hipolit
 Buszkowski Leon
 Buszowa Marja

Buyno-Arctowa Marja
 Bykowska Zofja
 Bykowski Czesław
 Bystrzyńska Zofja
 Bzowski Stanisław
 Chankowski Józef
 Chełmiński Jarosław
 Chlebowska Zofja
 Chmielińska Aniela
 Chmurzyński Zygmunt
 Chocimski Zygmunt
 Choińska Natalja
 Chodakowski Eugenjusz
 Chodubski Eugenjusz
 Chrostowski Bronisław
 Chmieleńska Wanda
 Chrostowski Edward
 Chrzanowska Zofja
 Chrzanowski Al. Wiktor
 Chrzanowski Kazimierz
 Chudzyńska Cecylja
 Chwalibóg Włodzimierz
 dr. Chwat A.
 Ciechanowicz Piotr
 Ciechomska Marcela
 Cieślewski Tadeusz
 Cieślik Antoni
 Comte-Wilgocka Adela
 Cron Erich
 Cynkówna Wiktorja
 Czackowska Jadwiga
 Czajkowska Halina
 Czajkowska Marja
 Czajkowski Henryk Bol.
 Czajkowski Waław
 Czaplicka Zofja
 Czarnecka Sabina
 Czarnecki Władysław
 Czekanowski Stanisław
 Czerkawski Józef
 Czernicki Mieczysław

- Czerwiński Konstanty
 Czerniecka Irena
 Czyżewska Marja
 Dancker Henryk
 dr. Dackiewicz Stanisław
 Daun Jan
 Dąbrowska Elżbieta
 Dąbrowski Roman
 Dąbrowski Waclaw I
 Dąbrowski Waclaw II
 Dąbrowski Wincenty
 Dąbrowski Władysław
 Demby Stefan
 Desrousseust Ludwik
 Dębski Ludwik
 Doberska Jadwiga
 dr. Dobija Mieczysław
 Dobrosielska Waclawa
 Dobrosielski Józef
 Dobrowolny Wiktor
 Dobrowolska Janina
 Dobrzański Eugenjusz
 Dolina-Dobrowolski L.
 Dowgiałówna Marja
 Drabecki Walerjan
 Drebert Aleksander
 Drebert Brunon
 Drożdżówna Helena
 Dubowski Marjan
 Dudkówna Jadwiga
 Dudzińska Wera
 Dudziński Stanisław
 Dusoge Marja
 Dutkowska Regina
 Dworakowski Waclaw
 Dybczyński Tadeusz
 Dybowski Czesław
 Dydyńska Ida
 dr. Dydyński Ludwik
 Dylikowska Teresa
 Dymekowska Stefanja
- Dymekowski Henryk
 Dymekowski Marjan
 Dziadosz Bolesław
 Dziekońska Marja
 Dziembowski Józef
 Dziewulska Marja
 Dziewulska Zofja
 Dziewulski Józef
 Dzwonkowska Halina
 Ekerkunst Józef
 Eljasz Stefan
 Eljaszowa Jadwiga
 Enke de Bourg Janina
 Falkowski Aleksander
 Feist Jan
 Feldblum Aleksander
 Feldblum Anna
 Fiszotr Mikołaj
 dr. Fleszarowa Regina
 Fleszyński Kazimierz
 Fogelmanówna Wanda
 Foltański Antoni
 Franczewski Leonard
 Frankowska Marta
 dr. Frankowski Eug.
 Frankowski Jan
 Frenkiel Marek
 Freyer Zdzisław
 Früboes Reinhold
 Fukier Henryk
 Fórgałówna Natalja
 Fynsztykówna Wład.
 Gabryszewska Eugenia
 Gadkowska Heelna
 Gadowski Waclaw
 Gajewski Henryk
 Gabryszewski Stanisław
 Gajewska Halina
 Gajewski Waclaw
 Galas Jan
 Gansnerówna Anna

Garbolewski Tadeusz
 Garlicka Wanda
 Gawecka Wanda
 dr. Gawecki Bolesław
 Gayda Stanisław
 Gebethnerówna Marja
 Gebethnerówna Halina
 Geisler Witold
 Gembarzewski Bronisław
 Geniusz Władysław
 Germain Wanda
 Gessner Witold
 Gibas Izydor
 Giedlewski Zygmunt
 Giedrykówna Jadwiga
 Gietko Jadwiga
 Gintowt-Dziewałtowski I.
 Glinka Marjan
 Gliński Julian
 Gloch Bogusław
 Głębocka Janina
 Głogorzewska Helena
 Głowczewska Halina
 Gocmanówna H. Henr.
 Godecki Marjan
 Godlewski Czesław
 Gottel Włodzimierz
 Golat Tadeusz
 Golatowa Jadwiga
 dr. Gołąbek Józef
 Goldbergowa Ada
 Goldberżanka Jadwiga
 Goldsteinówna Helena
 Golfarth Julja
 Gołębiowski Józefat
 Gorjaczkowski Włodz.
 Gorzechowska Marja
 Gorzkoś Paweł
 Gostomska Aleksandra
 Gosztowt Janina
 Gościmska Hanna

Goźliński Juljusz
 Górską Franciszka
 Górski Konrad
 Ks. Górski Ludwik
 Grabowska Julja
 Grabowska Kazimiera
 Grabowska Zofja
 Kpt. Grajewski Jędrzej
 Grembowska Marja
 Grędziński Feliks
 Grodecki Ant. St.
 Grodek Andrzej
 Gromadzka Halina
 Gromadzki Henryk
 dr. Gromadzki Henryk
 Grotkowski Jan
 Grujanka Marja
 Gruner Ferdynand
 Gruszczyńska Halina
 Gruszczyński Władysław
 Gryszka Franciszek
 Gryżewska Marja
 Grzędzielska Marja
 Grzegorzewska Marja
 Grzelak Władysław
 Guerguin Bohdan
 Gutmajerówna Marja
 Gutschke Irena
 Gwiazdówna Zofja
 Gwozdecka Janina
 Hajdrychowska Helena
 Halberstatówna Stefanja
 Handelsmanówna Jadw.
 Hanicka Bronisława
 Hannówna Stanisława
 Harażny Stefan
 Hartlebianka Zofja
 Hanbold Karol
 Hawelka Jerzy
 Hegner Julian
 Hegnerowa Jadwiga

Helfreich Mikołaj
 Hellman Anatol
 Herse Bogusław
 Hersowa Emilja
 Hertz Jan Adolf
 Hildi Bolesław
 Hirszel Marja
 Hoserówna Stefanja
 Hiszpańska Zofja
 Hiszpański Stanisław
 Hiszpański Zdzisław
 Hoffman Karol
 Hollak Stefan
 Homolicki Jan
 Hoser Jan
 Hoser Wincenty
 Houwald Wincenty
 Hryckiewicz Emilja
 Hyżewiczówna Miecz.
 Iwanicki K.
 Iwanowicz Władysław
 Iwanowski Jerzy
 Jagielski Jan
 Jakimowicz Roman
 Jakimowicz Zofja
 Jamińska Anastazja
 Janczyński i Mkołaj
 Jankowska Halina
 Jankowska Janina
 Jankowski Antoni
 Jankowski Edmund
 Jankowski Mieczysław
 Janowski Aleksander
 Jarosówna Helena
 Jarocki Piotr
 Jarosz Bronisława
 Jaroszyńska Jadwiga
 Jarzynianka Helena
 Jarzynianka Wanda
 Jasielowicz Kazimierz
 Jasińska Tadeusz

Jasiobędzka Janina
 Jasiobędzki Zygmunt
 Jastrzębowska Halina
 Jaworski Michał
 Jeleńkowska Stefanja
 Jelonek Edward
 Jenike Julian
 Jente Gustaw
 Jerzmanowska Alina
 Jeżewski Bolesław
 Jędrzejewska Marja
 Jętkiewicz Henryk
 Jumborski Marjan
 Jung Seweryn
 Jurczykowa Wanda
 Jurkiewicz aJn
 Jurkowska Helena
 Justówna Julja
 Kacperski Józef
 Kaczkowska Zofja
 Kaczorowska Jadwiga
 Kaczyńska Marja
 Kamieniecki Witold
 Kamińska Janina
 Kamińska M. Aldona
 Kamiński Bolesław
 Kamińska Bronisława
 Kamiński Kazimierz
 Kaniewska Zofja
 Kaniewski Władysław
 Karczmarzka Janina
 Karlówna Bronisława
 Karwowska Wanda
 Karwowski Stefan
 Kasperowicz Helena
 dr. Kasperowiczowa M.
 Kasprzycki Wincenty
 Kasprzycka Zofja
 Kawiński Karol
 Kazuro Stanisław
 Kąkolewski Tadeusz

Kecel Władysława
 Kempistówna Janina
 Kijewski Bohdan
 Kinel Edward
 Kinle Leon
 Kinle Wanda
 Klim Janina
 Klim Wacław
 Klimaszewska Wiktorja
 Klimpel Leopold
 Klisińska Amelja
 Kloska Jan
 Knechowicz Jan
 Knispel Franciszka
 Kobusówna Małgorzata
 Kobyliński Jan
 Kobyliński Józef
 Kobzakowska Wanda
 Koch Ludwik
 Koch Ryszard
 Kochanowska Irena
 Kochanowski Wiktor
 Koczorowski Jerzy
 Koczorowski Zygmunt I
 Koczorowski Zygmunt II
 Koiszewska Zofja
 Koliskowa Irena
 dr. Kołodziejczyk Jan.
 Kołodziejczyk Józef
 Kołodziejczykowa Wład.
 Kołodziejska Eugenia
 Kołodziejski Jerzy
 Kołoniecki Franciszek
 Kołoniecki Roman
 Komarnicka Marja
 Komornicka Hanna
 Konarski Kazimierz
 Konarzewska Janina
 dr. Konopacki Miecz.
 Konowska Otylja
 Konówna Wanda

Kopczewska Marja
 Kopczyński Stefan
 Koppe Władysław
 Koprijamik Włodzimierz
 Korkozowiczówna M.
 Kornilowicz Kazimierz
 Kornilowicz Tadeusz
 Korotkiewicz Władysław
 Kosiakiewicz Marjan
 Kosiakiewiczówna P.
 Kosińska Zofja
 Kosiński Juljusz
 Koskówna Leokadja
 Kossakowski Szczepan
 Kostro Laura
 Kosydarska Eugenia
 Koszutski Tadeusz
 Kotaniec Stefan
 Kowalski Stefan
 Kozieradzki Henryk
 Kozikowski Edward
 Kozińska Zuzanna
 Koziński Konst. Roman
 Kozłowska Anna
 dr. Kozłowski Aleksander
 Kozłowski Henryk
 Krammówna Janina
 Kramsztyk Kazimierz
 Kraszewska Zofja
 Krawulski Leonard
 Krąkowska Wanda
 Kreczmerówna Jadwiga
 Kropatsch Adam
 Król Kazimierz
 Królikowski Stefan
 Krupecka Wacława
 Krupińska M.
 Krupiński Stefan
 Kruś Stanisław
 Krzesińska Halina
 Krzesińska Witolda

Krzesiński Zygmunt
 Krzycka Jadwiga
 Krzycka Klara
 Krzyżanowski Jan
 Kucewicz Wandalin
 Kucharska Zofja
 Kucharski-Ordon Wł.
 Kuczyńska Julitta
 ks. Kuczyński Stanisław
 Kudelski Adam
 Kuhnke Irena
 Kujawska Anna
 Kulczycki Ludwik
 Kulesza Adam
 Kulikowska Klementyna
 Kulmanówna Henryka
 Kulwieć Kazimierz
 Kulwieciowa Julja
 Kurczyńska Janina
 Kurmanowa Zofja
 dr. Kurzawa August
 Kurzyna Marjan
 Kuśmierzkiewiczówna B.
 Kwast Wiktor
 Kwiatkowski Józef
 Kwieciński Henryk
 Lamparski aJn
 Lampe Jadwiga
 Lampe Tadeusz
 Larys Roman
 Lange Władysława
 Laskowska-Bochnia W.
 Lassand Jadwiga
 Lauterbach Alfred
 Lech Stanisław
 Lechotycka Leonarda
 Lechotycki Józef
 mjr. Legeżyński Marjan
 Lelewska Marja
 Leleszówna Helena
 Lenartowicz Jan St.

Lenartowiczowa Jadwiga
 Lenartowiczówna Zofja
 Leoniakowa Jadwiga
 Leoniak Marceli
 Lewandowska Cecylja
 Lerchowa Stefanja
 Lesserówna Janina
 Leśniak Robert
 Leśniowski Kazimierz
 Lewandowska Stan.
 Lewart-Lewiński Jan
 Lewensternowa Zofja
 Lewicki Józef
 Lewicki Stanisław
 Lewitówna Hanna
 Limanowska Jadwiga
 Lipkówna Bronisława
 Lipowska Henryka
 Lisik Tomasz
 Liszewski Feliks
 Litmanowicz Seweryn
 Lityńska Marja
 Lityński Stefan
 Loth Jerzy
 Lubczyńska Marja
 Lubert Wanda
 Lubińska Zofja
 Lubowicki Luljusz
 Lutostańska Elżbieta
 Łaguna Jerzy
 Łagunowa Zofja
 Łapaczówna Marja
 Ławreńczykówna Marja
 Łazarowicz Augustyn
 Łazowianka Jadwiga
 Łazowianka Zofja
 Łaczyński Ryszard
 Łakcikowska Antonina
 Łokuciewski Stefan
 Łopatko Stefan
 Łopieński Feliks

Łopuska Marja
 Łoziński Stanisław
 Łubianka Halina
 Łukasiewicz Jadwiga
 Łukawski Stefan
 Łukoska Janina
 Łukóska Wanda
 Łuszcz Bolesław
 Łypacewicz Waław
 Łysakiewiczówna Józefa
 Mach Józef
 Maciążkiewiczówna F.
 Maciejewski Bronisław
 Maderski Józef
 Madeyowa Janina
 Maj Kazimierz
 Majewicz Mieczysław E.
 Majewska Halina
 Majewski Kazimierz
 Majewski Zdzisław M.
 Majlert Zdzisław
 Makarczyk Stefan
 Makarewicz Leon
 Makowska Helena
 Makowska Wanda
 Makowski Leon
 Makowski Romuald
 Malewska Lucyna
 Malherbe Józefina
 Malinowska Władysława
 Maliszewska Irena
 Maliszewski Władysław
 Małkowski Aleksander
 Mańkowska Stanisława
 Małkowski Stanisław
 Manduk Jadwiga
 Marcinkowski Zdzisław
 Marczevska Aniela
 Marendowska Bronisł.
 Marsopówna Halina
 Marquart Cecylja

Martynowiczówna Wł.
 Martynowski Stefan
 Marynowska Danuta
 Maszki Antoni
 Maszki Irena
 Maszki Jerzy
 Maszki Kazimierz
 Matusiński Jerzy
 Matuszewska Marja
 Matuszewski Jan
 Matyszkiewicz Józef
 Mecówna Marja
 Medyńska Julja
 Metaxianowa Felicja
 Meyer Franciszek
 Miaszkiewiczówna H.
 Michalska Aniela
 Michalski Jan
 Michańska Wiktorja
 Mickiewicz Adam Stan.
 Mickiewiczowa Iza
 Migasiewiczówna Lucyna
 Migdałówna Jadwiga
 Mierzejewska Marja
 Mierzejewski Mikołaj
 Mieszkowski Władysł.
 Mikołajczyk Eugenjusz
 Milewska Jadwiga
 Milewska Teodozja
 Milewski Jakób
 Milewski Jerzy
 Miller Stanisław
 Minakowski Jan
 Minchejmer Ryszard
 Miszczak Jan
 Moczydłowski Jan
 Mokrski Kazimierz
 Ks. Morawiński Jan
 Morawska Marja
 Mordkowicz Jakób
 Mościcka Marta

Mościcki Mieczysław
 Morawski Edmund
 Müller Mieczysław
 Muniowska Irena
 Muszalska Celina
 Mystkowska Zofja
 Mystkowski Bohdan
 Mystkowski Józef
 Mystkowski Paweł
 Nadratowska Janina
 Najman Jan
 Natanson Stanisław
 Niemojewski Lech
 Niklewska S.
 Niklewski Zygmunt
 Nirusee Wanda
 Nowak Daniel
 Nowak Jerzy
 Nowakowska Krystyna
 Nowakowski Władysław
 Nowakowski Teofil
 Nowicka Janina
 dr. Nowicki Eustachy
 Nowiński Stefan
 Nożowski Józef
 Ojrzyński Antoni
 Około-Kułak Edmund
 Okraszewska Janina
 Okulicz Kazimierz
 Oleksiński Stefan
 Olendzki Aleksander
 Olszewicz Wacław
 Olszewski Bolesław
 Olsztyński Wojciech
 Opęchowski Edward
 Olfierowicz Julja
 Oreński Jerzy
 dr. Orłowicz Mieczysław
 Orłowska Marja
 Orzechowska Helena
 Orzechowski Bolesław

Osińska Józefa
 ks. Osiński Władysław
 Ossowski Włodzimierz
 Ostrowska Janina
 Ostrowski Franciszek
 Otwinowski Zdzisław
 Oxiński Tomasz
 Oczesalska Józefa
 Paciorkiewicz Bolesław
 Pajewski Zdzisław
 ks. Pancer Stanisław
 Pankiewiczówna Amelja
 Paprocka Matylda
 Patkowski Aleksander
 Pawińska Jadwiga
 Pawlikowski Stanisław
 Pawłowska Zofja
 dr. Pawłowski Julian
 Pawłowski Romuald
 Paszkowska Lucyna
 Patzer Jan
 Pazura Jan
 Pernak Leokadja
 Piasecki Ludomir
 Piaskowski Roman
 Piechotka Kazimierz
 Piechowski Michał
 Piekara Januara
 Piekarska Janina
 Piekarska Aleksandra
 Pietkiewiczowa Helena
 Pietruszyński Józef
 Pikowerówna Anna
 Pikulska Zofja
 Pilewiczówna Władysł.
 Pillichowa Wanda
 Piotrowski Eugenjusz
 Piórecki Bronisław
 Piwnicka Jadwiga
 Piwnicki Stanisław
 Plater-Zyberk Stefan

Plisowski Tadeusz
 Płużycka Jadwiga
 Poborzył Alojzy
 Poddębski Henryk
 Podhorski-Okołów L.
 Podlaski Romuald
 Poine Stanisława
 Poniatowska Halina
 Popielawski Władysław
 Popielawska Janina
 Popławska Marja
 Porczyński Władysław
 Późniak Jan
 Prauss Kazimierz
 Prauss Marja
 Prażmowska Wanda
 Pręczkowski Władysław
 Pronaszko Stanisław
 Prószyńska Wanda
 Prószyński Konrad
 Prósiecka Jadwiga
 Przedpełski Andrzej
 Przedrzymirski Zygmunt
 Przybyłski Władysław
 Przybyłowska Janina R.
 Przybyłowski Romuald
 Pszczołkowski Miecz.
 Pulińska Aniela
 Pułterakowa Marja
 Purzyńska Leokadja
 Puzdrakiewicz Kazimierz
 Pytasz Tomasz
 Rabaszkiewiczówna L.
 Radkowska Janina
 Radlińska Anna
 Radwańska Karolina
 Radwański Mieczysław
 Radziówna Marja
 Rajska Emilja
 Rajski Jan
 Rakowiecki Kazimierz

Rakowska Melanja
 Rakowski Jerzy
 Raniecka Marja
 Rapacka Natalja
 Rastówna Zofja
 Raubal Stanisław
 Raźniewska Janina
 Rądlewska Stefanja
 Reisky Zdzisław
 Rembertowicz Marjan
 Rembowski Władysław
 Rembowski Zygmunt
 dr. Reutt Antoni I
 Reutt Antoni II
 Reuttówna Jadwiga
 Rewska Wanda
 Rewski Zbigniew
 Rękawek Paweł
 Rodziewiczówna Anna
 Rogalski Józef
 Rogiński Władysław
 Romanow Wiktor
 Romejko-Hurko Z.
 Romejko Wanda
 dr. Rosenkranz Achilles
 Rosińska Marja
 Rospendowska Zofja.
 Rostkowska Helena
 Rouba Józef
 Rowińska Janina
 Różańska Marja
 Rożycka Zofja
 Rudnicki Aleksander
 Rudnicki Stanisław
 Rudowska Marja
 Rudzińska Aniela
 Rudzki Stefan
 Ruszczycycki Witold
 Ruśkiewicz Aleksander
 Rutkowska Aniela
 Rutkowska Marja

Rutta Edward
 Rybicka Ewa
 Rychłowski Marjan
 Ryczywolski Edmund
 Rylkówna Marja
 Ryng Jan
 Ryng Wiktorja
 dr. Rząd Antoni
 Rządżina Zofja
 Rżarzewski Aleksander
 ks. Rzewuski Piotr T.
 Sabelmanówna Alicja
 Sacewiczowa Alina
 Sapkiewicz Stefanja
 Samsonowicz Jan
 Sanderówna Amelja
 Sarnecka Stefanja
 Sarnecki Aleksander
 dr. Sawicka Stanisława
 Sawicka Stanisława Julja
 Sawicki Ludwik
 Sawinicówna Helena
 Scheller Waław
 Schmolzówna Zofja
 Schönfeld Stanisław
 Schönwalder Walerja
 Semiczek Wiktorja
 Siarkowska Melanja
 Sempolińska Zofja
 Sendys Władysław
 Seredyński Romuald
 Sicińska Marja
 Sieciński Henryk
 Sieczkowski Władysław
 Siekierski Henryk
 Sielska Eugenia
 Sierpińska Zofja
 Sierzputowska Stanisł.
 Sierzputowski Zygmunt
 Sigismundówna Henryka
 dr. Sińołęcki Robert

Siwak Michał
 Skarzyńska Janina
 dr. Skiba-Zaborowska M.
 Skierczyński Seweryn
 Skoczycki Adam
 Skonieczny Władysław
 Skrobońska Stefanja
 Skrodzki Jan
 Sławińska Jadwiga
 Sławińska Julja
 Śmidówna Slara
 Smorońska Kazimiera
 Smużyńska Amelja
 Sobolówna Stanisława
 Sobota Feliks
 Socharski Stefan
 Sokolski Edmund
 Sokołowska Marja
 Sokołowski Aleksander
 Sokołowski Paweł
 Sokołowski Władysław
 Sołtykiewicz Jan
 Sommer Józef
 Sonnenfeld Rajmund
 Sopoćko Eugenjusz
 Sopoćko Janina
 Sopoćko Zofja
 Sosiński Wojciech
 Sosnowski Paweł
 Stachowski Leon
 Stadnicki Waław
 Stajerówna Stefanja
 dr. Staniszewski Wł.
 dr. Stankiewicz Czesław
 Stankiewicz Marja
 Stankiewicz Zofja
 Stanowski Jerzy
 Staszkiwiczówna Marja
 Stebłowska Zofja
 Steinbok Karol
 Stobierska Michalina

Stradomski Wiktor
 Strauch Henryk
 Strojcki Stefan
 Strojwąg Waclaw
 Strubińska Amelja
 Strupczewski Władysław
 Strzelecki Rudolf
 Sukiert-Biedrawina Em.
 Suski Julian
 Suszyńska Łucja
 Sydów Bronisław Edw.
 Szachówna Marja
 Szaniawski Bronisław
 Szantyrówna Zofja
 Szarras Stefan
 Szczepanowska Lucyna
 Szczepanowska Marja
 Szczerbiński Jan St.
 Szczucka Eleonora
 Szczypiorski Wiesław
 Szelażek Eustachy W.
 Szenwald Aleksander
 Szeronos Jan
 Szkaradzińska Al.
 Szlamińska Wanda
 Szmalcówna Marja
 Szmarsel Stefanja
 Szmarsłówna Zofja
 Szmidecki Wincenty
 Szmidt Marja
 Sznajder Witold
 Szpakowski Jerzy
 Szpechtówna Marja
 Szpotański Kazimierz
 Szrajerówna Halina
 Sztajerówna Wł.
 Szejnbokówna Emilja
 Szymaniewska Helena
 Szymaniewski Marjan
 Szymańska Janina
 Szymańska Stanisława

Szymański Piotr
 Szymkiewiczówna Marja
 Szymonik Franciszek
 Symonikowa Pelagja
 Szyndler Aleksander
 Szyndlerówna Jadwiga
 Śledziewski Zygmunt
 Ślósarski Michał
 Średnicka Kazimiera
 Świdarska Janina
 Świerczewski Kazimierz
 Świeszcz Wiktorja
 Świetlicka Janina
 Świetlicka Zofja
 Święcicka Janina-Marja
 Święcka Władysława
 Święcik Bolesław
 Świętoński Edward
 Świętoński Jan
 Świtalska Helena
 Tański Stefan
 Taranger Louis
 Tatkiewicz Władysław
 Thomas Jan
 Tołwiński Stanisław
 Tomasini Marjan
 Tomaszewska Kazimiera
 Tomaszewski Leonard
 Tomaszewski Waclaw
 Tomczak Michał
 Tomczycka Apolonja
 Tomerski Henryk
 Topińska Zofja
 Toporska Zofja
 Traczykówna Anna
 Trąbczyński Ireneusz
 Trocka Janina
 Trojanowska Marja
 Trojanowski Stefan
 Trojecka Aleksandra
 Trybulska Stefanja

Tryliński Władysław
 Turallo Władysława
 Turowski Adam
 Turowska Aniela
 Turowska Emilja
 Twardo Stanisław
 dr. Tuszowska Helena
 Tychnianowiczówna K.
 Tymoszukówna St.
 dr. Tynelski Stanisław
 Tańska Marja
 Ulatowski Stefan
 Umgelterowa Alina
 Urbanowicz Eugenjusz
 Uryniecka Wacława
 de Valenciennes Janina
 Wacławska Julja
 Wacławska Wanda
 Wadowski Ignacy
 Wardaszka Zofja
 Warylakowa Irena
 Warylak Władysław
 Wasniewski Jerzy
 Warszaw. T-wo Wiośl.
 Watmanowa Zofja
 Wąsicka Janina
 Wąsowiczowa Janina
 Wellisch Leopold
 Weinbergerówna Cecylja
 Werkenthin Marja
 Wernerówna Zofja
 Wertensteinówna Marja
 Wesołkówna Stanisława
 Wesołowski Jerzy
 Wężowska Wacława
 Wilczak Jerzy
 Widychowska Martyna
 Wieczyńska Jadwiga
 Wielopolska Leokadja
 Wielopolski Mieczysław
 Wiemann Hermann

Wieniawski Antoni
 Więzbięta Alfons
 Więzbięta Jadwiga
 Wierzejewska Zofja
 Wilczyńska Jadwiga
 Witold Arnold
 Wilkowska Wanda
 Wilkowski Zbigniew
 Willówna Jadwiga
 Wincze Władysław
 Winnicka Irena
 Winnicki Leonard
 Wisznicki Mikołaj
 Wiśniewska Albertyna
 Wiśniewska Władysława
 Wiśniewska Zofja
 dr. Wiśniewski Juljusz
 Wiśniewski Leon
 Wiśniewski Tadeusz
 dr. Wiśniowski Tadeusz
 Witanowska Jadwiga
 Witanowska Stanisława
 Witkowska Alicja
 Witkowski Władysław
 Witort Olgierd
 Wittenberg Feliks
 Włodarska Zofja
 Włodzińska Zofja
 Wojciechowska Jadwiga
 Wojno Jadwiga
 Wojno Kazimierz
 Wojno Tadeusz
 dr. Wojno Zofja
 Wojtulewicz Ireneusz
 Wojtulewicz Zdzisław
 Wolff Leopold
 Wolnikówna Zofja
 Wolski Stanisław
 dr. Wolski Tadeusz
 Wołodkiewicz Wł.
 Woydyno Władysław

Woydynowa Zofja
 Woźniakowski Stanisław
 Wroczyńska Marja
 Wróblewska Zofja
 Wuteska Eugenja
 Wyczółkowski Hieronim
 Wyczółkowska Józefa
 Wyczółkowski Z. W.
 Wychowski Jerzy
 Wysocki Stefan
 Wysocki Władysław
 Wyższy Kurs Nauczyc.
 Zaborowska Stanisława
 dr. Zaborski Bohdan
 Zaczyński Zdzisław
 Zaborski Bron. Ksaw.
 Zahorska Emilja
 Zahorska Wiktorja
 Zacharjasiewiczówna W.
 Zakrzewska Halina
 Zakrzewski Marjan
 Zakrzewski Waclaw
 Zale Erna
 Zarembowicz Eugenjusz

Zawadzka Janina
 Zawadzka-Urniaż Zofja
 Zawadzki Stanisław
 Zawadzki Władysław
 dr. Zawisza W.
 Zbraniecki Józef
 Zborowska Gabrjela
 Zieleniewski Bolesław
 Zielkiewicz Janina
 Ziembińska Leonja
 Ziemkiewicz Romuald
 Ziomek Teodor
 Zwolińska Helena
 Zygiern-Korn Janusz
 Zygiertówna Henryka
 Żurkowski Filip
 Żurkowski Bernard
 Żłobicki Władysław
 Żerańska Marja
 Żeno Władysław
 Żemis Stanisław
 Żejc Bolesław
 Żakówna Marja
 Żajkowska Elżb. Stan.

ODDZIAŁ BIAŁOSTOCKI.

Członków 48, wartość inwentarza 160 zł., książek w bibliotece 40. Oddział zorganizowany w 1922 r., pracował słabo, wznowiony w roku 1926, posiada cztery sekcje: wycieczkową, odczytową, fotograficzną oraz ochrony przyrody i swojczyzny. Urządzono 2 wycieczki: do Supraśla 17 os. i do Dzikich 24 os. Zarząd odbył 7 posiedzeń. Prezesem jest p. Konst. Kosiński, sekretarzem p. Jadw. Kawikówna.

Członkami są przeważnie nauczyciele, „inni urzędnicy państwowi nie okazują zupełnie zainteresowania się P. T. Kr. i tak w odczytach, jak i w wycieczkach udziału nie biorą”.

Lista Członków.

Barzecki Leon	Kosiński Konstanty
Bednarska Janina	Kumiszczo Irena
Bielawski Andrzej	Krasowski Zenon
Białokoz Wacław	Kurowska Wiktorja
Borkowska Zofja	Michalski Wacław
Cichoński Piotr	Motoszko Michał
Cichońska Felicja	ks. Mikołajun Edward
Dąbrowski Stanisław	Machay Eugenjusz
Gesnerówna Marja	Motylewski Edward
Gesner Zenon	Nowakowski Edward
Gołębiowska Stanisława	Olszyńska Jadwiga
Gulbińska Stanisława	Piesiecki Bolesław
Hepner Karol	Różycki Zygmunt
Hermanowski Wincenty	Słowikowska Leontyna
Issak Aleksander	Sztachelski Jarosław
Jalyński Jan	Szredzińska Apolonja
Jaroszyńska Marja	Sobolewska Wanda
Karwat Bronisław	Stołecki Wacław
Kawikówna Jadwiga	Szpigianowicz Karol
Kawikówna Stefanja	Szmidtówna Zofja
Knaup Jan	Tylmanówna Jadwiga
Knaupówna Stanisława	Woźnicki Włodzimierz
Koskówna Helena	Wróbel Aleksander
Kubikowska Zofja	Zubelewiczówna Jadwiga

ODDZIAŁ BYDGOSKI.

Członków 109, budżet przedstawiony jako saldo 2430 zł. w czem jest zapomoga Magistratu w sumie 2000 na urządzenie schroniska, czego jednak dla braku lokalu nie można było skutecznić. Prezes p. Red. Konrad Fiedler, sekretarz p. Kazimierz Sommer. Odczytów wygłoszono 16, z czego 4 po za Bydgoszczą. Gościł w Bydgoszczy z odczytem Prezes Oddziału Łowickiego p. Bluhm - Kwiatkowski, zaś p. Red. Fiedler zaproszony był na odczyty do innych Oddziałów. Wycieczek odbyto 5, z czego jedną był raid samochodowy dookoła

Bydgoszczy (Brdujście, Kapuścisko, Fordon, Trzęsacz, Koronowo, Byszewo), dla uczestników Walnego Zjazdu Delegatów Tow. Krajoznawczego. Wzięło udział w wycieczkach 78 osób. 32 wycieczki przybywające zgłosiły się do Oddziału o oprowadzenie. Osób było w nich z górą 900. Swoje cenne zbiory Oddział przekazał Muzeum Miejskiemu, którego był inicjatorem. W Radzie Muzealnej zasiada Prezes Oddziału. Biblioteka liczy 87 książek, pomieszczonych w gimnazjum im. Kopernika. Prezes Oddziału p. Red. Fiedler i czł. Zarządu prof. Mozolewski opracowali przewodnik po Bydgoszczy i okolicy. W miejscowych organizacjach, instytucjach i prasie Oddział prowadzi żywą propagandę idei krajoznawczej. Cały Zarząd składa się z wybitnych ludzi z różnych władz i instytucyj. Prezes jest v. prezesem Rady Miejskiej, inni Członkowie pracują w szkolnictwie, kolejnictwie, bankowości, komunikacji wodnej, stąd stała łączność naszego Oddziału z wszelkimi władzami urzędowymi i społecznymi. Oddział należy do t. zw. „Konferencji Prezesów Tow. Bydgoskich”.

Specjalnie żywo popierana jest praca Kół Krajoznawczych Młodzieży, których jest 3. Przy gimnazjum im. Kopernika, Seminarjum Nauczycielskiem i Szkole Wydziałowej o ogólnej cyfrze członków 120. Kół, a zwłaszcza przy seminarjum, prowadzą owocną pracę etnologiczną, gromadząc podania, opisy zwyczajów i przesądów Kujaw, Krajny i Pomorza. Materiały te są przesyłane Prof. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie Dr. Fischerowi.

W związku z Powsz. Wyst. Kraj. w Poznaniu Oddział zaproponował Radzie Miejskiej utworzenie schroniska na 200 osób, urządzenie komunikacji autobusowej między Bydgoszczą a Pomorzem, ustalenie nagród za wartościowe wycieczki po okolicy Bydgoszczy, ułatwienie ruchu kolejowego pomiędzy Bydgoszczą a Poznaniem.

Lista Członków.

Ballant Władysław
Ballant Stanisław

Białobrzeska Janina
Biel Szczepan

- Bieńkowska Aleksandra
 Bilobran Anna
 Borecki Marjan
 Borucki Kazimierz
 Brzeziński Kazimierz
 Chruścińska Stanisława
 Czajkowska Leona
 Czaplicki Michał
 Czyńska Marja
 Domańska Halina
 Dziurła Władysław
 Fojer Zbigniew
 Fiedler Konrad
 Fiedlerowa Małgorzata
 Frydrychowicz Zenon
 Gentiel-Typenhauer W.
 Giżejewska Zofja
 Gliška Marja
 Gliški Jerzy
 Geryń Narcyz
 Głogowski Adam
 Gottwald Adam
 Gruca Wincenty
 Grudziński Franciszek
 Hartlebowska Marja
 Herdinówna Julja
 Herdin Marjan
 Huszczówna Zofja
 Iwaszkiewicz Mieczysław
 Jabłońska Władysława
 Jakubiak Antoni
 Kasprzycka Ewa
 Kasprowicz Stanisław
 Kaszubowski Henryk
 Kiersnowska Jadwiga
 Kiersnowski Marjan
 Kowalewski Tadeusz
 Koziell Wiktor
 Kiedrowska Jadwiga
 Kollet Jan
 Laskowski Konstanty
 Leśniewski Marjan
 Leśniewski Stanisław
 Lewińska Marja
 Lewiński Feliks
 Lewandowski Roman
 Łabędziński Stanisław
 Łempicka Józefa
 Malewski Zygmunt
 Mancewicz Waclaw
 Mazgajowa Kazimierza
 Męczykowski Medard
 Męczyński Włodzimierz
 Majdell Marja
 Milchert Józef
 Miller Jan
 Monowid Ludwik
 Mozolewski Józef
 Musiał Zygmunt
 Niklewski Edward
 Niewitecki Stanisław
 Patejdl Michał
 Panieńkowski Alfred
 Panasiewicz Tadeusz
 Piechowiak Michał
 Petruszek Gustaw
 Rejewska Aniela
 Rejewska Zofja
 Rejewska Łucja
 Rochon Ignacy
 Rumińska Marja
 Rutkowska Alina
 Rutkowski Władysław
 Ruxówna Anna
 Ruxówna Magdalena
 Sommer Kazimierz
 Sommerowa Józefa
 Skalski Witold
 Skibiński Karol
 Sokołowska Róża
 Strehlau Teofil
 Strutyńska Halina
 Strzelbicki Augustyn
 Strzyżowska Marja

Strzyżowski Władysław
 Szałajda Bolesław
 Taff Kazimierz
 Teska Jan
 Theiss Franciszek
 Tychoniewicz Stanisław
 Weimann Narcyz
 Węglikowska Marja
 Węglikowska Łucja
 Wierzbanowska Ewa
 Wilczyński Józef

Wojucka Marja
 Wojucki Witalis
 Wolff Józef
 Wystańska Stefanja
 Wystański Czesław
 Zawitaj Józef
 Zapolski Lucjan
 Zieliński Wincenty
 Zielonko Bazyl
 Zukowska Marja

ODDZIAŁ GRUDZIĄDZKI.

SKŁAD ZARZĄDU.

Prezes	Ks. Łęga Władysław
Wice-Prezes	Major Gąsiorowski
Sekretarz	Kapitan Binder
Skarbniczka	Baczyńska Halina
Członkowie Zarządu:	Ks. Łukasziewicz, Inż. Kiewlicz Nowicki, Osiński Stanisław, Insp. Ossowski, Rektor Tkaczyk.
Komisja Rewizyjna:	Dr. Kazimierz Maj, Major Piątkowski.

Posiedzeń Zarządu w ciągu roku 1928 odbyło się 8.

Członków 46, budżet 3694 zł. 15 gr. Sekcja odczytowa pracowała nader intensywnie, urządzając 27 odczytów w Grudziądzu, Toruniu, Pelpinie, w koszarach 64 p. p. i w Seminarjum Nauczycielskiem. Przy odczytach eksponowano 1036 przezroczy, słuchaczy zgromadzono 4795. Sekcja wycieczkowa urządziła 29 wycieczek dla 1149 osób. Zbiory Oddziału, umieszczone w Muzeum miejskiem, zwiedziło 2194 osób. Zbiór przezroczy wynosi 360 szt., a negatywów fotograficznych jest 55, książek, przeważnie regionalnych,

w bibliotece 336, z tego zbioru **chętnie korzysta młodzież** Kół Krajoznawczych, których jest cztery: w Seminarjum Nauczycielskiem, Gimnazjum Żeńskim, Szkole Handlowej, Szkole Wydziałowej.

Schronisko coraz się ulepsza: inwentarz oceniony jest na 3045 zł. 50 gr. Z noclegów korzystało osób 326. Posiedzeń Zarządu odbyło się 8. Schronisko posiada już na stacji tablicę informacyjną, a w lokalu plan Grudziądza i mapa okolicy. Ze schroniska korzystały pomiędzy innymi odległe wycieczki, jak z Wilna, Tarnopola, Krakowa, Ostrowa Wielkp. i in. Zbiory Muzealne mieszczą się w Muzeum Miejskiem, które jest własnością Tow. Czyt. Lud. Zbiory są rozmieszczone bądź w salach, bądź na korytarzach i klatkach schodowych. W zbiorze przezroczy przeważa prehistorja, której gorąco się poświęca Ks. Prezes Oddziału. Przezrocza z godłem Towarzystwa przygotowano dla Oddziałów w Tucholi, Toruniu, Bydgoszczy i Starogardzie. Do rozwoju schroniska przyczyniła się zapomoga Min. Rob. Publ. w kw. 750 zł. Liczba słuchaczy odczytowych w roku sprawozdawczym zwiększyła się dzięki interesującemu programowi wykładów, których wygłosili: kpt. Binder 10, Ks. Dr. Łęga 5, kpt. Proskurnicki 2, inni prelegenci po 1. Z prelegentów zamiejscowych przemawiali w Grudziądzu p. p. Fiedler z Bydgoszczy, Sukertowa i Janowski z Warszawy. Prezydjum Zarządu obok akcji odczytowej prowadziło też osobiście akcję przewodniczenia wycieczkom: kpt. Binder prowadził 18 wycieczek, Ks. Dr. Łęga 3.

Bardzo ciekawe dane daje zestawienie prac Oddziału za parę lat (1922—1928). Słuchaczów na odczytach było w 1922 r. — 257, w 1925 — 1584, w 1928 — 4795. Uczestników wycieczek: w 1922 — 25, w 1925 — 157, w 1928 — 1149.

Jest to żywa ilustracja co można zrobić, gdy Zarząd bierze się do pracy z zapałem i poświęceniem, jasna odpowiedź dla Oddziałów, lamentujących na obojętność i brak zainteresowania ogółu.

Lista Członków.

Adam Edmund	ks. Łukasziewicz
Baranowski Edmund	Majowa Zofja
Baczyńska Halina	dr. Maj Kazimierz
Boberska Wanda	Michałowska
Bronikowski Stanisław	Nowicki
Binderowa Jadwiga	Nowicka Marja
Binderówna Ludwika	Ossowski
kapitan Binder Dominik	Oszwałdowska Irena
Chrzanowska Zofja	Osiński Stanisław
Christ Aleksander	Orzechowska Witalisa
Dudzik A.	Oszwałdowska Marja
Düchting Aleksander	Piątkowski
ks. Dembek	Proskurnicka Marja
inż. Domański	Rakiety Julja
Domańska	Ripa inż.
Frendl	Ruciński Jan
Gąsiorowski major	Sąchocka Zofja
ks. Jaranowski	Szpica
Klimek Damazy	prof. Śliwa
Klimkowa	Tkaczyk Jan
inż. Kiewlicz	Witkowski Paweł
Korzeniowski Wacław	Witkowska
ks. Łęga Władysław	Zmurówna Jadwiga

ODDZIAŁ KALISKI.

Członków 111, budżetu nie podano. Zarząd stanowią: prezes St. Bzowski, vice-prezes ks. Sobczyński, skarbnik T. Botner, sekretarz W. Ruszkowski. Ks. Nieznański, F. Małanowski, Fr. Paluszkiewicz, Z. Hryniwiczówna.

Odczytów urządzono 2, wycieczkę 1. Muzeum, które liczyło 2341 okazów zostało przeniesione do magistratu m. Kalisza.

Wydano komplet 40 pocztówek z widokami Kalisza.

Lista Członków.

Arndtówna Eliza	Błażejewska M.
Bański Jan	Bokowiczowa Emilja
Białobłocka Leontyna	Botner Teodor

Brokmanowa Melanja
 Bronkówna Marja
 Buczkowska Stefanja
 Bzowski Stanisław
 ks. Chaberkowski Stefan
 Chlewska Jadwiga
 Czyżewska Stanisława
 Darewska Bronisława
 Dąbrowianka Jadwiga
 Drüding Helena
 Dunin Piotr
 Dzierżyński Zygmunt
 Fink-Finkowski Leon
 Gałęcki Bronisław
 Garkowski Leopold
 Glinicka Zofja
 Grundtówna Wiktorja
 Gzich Feliks
 Hęrychowa Marja
 Hofman Stefan
 Hryniewicz Helena
 Hryniewicz Zofja
 Jakóbowska Helena
 Jakóbski Stefan
 Janczewski Marjan
 Jankowski Ryszard
 ks. prałat Janowski
 Janowicz Kaz.
 Januszewska Romana
 Jasiński Jan
 Kaczkowska Wł.
 Kaczyńska Izabella
 Kiernożycka Marja
 Kłossowski Włodz.
 Kolebski Albin
 Komza Stanisław
 Kozłowska Ludmiła
 Kozłowski Konstanty
 Kraucki Mieczysław
 Krzysik Stanisław
 Kubik Wiktor

Kuczewski Karol
 Kulawiakówna M.
 Kulwiak Antoni
 Kwiatkowski Włodz.
 Lebrecht Bolesław
 Lidtke Artur
 Łączkowska Felicja
 Łossowska Anna
 Magdzińska Barbara
 Major Józef
 Malakówna Marja
 Mamroth Stefanja
 Mączyńska Marja
 Mączyński Jan
 Michalski Mieczysław
 Michaelis Piotr
 Mikunicki Aleksander
 Mroczkiewiczówna W.
 Mroczkowa Bronisława
 Mroczkowska Jadwiga
 Mazurowa Marja
 Nawrocki Fr.
 Niklewska Marja
 Nowacki Antoni
 Nowicki Jan
 Owocowa Bronisława
 Pacholski Stanisław
 Paluszkiewicz Franciszek
 Paluszkiewiczówna M.
 Paszke Zofja
 Petrykowska Zofja
 Pieczyński Adam
 Podkulińska Zofja
 Przedpeńska Wanda
 Pstrokoński Antoni
 Rachwalska W.
 Rudnicki Jan
 Ruszkowski Wacław
 Ryll Henryk
 Sikorska Emilja
 Skretny Tadeusz

Sługocki Karol
 Stańczak Jan
 ks. prałat Sobczyński
 Szulcowa Irena
 Tarasin Jan
 Toplikówna Helena
 Wacowska Janina
 Walecki Marjan
 Wągrowski Leonard
 Węgrzyn Wojciech
 Woldańska Józefa

Wroniszewska Marja
 Wroniszewski Fr.
 Wołoszynówna Karolina
 Zaranek-Horbowska I.
 Zaranek-Horbowski A.
 Zeltman Mieczysław
 Zieleniewska Zofja
 Ziarkiewicz Henryk
 Żbikowski Antoni
 Żugajewiczówna Marja

ODDZIAŁ KRAKOWSKI.

Członków 80, budżet 5761 zł. 21 gr. Prezesem jest p. Seweryn Udziela, sekretarzem p. Józefa Taborowska. Zarząd odbył 7 posiedzeń. Odczytów nie urządzano. Wycieczek kilkanaście (ani ich liczby, ani liczby uczestników sprawozdanie nie podaje). Stałe były czynne schroniska w Krakowie i Ojcowie, gdzie zarządzono 6600 noclegów. Schronisko na Wawelu ulepszono, zaprowadzając oświetlenie elektryczne, nowe łóżka i t. p. W schronisku w Ojcowie istnieją pewne tarcia z właścicielem willi „Pod Kometą”, gdzie schronisko było urządzone. Albo więc nastąpi porozumienie, albo też będzie założone inne schronisko. Celem dostarczenia informacji coraz liczniej przybywającym do Ojcowa turystom, wydano przewodnik p. Stączka ze wstępem geologicznym Dr. Medveckiego „Ojców i jego okolica”. Obecnie planowany jest przewodnik po okolicach Krakowa. Utworzono dwie nowe sekcje: Sekcję Kobiet, zorganizowaną przez p. Zarębinę, oraz Sekcję Narciarską, zorganizowaną przez D-ra Medveckiego. Obecnie tworzy się przy Oddziale Akademickie Koło Krajoznawcze. Istniał w Oddziale ożywiony ruch towarzyski, organizowano piątkowe herbatki, których odbyło się 11.

Obok żywej akcji wycieczkowej i wydawniczej największą zasługą Oddziału jest praca na terenie Kół Krajoznawczych Młodzieży, tak znakomicie prowadzona przez p. prof. Węgrzynowicza. W samym Krakowie pracuje tych Kół 10 w sposób bardzo gorliwy i wydajny.

Lista Członków.

- B**ergrünówna Józefa
 Bleszyńska Marja
 Bobilewicz Juljan
 Bobkowska Wanda
 Bzowski Konstanty
Cyrankiewicz Józef
 Cyrankiewiczowa Regina
 Czernik Jan
Długopolski Andrzej
 Domagalska Marja
 Dropiowski Tadeusz
 Dobrowolska Marja
 Dygat Adam
 Dziama Jan
Fudakowski Józef
 Furmankiewiczówna Kaz.
Gadomski Adam
 Gawlikówna Antonina
 Gedrykówna Jadwiga
 Grüner Władysław
 Gulba Jan
 Goetel Walery
Hackbeil Marja
 Hajnos Rudolf
 Harrassek Stefan
 Horodyński Zbigniew
 Hrabyk Piotr
 Janik Michał
Kałaurówna Stefanja
 Kiełpiński Tadeusz
 Konczyńska Wanda
 Kopera Feliks
 Kopyciński Leon
 Koziołkowski Marjan
 Knanowska Marja
 Kubalski Edward
 Kubijowicz Włodzim.
 Kuklanka Stefanja
 Kulczyńska Zofja
 Laurynór Stefanja
- Lelek Władysław
 Lenkowa Aniela
Medwecki Wiktor
 Medwecka Marja
 Mikulski Antoni
 Muczkowski Józef
Niemcówna Henryka
 Nitschówna Alina
Ormicki Wiktor
Passendorfer Edward
 Piechnik Józef
 Piekarska Felicja
Ripperówna Katarzyna
 Romański Bolesław
 Rostafiński Józef
Sawicki Ludomir
 Sawicka Marja
 Skępski Bolesław
 Skwarczkówna Wanda
 Schneider Ludwik
 Smoleński Jerzy
 Sokołowski Marjan
 Stanisławski Jan
 Stanisławska Marja
 Stączek Stanisław
 Süsser Maurycy
 Sykutowski Franciszek
 Sykutowska Leokadja
 Szafer Władysław
 Szamocina Zofja
Taborska Józefa
 Talko-Hryniewicz
 Tarliński Zygm.
Udziela Syweryn
 Udzielanka Wanda
Węgrzynowicz Leopold
 Wermutówna Lila
Zarębina Helena
 Żurawska Stanisława
 Żurowski Józef

ODDZIAŁ KUJAWSKI.

Członków 194, budżet 3693 zł. 20 gr. Prezes p. Antoni Olszakowski, sekretarz p. Amelja Zabłocka. Zarząd odbył 15 posiedzeń. Przy Oddziale istnieje Sekcja Regionalna (40 osób), która wydaje czasopismo „Życie Włocławka i okolicy” w 500 egzemplarzach. Odczytów odbyło się 4 przy udziale 680 słuchaczy, wycieczek 6 dla 128 osób, przyjęto i oprowadzono jedną wycieczkę. Muzeum posiada 2000 eksponatów, zwiedziło je 200 osób. W bibliotece jest 250 tomów, z których korzysta młodzież z Kół Krajoznawczych (400 czyt.). Z wydawnictw ukazały się: „Z dawnego Włocławka” p. Arentowicza i „Przemysł Włocławka” D-ra Szeligi. Największą troską Oddziału jest wykończenie gmachu na Muzeum i Dom Krajoznawczy. Na placu udzielonym przez Miasto wzniesiono już mury według projektu p. architekta Narębskiego. Dużo jeszcze wymagać będzie nakładu wykończenie i wewnętrzne urządzenie tak niezbędnej dla Stolicy Kujaw placówki.

Lista Członków.

Aspis Władysław	Brauliński Zygmunt
Arentowicz Zdzisław	Czachorowska Józefa
Andrzejewski Władysław	Ciechanowska Felicja
Barcikowski Aleksander	Ciembroniewicz Józef
Bednarski Edmund	Chrzanowski Adam
Beczkwicz Ewelina	Czerwiński Stefan
Bojańczyk Michał	Ceysinger Jadwiga
Byszewski Antoni	Dowmont Felicja
Byszewski Zygmunt	Dowmont Władysław
Bauer Adela	Dubalski Stefan
Ks. Biskupski Stefan	Dąbrowski Andrzej
Bredsznajder Marjan	Damanns Michał
Brzuski Henryk Ks.	Dębicki Józef
Błędowski Zygmunt	Dąbrowska Helena
Boye Anna	Fopp Tadeusz
Brodzikowski Stefan	Fabjanowska Marja
Dr. Berg Edward	Fabjanowski Wacław
Białoskurski Wiktor	Fritz Edmund
Bielowski Józef Ks.	Fryde Wacław

Frąckiewicz Wacław
 Fürstenwald Ernest
 Fiutowski Tadeusz
 Gruchalski Stanisław Ks.
 Gaworski Edward
 Grąbczewski Aleksander
 Gutkowski Jan
 Gąsiorowski Witold
 Gołębiowski Witold
 Gołębiowska
 Gąszczyński Zygmunt
 Guzenda Karol Ks.
 Gajzler Czesław
 Gajzler Emilja
 Gruetzmacher Kazimierz
 Grzelachowska Marja
 Hornowski Stanisław
 Hornowska Marja
 Haack Irena
 Haack Włodzimierz
 Iwaszkiewicz Janina
 Irzyłowski Wacław
 Igrlikowski
 Idzikowski Jan
 Jaguszewski Kazimierz
 Jankowski Józef
 Jasińska Marja
 Jaensch Bronisław
 Kryński Leon
 Kłodawski Józef
 Kasperkiewicz Karol
 Kierśnicka Jadwiga
 Kochanowicz Józef
 Kowalewski Przemysław
 Kowalewska Władysł.
 Kossowski Zygmunt
 Konieczny Wacław
 Konieczkowska Marja
 Kowalewska Marja
 Kielczewska Marja
 Kowalewska Emilja
 Kunczyński

Kunka Bolesław Ks.
 Kwitlińska Marja
 Kwasięborski Jerzy
 Krzewski Stanisław
 Krupa Franciszek Ks.
 Lidwin Ludwik
 Leśniewski Apolinary Ks.
 Łaszkiewicz Konstancja
 Łukszys Piotr
 Mikulski Fr. Ks.
 Matrasiowa Janina
 Makowski Ludwik
 Makowska Marja
 Mirewicz Stanisław
 Mańkiewicz
 Mühsam Hugo
 Michalski Tadeusz
 Michałowski A.
 Majczyńska Julja
 Majczyńska Helena
 Maciejewski Stefan
 Mergel Marja
 Michler Zygmunt
 Mętlewicz Kazimierz
 Michalski Nicefor
 Majczyński Stanisław
 Miklaszewska Marja
 Markowski Stanisław
 Marjańska Anna
 Moldenhawer Józef
 Michno Władysław
 Mystkowski Witold
 Neuman Izydor
 Neuman Zygmunt
 Nowicki Teodor
 Niski Julian
 Nell Zygmunt
 Owczarek Wojciech Ks.
 Olszakowski Antoni
 Olszakowska Marja
 Olszewski Henryk
 Olszewski Piotr

Olszewski Adam
 Panek Michał
 Paszyński Adam
 Piasecki Witold
 Piasecka Helena
 Piasecka Józefa
 Piotrowski Stefan
 Popławski Władysław
 Płoski Edmund
 Pachnowski Stefan
 Puławska Idalja
 Pietrow Roman
 Pruski St. Ks. Kanonik
 Pańska Jan
 Piechurski Józef
 Rajca Szymon
 Rudziński Antoni
 Rutkowski Aleksander
 Ryfiński Roman
 Rapacki Stanisław
 Szeliga Franciszek
 Szełżyna Wanda
 Skierkowski Feliks
 Skierkowska Kazimiera
 Szokalski Hipolit
 Szałwińska Felicja
 Szretter Joachim
 Sendek Edward
 Slesiński Lambert Ks.
 Sikorski M.
 Sikorska Halina
 Szczygłowski Adam
 Staszyński Ludomir
 Szmidt Józef
 Szmítowa Wanda
 Szczapiński Wacław

Szajewski Ignacy
 Sprawka Janina
 Teśnorowski Franciszek
 Tomaszewski Wacław
 Tomaszewska Irena
 Toporowski Władysław
 Tomaszewski Jan
 Tomaszewska Zofja
 Ulanowska Jadwiga
 Ułasiński Jan
 Urbański Jan
 Urbańska Zofja
 Włocławskie Tow. Wiośi.
 Wojciechowska Jadwiga
 Wencel Ludwik
 Wencel Kazimiera
 Wiśniewski Zygmunt
 Wyrzykowska Leokadja
 Wojciechowski Jan
 Wiśniewski Stanisław
 Wielomski Władysław
 Wojsa Stanisław Ks.
 Winogrodzki Longin
 Wojnarowicz Janina
 Wydz. Pow. Sejm. Włocł.
 Wondrausch Bronisław
 Zuchmantowicz Felicja
 Zieliński Franciszek
 Zielińska Emilja
 Zytner Mieczysław
 Zabierzowski Stanisław
 Ziniewski Wacław
 Zabłocka Amelja
 Zaleska Zofja
 Xieżopolski Karol
 Xieżopolski Mateusz

ODDZIAŁ KUJAW ZACHODNICH.

W Inowrocławiu założony 20 grudnia 1928 roku.
 Członków 37. Prezes prof. Jerzy Otto, sekretarz p, Aleksandra Janowska. Działalność swą Oddział rozpoczyna od 1 stycznia 1929 r.

ODDZIAŁ KURPIOWSKI.

Członków 25, budżetu nie podano. Prezes p. Adam Chętnik, sekretarz p. Sabina Mioduszevska. Zarząd odbył posiedzeń 3. Odczytów i pogadanek urządzono 10 dla 280 słuchaczy, wycieczek 3 dla 40 uczestników. W schronisku nocowało osób 50. Biblioteka liczy 600 tomów. Ekspонатów w Muzeum 3000. Majątek własny wynosi 18.000 zł., depozyty, w ruchomościach i nieruchomościach 12.000 zł.

Listy członków nie nadesłano.

ODDZIAŁ KUTNOWSKI.

Sprawozdania nie nadesłał. Natomiast wizytacja, odbyta w tym Oddziale przez Członka Rady Głównej p. inż. Antoniego Olszakowskiego podaje: Oddział od 1927 r. prawie przestał istnieć. Zarząd składał się wtedy z 5 osób, z których potem 4 wyjechało z Kutna. Ostatnie Walne Zebranie odbyło się w 1926 r. Następne zebrania nie odbyły się dla braku zainteresowania. Na ostatniem, w czerwcu 1928 r. przyszło 5 osób, które uchwaliły likwidację Oddziału. Prezes Oddziału p. Pałasiński zamierza na jesieni pobudzić Oddział do życia. Przy gimnazjum pracuje Koło Krajoznawcze Młodzieży. Oddział zgromadził kilkadziesiąt zdjęć z miasta i okolicy.

ODDZIAŁ LUBELSKI.

Członków 60, budżet 695 zł. 59 gr. Prezesem jest p. Stefan Uziembło. Urządzono 2 wycieczki. Biblioteka liczy 180 tomów. Koło Krajoznawcze Młodzieży w Seminarjum męskim w stanie likwidacji, w seminarjum żeńskim pracuje intensywnie. Oddział prowadzi materiały do przewodnika po Lublinie. Przyjęto 4 wycieczki przybywające, oprowadzały je członkinie Koła Kr. Młodzieży. Zarząd odbył 16 posiedzeń.

Lista Członków.

Arlitewicz Józef
Arnsztejnowa
Biernacka Zofja
Biernacki Mieczysław
Chmielewski Kazimierz
Czarnecka Helena
Czarnecki Władysław
Chamski Edward
Chałubińska Aniela
Dział Stanisław
Fleszarowa Aniela
Garbaczewski Marcin
ks. Gostyński Kazimierz
Jaczewski Kazimierz
Kunicka Józefa
Kocowski Franciszek
Kuczyński Alojzy
Koryzmowa Antonina
Kotliński Florentyn
Klonowiecki Witold
Lübch Sławomir
Lübch Romuald
Łukomski Stefan
Michniowski Michał
Makarewicz Józef
Modczewski Władysław
Moskalewski Feliks
Mazurkiewicz Mieczysław
Mazurkiewicz Józef
Nowiński Zygmunt

Pleszczyński Stanisław
Popiewska Marja
Puternicki Konrad
Popiewska Wanda
Papiewski Franciszek
Radzikowski Stefan
Rzęczyński Edmund
Raczkowski Franciszek
Rostworowski Antoni
Stuliński Ignacy
Skawińska Róża
Santer Tomasz
Schöneich Aleksander
Schatowicz Bolesław
Szczerba Tadeusz
Szanecki Jan
Turczynowicz Jan
Uziembło Stefan
Wierciński Henryk
Wiercińska Wanda
Westfol Karol
Wiśniewska Anna
Wojciechowski Stefan
Wojciechowska
Zembrzuska Marja
Zapasiewiczówna Rom.
Zawistowski Ludwik
Zawistowska Czesława
Zierhofer August

ODDZIAŁ ŁOWICKI.

Członków 50, budżet 4367 zł. 39 gr. Prezes p. Aleksander Bluhm - Kwiatkowski, sekretarz p. Zofja Jaxa - Bykowska. Zarząd odbył 8 posiedzeń. Odczyt odbył się jeden dla członków T. U. R. Koło Krajoznawcze Młodzieży przy Seminarjum Nauczycielskiem pracuje b. intensywnie. Wycieczkę urządzono jedną dla

18 osób. Najżywszą działalność prowadzi Sekcja Muzealna pod wytrawnym kierownictwem p. Anieli Chmielińskiej. Sekcja ta otrzymała zapomogi na prace od Ministerstwa W. R. i O. P., od Sejmiku i Magistratu Łowickiego. Do zbiorów nabyto 281 nowych eksponatów. Staraniem Oddziału wespół z miejscowem Kołem, oraz Zarządem Głównym P. M. S. urządzono w Łowiczu, a następnie w Warszawie wystawę etnograficzną. W Łowiczu zwiedziło ją 2137 osób, a w Warszawie 13.846 osób za biletami i 4000 bezpłatnie. Ogółem więc wystawę zwiedziło prawie 20.000 osób. Jest to prawdziwą i wielką zasługą p. Anieli Chmielińskiej, jej to bowiem niespożytą energią, jej wielką znajomością rzeczy i stosunków dała się ta niełatwa impreza zrealizować. Oddział nabył aparat fotograficzny, robi zdjęcia i wyrabia przezrocza. Na wezwanie Rady Głównej o poparcie materjalne „Ziemi” pierwszy odezwał się Oddział Łowicki, wyznaczając zapomogę roczną, oraz propagując Ziemię na łamach miejscowego pisma „Łowiczanina”. Brak własnego lokalu i sal na zbiory utrudnia niezmiernie pracę Oddziału. Na uwagę zasługuje zaznaczona w sprawozdaniu wiadomość, że, Członkowie opłacają składki regularnie.

Lista Członków.

Andrzejewski Feliks	Gołębiowska Adela
Bacia Kazimierz	Gołębiowski Leon
Balcer Emil	Górecka Józefa
Balcerowa Jadwiga	Jaxa-Bykowska Zofja
Bluhm-Kwiatkowska Ir.	Kalinowska Eugenia
Bluhm-Kwiatkowski Al.	Kączkowski Mieczysław
Bronikowska Bronisława	Kleina Stanisław
Bukowska Łucja	Kuplicki Stanisław Ks.
Bukowski Józef	Kolaszyński Eugenjusz
Chmielińska Aniela	Łagowska Władysława
Dąbrowska Janina	Łagowski Bronisław
Diehl Jan	Maciejko Karol
Dietrichowa Helena	Markiewicz Roman
Drogoszewska Józefa	Miecznikowski Leon
Drożdżewski Stanisław	Mszczonowski Miecz.
Gierasiewicz Juljusz	Nowakowski Edward

Perzyna Antoni
 Pachio Dominik
 Papiński Jan
 Porczyński Stanisław
 Parysowa Stanisława
 Rembowska Józefa
 Rybacki Karol
 Szajdingowa Marja
 Stankiewicz Florjan

Stępowski Ks. pr.
 Stępniewska Anna
 Seweryn Stanisław
 Stanio Władysław
 Skoczeń Franciszek
 Trawińska Kamila
 Tarczyński Marjan
 Wilkoszewski Stanisław
 Wardyńska Marja

ODDZIAŁ ŁÓDZKI.

Członków 289. Budżet 5264 zł. 35 gr. Prezes p. Mecenias J. Adamowicz, sekretarz p. Bol. Daberhut. Sekcję odczytową prowadzi p. Edm. Jasiński, Sekcję wycieczkową p. Kar. Zygorczyk. Odczytów odbyło się 5 przy 175 słuchaczach, jeden tylko odczyt wygłosił prelegent miejscowy, a mianowicie p. prof. Z. Lorentz, inne zaś — przybyli goście. Sekcja wycieczkowa urządziła 9 wycieczek dla 198 uczestników. Niektóre wycieczki urządzano wspólnie z Oddziałem Warszawskim. Wycieczka do Błękitnych źródeł na Brzostówce pod Tomaszowem Mazowieckim w dniu 22 lipca 1928 r. była dwóchsetną wycieczką Oddziału Łódzkiego. Wartość majątku Oddziału (książki, przezrocza, latarnia projekcyjna, mikroskop i umeblowanie z 4 pokojów) obliczona na 9.270 zł. 40 gr. Zarząd odbył 10 posiedzeń.

Lista Członków.

Adamowicz Józef
 Adamowiczowa Józefa
 Albrecht Zygmunt
 Bałaziński Stanisław
 Barciński Marcełi
 Barczyńska Zofja
 Barski Mieczysław
 Bartoszewicz Michał
 Benedek Bolesław
 Bereskin Henryk
 Bielikiewiczówna R.
 Biernacka Janina

Bigalke Jan
 Biwan Edmund
 Bogdanowicz Marjan
 Bok Lechosław
 Bolkowska Gustawa
 Borkowska Marja
 Borkowski Karol
 Bratkowska Anna
 Bruździńska Sabina
 Bruździński Bolesław
 Brzezińska Marta
 Brzeziński R.

Brzozowski Juljan
 Brzozowski Kazimierz
 Bursze Henryk
 Bursze Stefan
 Bursze Zofja
 Bzowski K.
 Cerntówna Eugenja
 Cerntówna Irena
 Chądzyńska Stefanja
 Chodkowski Stanisław
 Cholewicka Helena
 Ciaś Józef
 Cichocki Bronisław
 Czeraszkwiczowa J.
 Czeraszkwicz Janina
 Daberhut Bolesław
 Danielecka Aleks.
 Dąbrowska Anna
 Dąbrowski Czesław
 Domaniewska Halina
 Dura Marjan
 Dzięgielewska Marja
 Dzikowski Józef
 Ereciński Wacław
 Ferens Adam
 Fiedler Zygmunt
 Filipowicz Tadeusz
 Fiscofowa Lucyna
 Fiszer Edward
 Fotygo Zofja
 Frede Adolf
 Frycze Zygmunt
 Gabler Bolesław
 Gablerowa Ludwika
 Gabrysiewicz Artur
 Gajowa Walentyna
 Gatke Wilhelm
 Gaux Eugenja
 Gertner Karol
 Giełdzińska Halina
 Giełdzińska Helena
 Goldenberg A.

Gołkont Jan
 Gorczykowska Lucyna
 Gorczykowski Piotr
 Greenwood Fred
 Grzelczak Antoni
 Gundlach Stanisław
 Gutekunst Teodor
 Habrowska Stanisława
 Handkówna Jadwiga
 Haraszówna Irena
 Haupt Władysław
 Heiman A.
 Heiman Edward
 Hermanówna Janina
 Hirsekorn Z.
 Idźkowski Antoni
 Iwańska Zenona
 Izydorczyk Antoni
 Izydorczykowa Jadwiga
 Izydorczyk Karol
 Iżycki Stanisław
 Jarmolińska Helena
 Jarmoliński Szymon
 Jarociński K.
 Jaroszyńska B.
 Jaroszyński St.
 Jarzębowska Zofja
 Jarzębowski Juljusz
 Jurczyński Juljusz
 Juszkiewicz Wanda
 Juszkiewicz A.
 Kaczanowski Jan
 Kajzer Natalja
 Kajzer Roman
 Kalisz Ludwik
 Kałużewski Józef
 Kałużny Władysław
 Kamieniobrodzki M.
 Kamiński Zygmunt
 Kantorowiczówna St.
 Kaczyński Czesław
 Kawecki Konstanty

Kepsz Eugenjusz
 Kernbaum Stanisław
 Kiedrowska Irena
 Kierzkowski Kwiryn
 Kieszniwski Stanisław
 Klein Roman
 Klijanowiczówna Br.
 Kłozówna Alma
 Kłozówna Elza
 Klupiński Stanisław
 Kłosowiczówna M.
 Kokeli Tadeusz
 Kone Marjan
 Konic Józef
 Konicówna St.
 Konzon Teofil
 Kopczyńska Dyoniza
 Kopczyńska Marja
 Kopczyński St.
 Kopelowicz Hanna
 Koper Roman
 Koperska Janina
 Kosiński Józef
 Kossakowska Helena
 Kotkowski Bolesław
 Kowalczyk Ludwik
 Kowalewski Waclaw
 Kozanecki Jan
 Kozłowski Bruno
 Kozłowska Janina
 Kozłowska Władysława
 Kuczyński A.
 Kuhnowa Irena
 Kunertówna Józefa
 Kürbitz Rudolf
 Kurczewska Helena
 Kurella Marja
 Kutylowski Waclaw
 Lenartowicz Fr.
 Libera Marja
 Lindner Antoni
 Lipowski Władysław

Lisiecki Antoni
 Lisiecki Waclaw
 Loba Stanisław
 Lupińska Marja
 Lutrosiński A.
 Łabodzina Bronisława
 Ładzina Wanda
 Łuczak Władysław
 Łuczowska Helena
 Łukasiewiczowa Eugenja
 Łukomski Stanisław
 Maciejewski Jerzy
 Maciejewski Konrad
 Macińska Jadwiga
 Maciński Paweł
 Mackiewicz Witold
 Maissnerówna Ema
 Majorowska Helena
 Mańko St.
 Martinówna Lucyna
 May-Majewska Waclawa
 Małzowna Olga
 Mazulski Bronisław
 Merle Ludwika
 Michalska Zofja
 Michałowski Antoni
 Mierzwiaówna W.
 Miks Paweł
 Mirówna Emma
 Miszewski Stanisław
 Mittelstaedt Edward
 Moczulski Br.
 Mogilnicki Tadeusz
 Musiatowiczowa Zofja
 Muznerowski Andrzej
 Nalepińska Marja
 Nikołajczykowa
 Nowosadówna Aniela
 Nusbaumowa Gera
 Oberfeld Roman
 Olbromska St. Br.
 Olszewski Marjan

Ostrowska Irena
 Ostrowska Janina
 Ostrowska Wacława
 Ostrowski Henryk
 Ostrowski Mieczysław
 Owsiany Władysław
 Pałaszewski Fr.
 Pałkowska Irena
 Papużyński Stanisław
 Pasierb Franciszek
 Pestkowski K.
 Petrykowski Władysław
 Pętkowska Jadwiga
 Pętkowska Zofja
 Pfeiffer Józef
 Pfeiffer Lucja
 Pfeiffer Władysław
 Piaskowski Walenty
 Piączakówna Helena
 Pilichowski Antoni
 Pilichowski Franciszek
 Pilichowski Stanisław
 Piotrowska Marja
 Podczaska Zenobja
 Pogonowski Józef
 Polakowski Włodzimierz
 Preś Kazimierz
 Pruski Henryk
 Pryszewiczówna Janina
 Przedpełski Stefan
 Przedzińska Cecylja
 Przybyszewski Czesław
 Radke Ludwik
 Rau Helena
 Rau Zygmunt
 Repsz Eugenjusz
 Rodiczewowa Irena
 Rokicka Helena
 Rosicki Bolesław
 Rosiński Józef
 Roszak Kazimierz
 Rothertówna Helena

Rowiński Jan
 Rowiński Wacław
 Rybakówna Marja
 Rychterówna Izabela
 Sawicka Janina
 Sikorska Aurelja
 Sikorski Edward
 Skalski Stanisław
 Snajówna Jadwiga
 Sniegocki Mieczysław
 Staliński Leon
 Starzyńska Zofja
 Stebelski Kazimierz
 Stębowska Wanda
 Suchecka Marja
 Świątkowski Wacław
 Szubert Edgar
 Szczepański Jan
 Szeffer Oskar
 Szulborski Tadeusz
 Szulc Gustaw
 Szulczyńska Marja
 Szymański Apolonjusz
 Szymański Zygmunt
 Szwałm Bronisław
 Taler Emil
 Tomaszewska Matylda
 Tomaszewski Kazimierz
 Trojanowski Eugenjusz
 Trybura Stefan
 Tuczyńska Hanna
 Wagner Edward
 Wagnerowa Wiktorowa
 Wajnert Tadeusz
 Waltratus Jan
 Wasilewski Stanisław
 Wąsowska Marja
 Wegner Marja
 Weilówna Janina
 Wendt Herman
 Wendt Janina
 Weyer Stanisław

Wisławski Tadeusz
 Wiśniewski Konstanty
 Wójcicka Janina
 Wróblewski Adam
 Wrzesińska Marja
 Wścieklica Władysław
 Zaborski Mieczysław

Zajkowski Wacław
 Zaleski Karol
 Zarzycka Eugenja
 Zarzycki Mieczysław
 Zawadzka Jadwiga
 Zejda Eugenjusz
 Zelazowski Antoni

ODDZIAŁ MORSKI W GDYNI.

Członków 81, budżetu nie podano. Prezesem jest p. inż. Wacław Głogowski. Zebrania odbyło się 4, wygłoszono jeden odczyt, prelegentem był p. Prezes Oddziału. Odbyto 2 wycieczki dla 21 osób, pod przewodnictwem p. inż. Głogowskiego. Ułatwiono zwiedzenie Gdyni 2 wycieczkom (Harcerki z Warszawy i nasz Oddział Kujawski) z 37 osób. Oddział zapoczątkował 9 gniazd krajoznawczych: w Gdańsku, Orłowie, Oksywiu, Rumji, Kosakowie, Obłuzu, Wejherowie, Pucku i Helu. Na prośbę Rady Głównej p. Prezes Oddziału został mianowany Członkiem Międzyministerjalnej Komisji Rozbudowy Wybrzeża. Oddział przekazał 32 egz. wydawnictw Towarzystwa Gimnazjum w Gdyni.

Lista Członków.

Abraham Józef
 Barański Kazimierz
 Bielawski Kazimierz, dr.
 Bramański Tadeusz
 Błęński Teofil
 Bochiński Teofil
 Broszkiewicz Henryk
 Chmielewski Alfons
 Czaplicki Henryk, inż.
 Daniłłowicz Pomman Z.
 Daroń Karol
 Deskowski Brunon
 Dulny Bernard

Fittkau Edmund, ks.
 Frydrychowicz Jerzy
 Gaweł Bronisław
 Głowczewski Józef
 Gronek Jan
 Głogowska Aniela, (ś. p.)
 Głogowski Wacław, inż.
 Górska Anna
 Górski Teodor
 Grubówna Agnieszka
 Gruba Jan
 Grzegowski Franciszek
 Grzegowska Marta

Hryniewiecki Antoni
Kamrowska Elżbieta
Kamrowski Jan
Krzemieniewski-Ewert H.
Krzemieniewska-Ewert M.
Kaszubowski Alojzy, ks.
Kotula Władysław
Korda Wojciech
Kopicki Jan
Lamparski Władysław, ks.
Linke Franciszek
Lipski Bolesław
Małecki Antoni
Martens Adolf
Miotkowa Janina
Miotk Teodor
Maciejewski Antoni
Maciejewska Józefa
Miegoń Władysław, ks.
Nieckówna Marja
Niemierkiewicz
Orzełówna Agnieszka
Ogrodowski Mieczysław
Plichta Augustyn
Pikuziński Władysław
Przewoski Klemens, ks.
Paczulówna Bronisława
Poznański Józef

Radtkówna Jadwiga
Radtko Jan
Radtkówna Waleska
Rajchlowa Marja
Raatz Bronisław
Roszczynialski Edm., ks.
Roszczynialski Wiktor
Rummel Julian
Skowroński Bronisław
Skwiercz Józef August
Siekierzyński Ferdynand
Skwierczówna Elżbieta
Staniszewski Władysław
Szponar Stanisław
Turzyńska Janina
Turzyński Teodor, ks.
Voigt Elżbieta
Voigt Józef
Wawrzyniak Henryk
Wejers Wacław
Willmowa Franciszka
Willma Franciszek
Wojewski Wiktor
Wiśniewski Ludwik
Wojkiewicz Roman
Zegarski Teofil
Zaleski Władysław

ODDZIAŁ NOWOGRÓDZKI.

Członków 74. Budżet 9.427 zł. 16 gr.

Zarząd stanowią: prezes — wojewoda Zygmunt Beczkowicz. V-prezes — Marjan Parfjanowicz. Sekretarz — inż. Józef Zmigrodzki. Zastępca sekretarza — Zbigniew Cis-Bankiewicz. Skarbnik — Janina Nekanda-Trepka. Członkowie — pp.: Wanda Frydrychsowa, inż. Ernest Fryzendorf, Karol Karpowicz, Józef Puzynowski, Adolf Rogalewicz.

Oddział prowadzi schronisko nad Świtezią, w któ-

rym od 25-go maja do 26-go lipca przenocowało 20 wycieczek — 591 osób. Urządzono 2 odczyty dla 500 słuchaczy.

Lista członków:

Beczkowicz Zygmunt	Nowacki Stanisław
Bekker Aleksander	Partykówna Marja
Bekkerowa Wanda	Parfjanowicz Marjan
Bochwic Lucjan	Paderewski Leon
Bogatkowski Henryk	Pietraszkiewicz Wacł.
Bokunowa Helena	Pietkiewicz Leon
Brochocki Stanisław	Piotrowska Marja
Bronowska Marja	Piotrowski Józef
Brzozowski Adolf	Piotrowski Mieczysław
Bukraba Kazimierz	Puszkarski Jan
Bułhakowa Anna	Puzynowski Józef
Cis-Bankiewicz Zbigniew	Pohl Kazimierz
Czeczott Stefan	Rogalewicz Adolf
Danieyko Bolesław	Roszkowski Aleksander
Ejsensztadt Lejba	Rubinowski Jefim
Frydrychs Edward	Skibiński Jan
Frydrychsowa Wanda	Smolski Wincenty inż.
Fryzendorf Ernest	Sroka Wilhelm
Gąsiorowska Katarzyna	Stiasny Leopold
Hermanówna Anna	Stolle Bronisław
Howorko Aleksander	Stolle Feliks
Hryniewski Jerzy	Szpilewska Janina
Jaczynic Władysław	Sztryński Mojżesz
Jarecki Stanisław	Szymanowski Miecz.
Jeśman Eugenjusz	Tarnogórski Juljan
Jundziłł Stanisław	Terajewicz Albin
Karpowicz Karol	Terajewicz Wincenty
Karpowicz Wojciech	Weingarten Józef
Konstantynowski W.	Wierzbowska Marja
Korzeniowski Felicjan	Wojtowicz Jan
Kulwieć Antoni	Woronowicz Wiktor
Lech Roman	Zienkiewicz Wiktor
Łoziński Karol	Zagiell-Bartoszewicz
Mackiewicz Walerjan	Zdan Aleksander
Mazuro Nina	Zdzarski Wacław
Mikołowiczowa Emilja	Zmigrodzki Józef
Mücke Eugenjusz	Żywicki Otton

ODDZIAŁ OLKUSKI.

Członków 48, budżetu nie podano. Prezes p. dyr. Wł. Dubaj, sekretarz p. Reg. Tańkowska. Zarząd odbył 6 zebrań. Biblioteka posiada 100 tomów, muzeum 1000 okazów. Oddział stale utrzymuje schronisko w Pieskowej Skale w willi p. Marszałkowej w pobliżu zamku. Ze schroniska korzystało 20 wycieczek. Od kwietnia czynne będzie schronisko w Olkuszu w pobliżu stacji. Oddział zamierza opracować monografię powiatu. Listy członków nie nadeszły.

ODDZIAŁ OSTROWIECKI.

Członków 99, budżet 2281 zł. 83 gr., w czym zapomogi: Zakładów Ostrowieckich 500 zł., Miasta Ostrowca 125, p. Dyrektora Karszo-Siedleckiego 100 i p. Dyrektora Zalewskiego 100. Prezesem jest p. Mieczysław Radwan, sekretarzem p. Tadeusz Rekwirowicz. Posiedzeń Zarządu odbyło się 12. Oddział gromadzi zbiory geologiczne i archeologiczne. Zbiory te są bardzo skrupulatnie inwentaryzowane. Z inicjatywy prof. Jana Samsonowicza Oddział zaopiekował się niezwykle cennym zabytkiem: przedhistorycznymi kopalniami krzemienia w bliskości Ostrowca. Dzięki zabiegom Oddziału kopalnie te są dzisiaj wzięte pod opiekę Państwowego Grona Konserwatorów Zab. Przedhistor., a prace konserwatorskie p. S. Krukowskiego dowiodły niezwyklego znaczenia tego stanowiska. Oddział posiada bogate zbiory fotograficzne, które dostały Dyplom Uznania na Targach Wschodnich, potem były ekspozycjonowane w Lublinie, Kołomyi, Stanisławowie, Tarnopolu. Obesłano też Zjazd Nauczycieli Geografii we Lwowie, a mają być wysłane na wystawę wojewódzką do Kielc. Zbiory liczą 2000 szt.

Odczytów urządzono 2 przy 165 słuchaczach, wycieczek odbyło się 13 przy udziale 55 uczestników. Okazywano też pomoc wycieczkom przybywającym, dostarczając 180 noclegów i utworzono poradnię krajoznawczą. Łącznie z Oddziałem Kieleckim opracowano szlaki turystyczne Świętokrzyskie, które teraz na tę-

renie są wytyczane i wyznaczane. Od strony Ostrowca jest wytyczny szlak Ostrowiec—Nowa Słupia.

Biblioteka liczy 180 tytułów. Oddział wydał serję odkrytek, a obecnie przystąpił do opracowania monografji Ostrowca. Oddział korzysta z poparcia materialnego Wojewódzkiej Komisji Turystycznej i Magistratu miasta Ostrowca. Przy Seminarjum Nauczycielskiem powstało Koło Krajoznawcze Młodzieży, któremu Zarząd Oddziału dopomógł do nabycia aparatu fotograficznego.

Lista Członków.

A ustówna Michalina	K omornicki Adam
B ratkowska Zofja	Kaifasz Jan
Bratkowski Szczepan	Karszo-Siedlewski Tad.
Bratkowski Stanisław	Kulesza Jan
Bzowska Marja	Koziarska Bronisława
Burda Kazimierz	Kaukas Stefan
Brzeziński Stanisław	Kawiński Stanisław
Chachulski Antoni	Koziarski Henryk
Czarnocki Olgierd	Kłosiński Teofil
D ąbkowski Aleksander	Kawwa Mieczysław
Dowbor Władysław	Ł azarczyk Antoni
Dąbrowski Wacław	M altze Wilhelm
Fabiszewski Wiktor	Mieczyńska Zofja
F astyn Ignacy	Mieczynski Władysław
G uzera Henryk	Makarewicz Stanisław
Gallot Roman	Makarewiczówna Walerja
Gierdziejewski Wacław	Mrozowski Marjan
Ginter Karol	Mrozowski Adam
H egnerówna Marja	Matejko Piotr
Hoyer Henryk	Manowski Władysław
Izdebski Stanisław	N ossek Jan Zygmunt
Janicka Zofja	O stand Mieczysław
Jaślan Władysław	P acowa Zofja
Janicki Wojciech	Pomykalska Zofja
Jeżewski Stanisław	Pauli Edward
Jarkowski Jan	Podhorski-Okółów Cz.
Jeżowska Zofja	R urański Stanisław
Jarosiński Janusz	Radwan Mieczysław
Jarosińska Zofja	Rekwirowicz Tadeusz

Rostowski Franciszek
 Romiszewska M.
 Romiszewski Wilhelm
 Radwanowa Stanisława
 Rekwirówiczoła Sabina
 Radzyńska Apolonja
 Szymańska Wiktorja
 Szymański Jan
 Szafranski Stanisław
 Szyfman Mieczysław
 Stefański Wiktor
 Steigerwald Adolf
 Sasaki Stanisław
 Siemiątkowski Stefan
 Sikorski Wiktor
 Sasaki Wiktor
 Saska Zofja
 Szemraj Ludwik
 Słotwiński Franciszek
 Synoradzka Zofja
 Szypowski Stanisław

Stempurski Karol
 Świda Stefan
 Śmigielski Józef
 Świdwińska Helena
 Traczewska Józefa
 Wesseli Witold
 Weinberger Władysław
 Wydrychewicz Irena
 Wiącek Władysław
 Wardyńska Wanda
 Wardyński Adam
 Zającówna Eugenja
 Zalewski Andrzej
 Zalewski Alfons
 Zuzga Kazimierz
 Żuchiewicz Marjan
 Żurawski Stefan
 Żakowska Maryla
 Żukowski Stanisław
 Żakowska Zofja

ODDZIAŁ W PAWŁOWIE NA ŚLĄSKU.

Członków 35, budżet 796 zł., Zarząd odbył posiedzeń 7. Prezes p. Józef Wiaterek. Sekretarz p. Rajca Franciszek. Oddział posiada własny aparat projekcyjny, 400 obrazów i urządza z tem wykłady. Wycieczek urządzono 5 dla 30 uczestników. Stosunek do urzędów i instytucyj dobry. Na wydawanie Ziemi wyznaczono zapomogę 50 zł. Rozwinięte jest życie towarzyskie: urządzono zabawę jesienną, przedstawienie, bal maskowy.

Lista Członków.

Brzoza Ryszard
 Buczyk Hubert
 Copik Alfons
 Copik Edward

Grzywok Wilhelm
 Grzesiokówna Klara
 Grzegorzycza Emil
 Grzywok Henryk

Jonecko Józef
 Kruziel Stefan
 Kaczmarek Franciszek
 Krenciszek Alfons
 Krzisteczko Jerzy
 Krzikalski Józef
 Krziteczko Edmund
 Młynek Józef
 Müllerówna Marja
 Nowara Maks
 Nowarowa Marja
 Opiełka Henryk
 Opielkówna Magda
 Opielkówna Bronisława

Pospiech Ryszard
 Piguła Florjan
 Rajca Franciszek
 Szendziolorz Jan
 Szymczyk Ludwik
 Stanienda Emanuel
 Stanienda Józef
 Szindler Alfons
 Skworc Jerzy
 Sacheracki Wilhelm
 Sokoł Jan
 Wilde Engelbert
 Wiaterek Józef

ODDZIAŁ W PIASKACH LUBELSKICH.

Członków 28, budżet 96 zł. Prezes p. Matyaszewski Władysław, sekretarz p. Florentyn Kotliński. Zarząd odbył 7 posiedzeń. Urządzono 4 odczyty przy 210 słuchaczach, 2 wycieczki dla 88 osób. W bibliotece jest 60 książek. Przy szkole istnieje Koło Krajoznawcze Młodzieży, wydające pisemko i gromadzące zbiory. Oddział gromadzi materiały do monografji miasteczka. Roztacza opiekę nad zabytkami przyrody. Zabezpieczono od zniszczenia starodawną lipę w Siedliszczkach.

Lista Członków.

Dziok Józef
 Dudek Stanisław
 Hempel Jan
 Kotliński Florentyn
 Kotlińska Janina
 Kozak Gustaw
 Karwacki Józef
 Matyaszewski Władysław
 Matyaszewska Marja
 Marczevska Marja
 Marciniak Stefan

Mastalerz Stanisław
 Marczak Jan
 Mazurkiewicz Adam
 Myśliwiec Franciszek
 Podsiadły Stanisław
 Rybicki Stanisław
 Skrzeczewski Jan
 Szaniawski Antoni
 Szewro Jan
 Wnuk Jan
 Wnuk Karol

Wędrowska Emilja
Wroński Kazimierz
Wieczorowski Stanisław

Woźniak Stanisław
Wąchołski Piotr
Wodziński Józef

ODDZIAŁ PIŃSKI.

Przychód w roku 1928 — 1412 zł. 56 gr. — rozchód — 1292 zł. 33 gr. Wycieczek urządzono w r. 1928 trzy: do wsi Horodyszna w ilości 66 uczestników, do wsi Kuradowo w ilości 75 uczestników i do wsi Terębnia w ilości 58 osób. Wycieczki prowadził prezes Zarządu p. *Mergenteler*. Przyjmowano wycieczkę w ilości 24 osób z seminarjum nauczycielskiego w Mogilnicy.

Muzeum liczy 268 eksponatów — dla publiczności podobnie jak biblioteka, licząca 162 tomów, nieotwarta. Oddział wydał broszurę p. t. „Pińsk i jego okolica” i ma w opracowaniu „Zarys historyczny pow. Pińskiego”. Liczba członków Zarządu 9. Posiedzeń odbył Zarząd 9. Liczby i listy członków nie nadesłał.

ODDZIAŁ PIOTRKOWSKI.

Członków 256, budżet 4.323 zł. 93 gr. Majątek muzeum bardzo znaczny. Lokal w b. zamku królewskim, odnowionym staraniem Oddziału pod kierownictwem p. inż. Fr. Hilchena według wskazówek Urzędu Konserwatorskiego. Na roboty koło naprawy zamku wydano 2246 zł. 52 gr. Z powodu robót konserwatorskich muzeum rzadko było otwierane dla publiczności. Zwiedziło zbiorów 450 osób, a wśród nich prof. Uniw. w Zagrzebiu Fr. Plesic, oraz p. Minister Składkowski z małżonką i świtą. P. Minister złożył 500 zł. na potrzeby Towarzystwa. Za tę kwotę nabyto do zamku 2 kolumny z zelejowskich kopalń marmuru, a ofiarowane niegdyś Staszicowi przez górników. Za bezcen nabyto w Tarnopolu do muzeum kopję z 17 wieku wszystkich przywilejów sulejowskich, sporządzoną w 1618 r. przez opata Ottona Schenkinga. Ciekawe materiały ofiarował do muzeum p. sędzia Lermontow, bo listy Fryder. ks. Kur-

landji i przywilej Augusta II, sztandar powstańców z 1863 r. zabezpieczono i utrwalono. Zbiory przyrodnicze porządkował dr. Witold R. Witanowski. 20 przekrojów drzew polskich ofiarował p. A. Boglewski, inspektor lasów państwowych. Staraniem Oddziału wzniesiono na cmentarzu pomnik powstańcom z 1863 roku.

Odczytów urządzono 2, wycieczkę jedną do Białowieży. Prezesem Oddziału jest p. Michał R. Witanowski, sekretarzem p. Helena Jaroszevska.

Zebrań Zarządu odbyło się 2. Interesując się ochroną przyrody, zamierza Oddział zorganizować na ten rok serję wykładów p. Czesława Otrębskiego o ochronie przyrody. Najbardziej zniszczoną frontową zachodnią ścianę zamku odremontowano, a przy okładaniu poziemia granitem znaleziono 2 stare okienka piwniczne, do których warsztat p. Stulczyka wykonał artystyczne kraty według wzoru p. inż. Hilchena. Ekspedycja Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej pod kierownictwem asystenta p. Karczewskiego poczyniła wymiary i szczegółowe plany zamku. Tenże Wydział opracował stary plan Piotrkowa ze zbiorów Muzeum. Do Muzeum przybyło dużo darów i to b. cennych: ks. Prałat Szabelski ofiarował posążek N. M. P. znaleziony na strychu starego budynku poklasztornego, p. poseł T. Jemielewski dobrze zachowany mundur I pułku ułanów Beliny, nadto napłynęły nunizmaty, rzeźby i in. Młodzież harcerska pod kierownictwem p. Jastrzębskiego katalogowała bibliotekę na zamku. Ze zbiorów przezroczy Oddziału korzystały nietylko szkoły piotrkowskie, lecz i okoliczne, jak w Tomaszowie i Wolbromiu, a nawet przezrocza te wysyłane były do Trok.

Lista Członków.

Barcikowski B.
Bassendowska Janina
Bieńkowski Jan
Bieńkowska Józefa
Bieganowski Eugenjusz
Byczkowski Marjan
Budyński Kazimierz

Brauliński Franciszek
Banaszewski Zygmunt
Banaszewska Felicja
Bentkowski Władysław
Badek Antoni
Bronikowski Stanisław
Bronikowska Stefanja

Brzoskówna Sabina
 Brzoskowa Henryka
 Bartenbachowa Wanda
 Bobiński Karol
 Bobińska Stanisława
 Bobińska Jadwiga
 Bukarowicz Jan
 Brandys Antoni
 Bald Adam
 Borczyk Piotr
 Burakowski Mikołaj
 Boras Ignacy
 Borasowa Zofja
 Baldowa Anna
 Czerwińska Irena
 Czerwińska Stefanja
 Ćwikliński Wacław
 Cieszkowski Henryk
 Celejowski Jan
 Cwilongowa Marja
 Dobrzański Tadeusz
 Dratwina Kazimiera
 Domańska Kazimiera
 Dyamentowska Bronisł.
 Dlouhowa Janina
 Dakowski Walerjan
 Eljaszewiczówna Marja
 Falkowska Kazimiera
 Fabiszewski Mieczysław
 Futyma Bolesław
 Flakiewiczówna Walent.
 Flakiewiczowa Marja
 Fiszerowa Czesława
 Gerberowa Anna
 Glasser Jan
 Górzyński Teodor
 Grabowski Julian
 Grabowska Wanda
 Górski Feliks
 Górski Antoni
 Grabowski Czesław
 Gnoińska Stanisława

Górzyński Stefan
 Hartman Gustaw
 Hilchen Franciszek
 Hilchen Helena
 Helwigowa Bronisława
 Hołujka Józefa
 Izdebski Henryk
 Januszówna Emma
 Jaroszevska Halina
 Jaroszevska Stanisława
 Jursz Władysław
 Jursz Aleksandra
 Jez Stefan
 Jezowa Jadwiga
 Jeliński ks. Franciszek
 Janiszewski Bolesław
 Justyna Wincenty
 Janczak Roman
 Jelnicki Stefan
 Jankiewicz Ignacy
 Jastrzębski Henryk
 Jacobi ks. Franciszek
 Kowalewski Karol
 Kańska Eugenia
 Kowalska Anna
 Kowalczewski Wacław
 Koleczko Walenty
 Karbowski Józef
 Karbowska Janina
 Kępiński Felicjan
 Kępińska Stefanja
 Kępiński Stefan
 Konarzewski Henryk
 Kopydłowski Leonard
 Klewiczówna Konstancja
 Krajewski Wacław
 Krajewski Stefan
 Krajewska Halina
 Kubiński Jan
 Kubik Konstanty
 Kokczyński Tadeusz
 Krukowski Stefan

Krysiak Władysław
 Krogulski Waclaw
 Krasoń Józef
 Krasoniowa Janina
 Karwowski Stanisław
 Kociszewska Zofja
 Kociszewski Emil
 Kossakowski Juljan
 Kapliński Bronisław
 Klepaczko Stefan
 Kulawińska Teodozja
 Kbos Henryk
 Kolasińska Halina
 Krajewska Marja
 Krasoń Wojciech
 Kuźnicka Helena
 Kanclerowa Ewelina
 Kępiński Tadeusz
 Kajdziński Waclaw
 Kaczyński Stanisław
 Kańska Józefina
 Kieszczyński Kazimierz
 Korbacz Kazimierz
 Kulicki Piotr
 Konorski Stanisław
 Kaczyńska Zofja
 Lissowski Bronisław
 Leszczyński Czesław
 Lewińska-Brochwicz B.
 Leśniewska Wanda
 Lisicka Marja
 Łabęcka Stanisława
 Łuczak Adam
 „ Zofja
 Łempicka Władysława
 Magiera Jan
 Malinowski Wincenty
 Manecka Leonja
 Markiewiczówna Zofja
 Markiewiczówna Marja
 Mantay Hugon
 Mantay Zygmunt

Malewska Antonina
 Mierzanowski Ludwik
 Mierzanowska Marja
 Malinowski Melchior
 Mańkowska Irena
 Mycke Feliks
 Michalski Jan
 Mrówczyński Zenon
 Minko vel Ninko Paweł
 Miller Ryszard
 Mytkowicz Walerjan
 Majcherski Feliks
 Nowicka Waclawa
 Nowicka Janina
 Niewiarowska Marja
 Niemeczek Stefan
 Nowakowska Józefa
 Nowakowski Ludwik
 Otocki Felician
 Osuchowski Aleksander
 Osuchowska Amelja
 Owczarkówna Marja
 Owczarkowa Waclawa
 Orzechowski Stanisław
 Piaszczyńska Iza
 Pieniążek Stanisław
 Popowski Henryk
 Psarski Stanisław
 Prądyńska Marja
 Przybyłowski Władysław
 Petrajtysowa Helena
 Pinko Marja
 Pinko Marja
 Przepieść Józef
 Przepieść Janina
 Potocka Eugenia
 Piotrowski Juljan
 Potocki hr. Henryk
 Potocki hr. Juljan
 Psonka Franciszek ks.
 Perczyński Roman
 Podmunicki Henryk

Podmunicki Stefan
 Potrzebski ks. Wiktor
 Patzek Wiktor
 Pigułowski Edmund
 Psarski Władysław
Rembek Edmund
 Rajpold Franciszek
 Rudzki Jerzy
 Rudzka Irena
 Rauchowa Eufemja
 Różycka Marja
 Rudzki Stanisław
 Ribner Jan
 Różycki Czesław
Stankowska Hanna
 Szklarska Aniela
 Szczepanek Tadeusz
 Sobański dr. Antoni
 Soczek Ludwik
 Szydłowski Stefan
 Szafnicki Henryk
 Szadkowski Kazimierz
 Szabrański Władysław
 Sokołowski Józef
 Sokołowska Zofja
 Szymański Marek
 Sobieniewska Jadwiga
 Strzelecki Felicjan
 Szumańska Janina
 Starosielec Ksawery
 Szmelczyńska Zofja
 Skierska Zofja
 Skierski Władysław
 Stępień Ludwik
 Strzelecka Marja
 Sulimierski Tadeusz
 Sadowski Gabryel
 Szulc Edmund

Szabelski ks. Stanisław
 Szymańska Helena
 Siechowski Józef
 Stańczykowski Piotr
 Szmidt Kazimierz
 Szamocki Zenon
 Tamilin Wiara
 Tchorzewski Wacław
 Trepczyzna Nekanda
 Trepka Stefan
 Trzcńska Helena
 Trzcński Ksawery
 Trzcński Mieczysław
 Tyc Bolesław
 Tomczykówna Marja
 Tekielski Stanisław
 Tekielska Józefa
 Tokarski Józef
 Tchorzewski Edward
Uniszewski Antoni
 Uniszewska Marja
 Uniszewska Anna
Witanowski Michał
 Witanowska Janina
 Wandelt Oskar
 Walecki Józef
 Wolska Marja
 Wańkowski Aleksander
 Woroniecki Władysław
 Winiarski Teofil
 Winiarska Marja
 Wieczorek S.
 Wünsche O.
Ziemińska Marja
 Zieliński Konstanty
 Zakrzewska Halina
Żarska Aleksandra
 Żmigrodzka Józefa

ODDZIAŁ POZNAŃSKI.

Członków 72, budżet 2255 zł. 46 gr. Prezesem
 jest p. Dyrektor Jan Kilariski, sekretarzem p. Edmund

Wieszolek. Zarząd odbył posiedzeń 11. Biblioteka posiada 151 tomów książek i 21 map. Urządzono 7 odczytów dla 700 słuchaczy. Wycieczek urządzono 13 przy udziale 104 uczestników. Majątek Oddziału obliczony jest na 33.000 zł. Najważniejszym obiektem w tym majątku jest Schronisko wycieczkowe w Pucku wzniesione staraniem Oddziału Poznańskiego i przezeń administrowane. W schronisku było dużo noclegów, a dochód z noclegów i wynajmu koców przyniósł 2047 zł. 65 gr. Nasuwa się konieczność budowy własnego domu wycieczkowego w Poznaniu. Sekcję wycieczkową prowadzi p. dr. Smoluchowski, odczytów p. dr. Dedio, Kół Młodzieży — dr. Deszczka. Opiekunem Schroniska w Pucku jest p. M. Niemierkiewicz. Do Schroniska dokupiono 35 łóżek i przeprowadzono remont gmachu i inwentarza. Oprócz wycieczek po kraju Oddział zorganizował 4 tyg. wycieczkę do Hiszpanji dla 25 uczestników.

Prezes Oddziału p. dyr. Kilarski opracował przewodnik po Poznaniu wydany przez Książnicę - Atlas. Z pokrewnych instytucyj istnieje tu ścisła współpraca z Oddziałem Poznańskim Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Z kredytów Oddziału przyznano „Ziemi” subwencję 100 zł. Na nadchodzącą wystawę Zarząd Oddziału przygotowuje, jako gospodarz: Kongres krajoznawczy i Zjazd Kół Młodzieży Krajoznawczej. Zebrania Zarządu odbywają się w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Poznańskiego.

Lista Członków.

Ansjon Juljusz	Czechowski Franciszek
Antkowiakówna Leokadja	Dedio Stanisław
Antkowiakówna Janina	Falkiewiczówna Olga
Adamski Teodor	Gardulski Bolesław
Barlik	Gardulska Marja
Basiński Bron.	Gruszecka Wanda
Cieślak Feliks	Gruszecka Walerja
Chmielewska Władysława	Grzegorzewski Władysł.
Chmielowska Flora	Gumułkówna Irena
Chrzanowski Bernard	Hetperowa Stefanja

Hetper Zygmunt
 Hoppówna Irena
 Jakubski Antoni
 Jankowski Wacław
 Janiszewski Konstanty
 Janczakówna Marja
 Jaroszowa Kazimiera
 Kulesza Boguchwał
 Kawecka Zofja
 Kilerski Jan
 Kisielewski Władysław
 Kolszewski Konrad
 Kopczyński Jan
 Kozakówna Lidja
 Kozakówna Danuta
 Kozierowski Stanisław
 Krawczyk Zofja
 Langer Ludwik
 Macher Edward
 Makowski Zygmunt
 Miłobędzki Tadeusz
 Mrozowski Paweł
 Niemierkiewicz Marjan
 Nowakowski Marjan
 Opatrny J. W.
 Paliwodzianka Helena

Pawłowski Stanisław
 Pawłowski Edmund
 Piwoński Stanisław
 Przepióra Jarosław
 Przybylska Mieczysława
 Radwańska Marja
 Serwacka Helena
 Serwacki Marjan
 Smoluchowski Tadeusz
 Smoluchowska Marja
 Smoluchowska Helena
 Smoluchowska Eryka
 Stróżyński Józef
 Sydow Edward
 Slebodziński Władysł.
 Trąbczyńska Janina
 Urbanowiczówna Melanja
 Wieszołek Edmund
 Wilczkowiak Władysław
 Willichowska Marja
 Wrześniński Seweryn
 Wybicka Marja
 Zdobnicka Marja
 Zgodziński Roman
 Zimny Józef
 Ziółkowski Czesław

ODDZIAŁ W RÓWNEM.

Członków 25, budżet 187 zł. 50 gr. Prezesem jest p. Eymontt Witold, sekretarzem p. Tadeusz Świszczowski. Zarząd odbył 3 posiedzenia. Odczytów urzędowo 2 dla 70 słuchaczy. Oddział zamierza stworzyć muzeum, zaczątkiem tego jest zbiór pisanek wołyńskich. Wycieczek nie urządza. Przyjmowano wycieczkę Szkoły Mazowieckiej osób 30.

Lista Członków.

Aposzański Sergjusz
 Czarnowska Wanda

Dec Jan
 Dietrich Stanisław Ks.

Dumański Eufimjusz
 Eymontt Witold
 Faliszewski Jan
 Hoffmanowa Jadwiga
 Hoffman Jakób
 Hoppe Antoni
 Huculjak Michał
 Kisiel Leon Dr.
 Kisielowa Stefanja
 Kocioł Jan
 Kowalski Atanazy

Marcinkowski Józef
 Nowosielski Feliks
 Rydzewski Bolesław
 Soroka Piotr
 Świszczowski Tadeusz
 Szlągowska Jadwiga
 Tatarzanka Wł. Dr.
 Tokarski Kazimierz
 Truchanowicz Jan
 Zub Jan

ODDZIAŁ SANDOMIERSKI.

Członków 100, budżet 7398 zł. 85 gr. Prezesem jest ks. Kanonik Andrzej Wyrzykowski, sekretarzem p. Józef Pietraszewski. Posiedzeń Zarządu odbyło się 8. Wartość nieruchomości według wykazu hipotecznego 46.174 zł. 40 gr., wartość ruchomości wraz ze zbiorami muzealnymi 10.000 zł. Odczytów nie robiono, wycieczek zorganizowano 2 przy 5 uczestnikach. Z przybywających wycieczek oprowadzono 3469 osób, w schronisku nocowało 792 osoby. Do Muzeum Ziemi Sandomierskiej przybyło 538 okazów, jest więc obecnie około 1600 okazów, zwiedziło muzeum 1889 osób. Biblioteka zawiera 405 tomów. Schronisko posiada 32 łóżka polowe, oraz może nocować na słomie 62 osoby. Koła Krajoznawcze Młodzieży istnieją dwa: przy gimnazjum męskim i przy seminarjum żeńskim, lecz kontakt ich z Oddziałem prawie nie istnieje. Wydano 34.000 pocztówek. Zarząd Oddziału rozpoczął poważniejszą pracę konserwatorską, przystępując do remontu Bramy Opatowskiej.

Oddział ma opinię najpoważniej zorganizowanej instytucji na terenie miasta. Na wojewódzką wystawę kielecką, co ma być przeglądem eksponatów z województwa na P. W. Kr. w Poznaniu, Oddział zadeklarował okazy: mapy, wydawnictwa i wykresy, lecz nie otrzymał z województwa żadnej odpowiedzi, a w ciągu 10-lecia niepodległości Oddział zrobił b. dużo: wydał 5 prac pod ogólnym tytułem „Biblioteczka Sandomier-

ska", Album widoków sandomierskich i 2 wydania pocztówek z widokami miasta. Wybudowano własny dom, założono Muzeum Ziemi Sandomierskiej, odrestaurowano figurę we wsi Mokoszyn, remontują Bramę Opatowską, słowem Oddział z dumą może patrzeć na swój dorobek w ciągu dziesięciolecia.

Lista Członków.

Andrzejewski Karol	Koziarski Józef
Bełczykowski Stanisław	Laskowski Marjan
Bahr Jan	Laskowski Wacław
Bahrowa Helena	Lipiński Stanisław
Bandrowska Marja	Lipińska Zofja
Bednarski Józef	Lewkowski Lucjan
Burasiewicz Kazimierz	Łukasiewiczówna Ewa
Czernik Henryk ks.	Malarczyk Franciszek ks.
Chodakowska Helena	Mucha Kazimierz
Cielecki Bohdan	Makowska Marja
Cyrkler Jan	Markiewicz Wacław
Czyżewska Janina	Mańkiewicz Franciszek
Chmura Władysław	Miernowski Kazimierz
Dietrichówna Stanisława	Mikłowski Stanisław
Domagała Stanisław	Medyńska Zofja
Folga Włodzimierz	Nowkowski Antoni
Grabara Lucjan	Naguszewski Feliks
Hadam Tomasz	Ostrowska Eugenja
Horodyski Seweryn	Piątkiewicz Jan
Jasieńska Aleksandra	Pietraszewski Józef
Jeśman Edward	Pietraszewska Stanisława
Jacobson Stefan	Pracki Tadeusz
Jaroń Stanisław	Pietrzyk Piotr
Kubicki Paweł ks. bp.	Pastuszka Józef ks.
Koseła Roman	Poźniak Stefanja
Krawczyński Stanisław	Plewiński Jan
Kołecki Jan	Pill Jan
Koneczny Mieczysław	Pancer Franciszek
Kawiński Józef ks.	Rewera Antoni ks.
Kosiński Wacław ks.	Rostafiński Stanisław ks.
Kwiatkowski Jan	Rudy Jan
Kamecki Cyprjan	Sokołowski Jan
Kończykiewiczówna Br.	Sobolewski Stanisław
Kasprzykówna Eleonora	Świetlicka Zofja

Sałwacka Marja
 Śliwowski Teofil
 Skrzyński Julian
 Świetlicki Stefan ks.
 Świeżyński Franciszek
 Świeżowicz Michał
 Sokolnicki Józef
 Szantruczówna Jadwiga
 Simon Gustaw
 Szymański Adam ks.
 Szpakiewiczówna Anna
 Sztobryn Stanisław
 Schinzel Zygmunt
 Tabor Józef
 Turczyński Władysław
 Urbański Władysław

Wolski Zygmunt
 Wilkoński Leon
 Wachowicz Stanisław
 Wyrzykowski Andrzej ks.
 Więckowski Sylwester
 Wytykowski Ludomir
 Wojcieszko Jan
 Winnicki Antoni
 Winnicki Władysław
 Włodarski Stanisław
 Wyrwiczówna Florent.
 Zarzycki Bolesław
 Ząbkowski Gustaw
 Zadorecki Kazimierz
 Źarski Stefan
 Żuława Edward

ODDZIAŁ SIEDLECKI.

Pisze: „Oddział Towarzystwa Krajoznawczego w Siedlcach jest absolutnie bezczynny i wszelkie wysiłki nie dały żadnego rezultatu — wobec zupełnej obojętności nie tylko ogółu mieszkańców Siedlec, ale nawet tych kilku osób, które były wybrane do Zarządu”.

Smutne świadectwo wydają sobie Siedlce. Możeby tak przejechano się do Grudziądza, Torunia, Piotrkowa, Włocławka, Sandomierza i tylu innych Oddziałów, aby się przekonano ile można zrobić pożytecznej pracy przy dobrych chęciach, a zwłaszcza poczuciu obowiązku społecznego i narodowego.

ODDZIAŁ W SKIERNIEWICACH.

Członków 26, budżet 48 zł. Prezes p. C. Zaleski, sekretarz p. Staszewski. Posiedzeń Zarządu odbyło się 5, istnieją 2 sekcje: wycieczkowa i muzealna. Muzeum powiatowe im. Reymonta jest w stadium organizacji, eksponatów jeszcze b. niewiele. Wycieczek urządzono 4 pod przewodnictwem p. K. Przemyskiego, asystenta S. G. G. W., uczestników 33. Oddział pracuje w porozumieniu ze Zw. Naucz. Szk. Powsz., Związkiem Strzeleckim, oraz Wydziałem Powiatowym w sprawie uruchomienia Muzeum.

Lista Członków.

Białowiejski
 Bartnikówna W.
 Domański St.
 Gorski M.
 Gieca Br.
 Gorjaczkowski
 Jaskolski L.
 Krotowicz
 Krasocka H.
 Konarska H.
 Łabęcki W.
 Michalik J.
 Myśliwski Wł.

Moculski
 Ossowski
 Okolski
 Porowski
 Przemyski K.
 Przemyska A.
 Sielicki
 Staszewski P.
 Smólkowa Wł.
 Wojciechowski
 Winiarski M.
 Zaleska A.
 Zaleski C.

ODDZIAŁ W SŁONIMIE.

Członków 57, budżet 430 zł. 05 gr. Prezesem jest p. Miecz. Emil Piotrowski, sekretarzem p. Klimkiewicz Wiktor. Odczytów urządzono 5 dla 1000 uczestników, wycieczek 3 dla 75 uczestników. Przy miejscowych zakładach szkolnych organizują się Koła Krajoznawcze Młodzieży. Oddział istnieje dopiero od pół roku. Zarząd odbył 8 posiedzeń.

Lista Członków.

Ajzensztadt Abe
 Bethke Ryszard
 Bach Józef
 Chmielewski Kazimierz
 Czerwiński Stanisław
 Czerwonkowa Marja
 Dąbrowski Antoni
 Downarowicz A.
 Danecki Adam
 Dukalski Antoni
 Dalecka Wanda
 Epsztejn Mowsza
 Fursiewiczówna Marja
 Głębska Helena
 Głębski Zygmunt

Gutowski Stanisław
 Godlewski Józef
 Henszel Władysław
 Hildebrandt Janina
 Herubowicz Wacław
 Herubowiczowa Halina
 Jastrzębski Czesław
 Jurewicz Cezary
 Jelinek Włodzimierz
 Kościelski Włodzimierz
 Korolko Stefan
 Kisły Aleksander
 Klimkiewicz Wiktor
 Krzyżakówna Gizela
 Krasowski Józef

Litwinowiczowa Halina
Lubiński Mieczysław.
Malinowski J.
Mościcki Kazimierz
Michalski Kazimierz
Malinowski Antoni
Nitecka Zofja
Płocha Stanisław
Pietranik Kazimierz
Plebański Włodzimierz
Puhaczewski Aleksander
Ptasznikow Antoni
Piotrowski Mieczysław
Piotrowska Romualda

Rozwadowski Mikołaj
Rzepczyński Mieczysław
Szegidewicz Ibrahim
Szrejber Jan
Samosiukówna Raisa
Staniszewski Tadeusz
Telnerowa
Turkowski Marjan
Telner M.
Wirszylło Tadeusz
Wyczalkowska Jadwiga
Wajnsztejn Mojżesz
Zabłocki Mojżesz

ODDZIAŁ SUWALSKI.

Członków 31, budżetu nie przedstawiono. Prezes p. Antoni Naumowicz, sekretarz p. Antoni Radziukiewicz. Zarząd zajęty głównie prowadzeniem budowy Schroniska nad Wigrami. Budowa posunęła się o tyle, że w końcu maja 1929 r. będzie można oddać te schronisko do użytku.

Lista Członków.

Babiński
Barszczewski Tadeusz
Bieńkiewicz Włodzimierz
Bogłowski Stanisław
Burakiewicz
Danilewicz Leon
Godlewska
Hryniewicz Marjan
Jasiński Marjan
Kuncowa Julja
Krzywobłocka Helena
Kowal Stanisław
Kadłubowski Zygmunt
Karczewski Stanisław
Lutostański Czesław
Malinowski Olgierd

Mackiewicz Józef
Monikowski Bolesław
Minkin
Naumowicz Antoni
Nieciumski Mamert
Nosowicz Bronisław
Paszkiwicz Józef
Radziukiewicz Antoni
Rejnhardt Romuald
Szczęsnowicz St. ks. pr.
Smoliński Czesław
Symonowicz Władysław
Tyszkowa Helena
Zawadzka Marja
Zene Edwin

ODDZIAŁ W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM.

Liczby członków nie podano, budżetu również nie. Wskazano, że miasto Tomaszów Mazowiecki udzieliło zapomogę 2500 zł. na prace muzealne. Za tę kwotę nabyto gabloty, szafy, stoły, bibliotekę. Muzeum mieści się w 2 pokojach, wynajętych przez Magistrat. O odczytach i wycieczkach wiadomości nie podano. Zainicjowano opracowanie monografji powiatu Brzezińskiego, co władze powiatowe przyjęły najzupełniej obojętnie. Po wyjeździe Prezesa Oddziału, prof. Tadeusza Seweryna do Krakowa, wybrano na Prezesa Ks. Kazimierza Olszewskiego. Listy Członków nie nadesłano.

ODDZIAŁ TORUŃSKI.

Członków 102, budżet 6666 zł. 55 gr. Prezesem jest p. inż. M. Leśniewski, sekretarzem p. Wanda Wałdowska. Zorganizowano 4 odczyty dla 545 słuchaczy. Wycieczek urządzono 13 dla 276 uczestników, przyjęto i oprowadzono 30 wycieczek, złożonych z 1254 osób. Urządzono Kursy dla przewodników po Toruniu, głównie z grona członków Koła Krajoznawczego Młodzieży przy gimn. męskim. Biblioteka posiada 200 dzieł. Wydano 10.000 szt. pocztówek według zdjęć Prezesa Oddziału, mjra Leśniewskiego, z widokami historycznych pierników toruńskich. Oddział założył tymczasowe schronisko na 40 osób, z noclegów korzystało 629 osób. Koło Krajoznawcze Młodzieży liczy 128 członków. Referaty wygłaszają uczniowie, oni też zorganizowali 4 wycieczki Koła. W stadium organizacji są Koła: przy Szkole Wydziałowej Męskiej, przy Szkole Wydziałowej Żeńskiej i przy Seminarjum Nauczycielskim Żeńskim.

Lokal Oddziału jest w izbie harcerskiej gimn. żeńskiego. Zarząd odbył 12 posiedzeń. Przewodnikami wycieczek przybywających byli p. p. Leśniewski, Rękosiewicz, Wałdowska i Sydow. Oddział pozostawał

w przyjaznej współpracy z Polsk. Czerw. Krzyżem, Wojewódzką Komisją Turystyczną, Tow. Ochrony Zabytków i Przyrody. Bractwo Strzeleckie szope na schronisko udzieliło bezinteresownie, a Oddział nabył 40 sienników, 2 dzbanki i 6 miednic. Urządzono wystawę akwareli art. mal. p. Błońskiego „Z biegiem Wisły”. Oddział cieszy się zasłużoną sympatją miasta i okolicy. Na budowę Domu Wycieczkowego w Toruniu złożyły subwencje: Wydział Powiatowy Starostwa Toruńskiego 250 zł., Magistrat m. Chełmna 150 zł. rocznie, Pomorskie Stow. Ubezpieczeń 200 zł., a uczestnicy wycieczki do Szwecji na budowę Domu złożyli 105 zł. Na doroczną zabawę towarzyską „Dzielenie piernika”, z dochodem na budowę Domu, złożyły różne firmy dary, a mianowicie: p. p. Kostrzewski, firma G. Weese — pierniki, Januszewski — wyroby papiernicze, Zabłocki (Rogalla), Wojciechowski i p. Kromczyńska — książki, Sikora — perfumy, Włoch — albumy, P. Prezes Leniewski — fotografie. Takie zainteresowanie ogółu daje nadzieję, że marzenia p. Prezesa i Zarządu Oddziału Toruńskiego zrealizują się pomyślnie, a Dom Wycieczkowy stanie w Stolicy Województwa.

Lista Członków.

Ambroszkiewicz
 Ambroszkiewiczowa
 Adasiewicz Fryderyk
 Beeli Z.
 Betlejewski
 Bukiewiczówna Wanda
 Bieszkówna Agata
 Budzyński Rafał
 Biskupski Ignacy
 Błędzka Irena
 Białowąg Czesław
 Budzyńska Wacława
 Białowągówna Aniela
 Biedowicz Marja
 Bogocz

Chrzanowski Józef
 Czermiński Stanisław
 Czachert Roman
 Dr. Dziedzic Ignacy
 Dziedzicowa Marja
 Golnik Alojzy
 Grabowski Jan
 Grossówna Jadwiga
 Głuchowski Władysław
 Gęstwicka Felicja
 Hoffmann Alfons
 Hoffmannowa Marja
 Huppental Karol
 Iwicki Anastazy
 Jagielski Robert

Jędrzykówna Klement.
 Januszewski Wincenty
 Kince Stanisław
 Krenc Kazimierz
 Karbowski Hubert
 Krzyżanowski Stanisław
 Konkolewska Władysław
 Konkolewska Wład.
 Kwiatkowski Mieczysław
 Knechtel Marjan
 Konkolewski Antoni
 Konkolewska Helena
 Konkolewska Kazimiera
 Kostrzewski Felicjan
 Kostrzewska Kazimiera
 Kromczyńska Wanda
 Kowalska Elżbieta
 Kopliński Marjan
 Lipski Wincenty
 Leśniewski Michał
 Leśniewska Błazena
 Lux Władysław
 Lorkiewicz Teofil
 Liebhartówna Otylja
 Liebhartówna Helena
 Laudrowiczowa Wanda
 Lipski Rudolf
 Łęgowska Halina
 Łęgowska Stefanja
 Meloch Józef
 Milewski K.
 Mosińska Anna
 Maćkowiak Kazimierz
 Mączyńska Weronia
 Majchrowicz Konstanty
 Nowak Wojciech
 Nawratowicz Franciszek

Ornatkiewicz Jerzy
 Olszewska Leokadja
 Pawlikowski Jan
 Pudelewicz Kazimierz
 Piotrowicz
 Rekosiewicz Franciszek
 Rolewski Kazimierz
 Skrzypek Władysław
 Stadniczeńkowa Antonina
 Smolny Stanisław
 Szmydt A.
 Sobiecki Alfons
 Sobiecka Helena
 Szymborski Wincenty
 Sikora Konrad
 Sikorowa
 Strogulski M. ks.
 Sydow Marjan
 Szydzik ks. pr.
 Talma Marja
 Trocha Juljan
 Tarnowska Zofja
 Tarnowski K.
 Twardzicki Józef
 Twardzicka Bronisława
 Trąpczyński Zbigniew
 Wałdowska Anna
 Wałdowska Wanda
 Wojciechowska Klara
 Witterowa Marja
 Wojder Aleksander
 Wimogrodzka Janina
 Wyziński ks. pr.
 Ziółkowski Mieczysław
 Ziegert Franciszek
 Ziembicka Seweryna

ODDZIAŁ WILEŃSKI.

Członków 99. Prezesem był prof. Uniwersytetu St. Batorego, p. Kazimierz Sławiński, potem Dyr. Gimn., p. Bronisław Zapaśnik. Sekret. p. Zofja Kiewli-

czowa. Urządzono 2 odczyty z frekwencją 140 osób. Wycieczek nie urządzano, natomiast przyjęto 35 wycieczek, które korzystały z 3770 noclegów, co wskazuje, jak potrzebną jest gospoda Krajoznawcza. Została ona w tym roku odremontowana i zaopatrzona w nowe inwestycje, jak: jaśki z pierza, parawany, rolety, naczynia stołowe i t. p. Liczba korzystających z gospody stale wzrasta: w r. 1925 było 1200 noclegów, 1926 — 1264, w 1927 — 1679, w 1928 — 3770. Oddział posiada przezroczarnię z 1700 sztuk, posiada do niej pudełko, szafki, duży ścienny obraz z 13 wileńskich fotografii Bułhakowskich, własnością Oddziału jest też aparat fotograficzny. Działalność Kół Młodzieży bardzo intensywna. Zorganizowano Zjazd K. Kr. Mł. i Wystawę prac. Nadawano przez radio „Wesele na Wileńszczyźnie”. Zjazd Kół zgromadził 280 uczestników z całej Polski. Wydał też Zarząd Oddziału Przewodnik po Wilnie i serję pocztówek wileńskich.

Lista Członków.

Audycki Ludwik
Bac-Krzyżanowski Wł.
Banel Feliks
Bazarewski Stefan
Bądzkiewicz Julian
Bekier Edward
Bobryk Mateusz
Bociański Ludwik
Budzyński Tadeusz
Bujkiewicz Józef
Bujwid Otto
Czeżewski Tadeusz
Chomiński Olgierd
Cukier Mojżesz
Dworecki Nikodem
Drabb Wacław

Dziewulski Wacław
Dziewulski Władysław
Ebel Stefan
Francenson Józef
Godejko Bolesław
Gulewicz Aleksander
Hłasko Marjan
Horoszkiewiczówna Wal.
Hryniewiczówna Marja
Hryniewicz Zygmunt
Hrynkiewicz Piotr
Iwaszkiewicz Jan
Ignatowicz Borys
Jabłoński Szymon
Jacznikowski Karol
Jantzen Kazimierz

Jarocki Stanisław
 Jastrzębski Feliks
 Józefowicz Bolesław
Karbowski Władysław
 Karaffa Kazimierz
 Kiewlicz Jan
 Kiewliczowa Zofja
 Kiersnowski Zygmunt
 Klott Jan
 Kościewiczówna Stanisł.
 Kosiński Aleksander
 Kozłowski Piotr
 Kotowicz Aleksy
 Kraszewski Witold
 Kuczyński Michał
 Kulwiński Alfred
Mackowiak Andrzej
 Matulanis Leon
 Massonjus Marjan
 Mierzejewski Władysław
Nagrabecki Julian
 Naruszewicz Władysław
 Nawrocki Edmund
Olszewski Józef
 Opoczyński Kazimierz
 Orłowski Zenon
 Owsiejczyk Aleksy
Parczewski Alfons
 Pigoń Stanisław
 Piekutowski Jan
 Pieślak Edward
 Piotrowicz Mirosław
 Piwocki
 Prasałowicz Bronisław

Pryffer Jan
 Przedomski Władysław
Rejcher Michał
 Rudnicki Juljusz
 Rzepela Józef
 Ruszczyk Ferdynand
 Ruszczyk Zygmunt
Salmoński Wacław
 Sarol Kazimierz
 Sienkiewicz Wacław
 Sleziewski
 Stawiński Kazimierz
 Staniewicz Wiktor
 Studnicki Wacław
 Surynt Rajnold
 Suss Władysław
 Syrokwasz Jan
 Szmurło Jan
 Szwajkajzer Stefan
 Torner Artur
 Tarcicki Szloma
 Trzebiński Józef
 Trzebiński Stanisław
Waszkiewicz Antoni
 Wiśniewski P.
 Wilczewski Gabryel
 Wojtkowiak Jan
 Ungeheuer Bronisław
 Urbański Alfred
Zawadzki Jan
Zawadzki Władysław
 Żochowski Leon
Żabko-Potopowicz Karol

ODDZIAŁ W WOLBORZU.

Członków 44, budżet 100 zł. Prezes ks. I. Pertkiewicz, Sekretarz p. Sabina Pieczyńska. Zarząd odbył 4 posiedzenia. Utworzono 3 sekcje: popularyzacji kra-

joznawstwa, upiększania miasta i ochrony zabytków, teatralną. Odczyt urządzono 1 przy 38 słuchaczach. Wycieczek nie urządzano. Oddział proponuje, aby Rada Główna utworzyła parę ruchomych bibliotek krajoznawczych.

Lista Członków.

A damek Alfons	M isztela Jan
B adek Antoni	M azurkiewiczowa St.
B rzuszczyńska Janina	M azurkiewicz Konstanty
B adkowa Stanisława	M azurkiewiczówna L.
D ryńska Stanisława	N iepsuj Józef
D ryński Stanisław	N abiałczy Stefan
G łonek Michał	O leśków Jan
J assek Rudolf	P ertkiewicz Ignacy Ks.
J uljańska Stanisława	P ieczyńska Sabina
J uljański Kazimierz	P acewicz Józef
K owalski Stefan	P strokoński Witold
K otlicka Michalina	P erska Anna
K ompo Władysław	P ieczyński Ireneusz
K owalska Stanisława	S zproch Edmund
K owalski Wacław	S tachowiak Stanisław
K owalska Michalina	S owa Antoni
K leszczewska Eleonora	S mółkówna Wanda
K leszczewski Stanisław	S zygendowska Marja
K uliński Piotr	S iatkowski Stanisław
K wieciński Edmund	W ęgrzynowski Edmund
K empianka Regina	Ż ygalski Piotr
L isman Władysław	Ż ygalska Eufemja

ODDZIAŁ WOŁKOWYSKI.

Członków 65. Budżetu i listy członków nie nadesłano. Prezes A. Dominikiewiczówna, Vice - prezes Ks. Kanonik Burak, skarbnik Juchniewicz, sekretarz Szpręglewska.

ODDZIAŁ W ZAGOŹDZONIE.

Członków 59, budżet 463 zł. 20 gr. Prezes p. Z. Protowa, Sekretarz p. Wład. Deperasiński. Posiedzeń Zarządu odbyło się 5. Odczyt urządzone 1 przy 27 słuchaczach, wycieczek 6 pod kierownictwem p. p. Deperasińskiego, Zenftmana i Janiszewskiego dla 68 uczestników. Organizowana obecnie biblioteka krajoznawcza, będzie włączona do księgozbiorów Kasyna Urzęd. Państw. Wytwórni Prochu. Oddział prenumeruje „Ziemię” dla Kasyna Urzędniczego i Świetlicy Robotniczej. Oddział korzysta z lokalu wspomnianego Kasyna. Zarząd Oddziału zamierza stworzyć nową placówkę krajoznawczą w Kozienicach, rozwinąć akcję odczytową wśród sfer robotniczych i gromadzić materiały do monografii okolicy.

Lista Członków.

Banaszak Ludwik	Konopacki Jan
Banaszakowa Helena	Kruszel Stanisław
Betnarski Włodzimierz	Koszańska Marja
Byczek Józef	Laris Kazimierz
Czyż Eugenjusz	Łamiewski Wołk Bohdan
Czyż Leonja	Mróz Rajmund
Chmielewski Marjan	Maluga Józef
Chrzanowski Jan	Markiewicz Stanisław
Czerwiński Zygmunt	Markiewiczowa Marja
Czerwiński Wiktor	Mrozowa Janina
Czerwińska Helena	Niekrasz Roman
Deperasiński Władysław	Protowa Zofja
Danczakówna Helena	Prot Jan
Deperasińska Flora	Piwakowski Bohdan
Hordiuk Aleksander	Piwakowska Stefanja
Jaworska Anna	Ptaszyński Edward
Jarczyński Józef	Puchalski Tadeusz
Kamiński Antoni	Rutkowski Jan
Kamińska Wiktorja	Rutkowska Zofja
Kubińska Stefanja	Raczyński Stefan
Krauss Zygmunt	Raczyńska Marja
Korczak Stanisław	Rakowicz Zygmunt

Szajdakowska Janina
Seemann Stefan
Smiśniewicz Tadeusz
Sztrancówna Zofja
Tobola Kazimierz
Wróblewska Aleksandra
Walczyńska Wanda
Walczyński Jan.

Wykowski Wiesław
Winter Zygmunt
Wrocławski Józef
Wykowska Zofja
Wojciechowski Jakób
Zenftman Henryk
Zurowski Marjan

NIE NADEŚLAŁY SPRAWOZDAŃ ODDZIAŁY:

Brzeski, Chocęński, Grodzieński, w Głębokiem,
Jędrzejowski, Kartuzki, Kielecki, Kobryński, Lwowski,
Łomżyński, Radomski, Sannicki, Starogardzki, Świę-
ciański, Tucholski.

BILANS RADY GŁ. P. T. K.

za rok 1928.

Stan czynny	Zł.	g.	Zł.	g.
Nieruchomości	224011	63		
Ruchomości	31484	40		
Biblioteki	20330	38		
Przezroczarnie	8219	93		
Zbiory fotograficzne	1826	92		
Oddział w Warszawie	5107	97		
Pocztowa kasa oszczędności № 4646	6015	53		
Dom wycieczkowy nad Świtezią	2525	32		
Dom wycieczkowy nad Wigrami	27216	87		
Dzierżawa Stary Folwark	69	92		
Pożyczki	5107	50		
Książki muzealne	89	40		
Broszury: „Najważniejsze wiadomości o Polsce“	1373	78		
Wystawa w Tokio	2394	54	335773	79
Przewyżka stanu biernego			36551	33
			<u>3/2325</u>	<u>12</u>

Stan bierny	Zł.	g.	Zł.	g.
Kapitał obrotowy	43874	80		
Fundusz zakładowy	194478	31		
Fundusz amortyzacyjny	59847	36		
Dom wycieczkowy w Zakopanem	3065	90		
Fundusz na Instytut morski	214	25		
Fundusz na Muzeum Żeromskiego	125	59		
Fundusz na wykup oficyny Szopena	14	—		
Wykup Stepu nad Dniestrem	30	70		
Sumy przechodnie	6101	—		
Dziesięcina Oddziałów	3372	32		
Broszura: „Po dziesięciu latach niepo- dległości“	5181	29		
Etap emigracyjny w Wejherowie	3864	60		
Subwencja	52155	—	372325	12
			<u>372325</u>	<u>12</u>

Skarbnik *E. W. Szelażek*

Księgowy *Stefan Lityński*

SPIS RZECZY.

	Str.
1. Wstęp	3
2. Pamięci zmarłych	4
3. Sprawozdanie z działalności P. T. K. za lat 20	6
4. Sprawozdanie z działalności Rady Głównej P. T. K. w r. 1928.	14
5. Sprawozdanie z działalności Prez. Komisji Kół Kraj. Młodz. Szk. w r. 1928	30
6. Sprawozdania Oddziałów:	
Oddział Warszawski	33
" Białostocki	63
" Bydgoński	64
" Grudziądzki	67
" Kaliski	69
" Krakowski	71
" Kujawski	73
" Kujaw Zach.	75
" Kurpiowski	76
" Kutnowski	76
" Lubelski	76
" Łowicki	77
" Łódzki	79
" Morski	83
" Nowogrodzki	84
" Olkuski	86
" Ostrowiecki	86
" Pawłowski	88
" w Paskach Lub.	89
" Piński	90

	Str.
Oddział Piotrkowski	90
„ Poznański	94
„ Równieński	96
„ Sandomierski	97
„ Siedlecki	99
„ Skierniewicki	99
„ Słonimski	100
„ Suwalski	101
„ Tomaszowski	102
„ Toruński	102
„ Wileński	104
„ w Wolborzu	106
„ Wołkowyski	107
„ w Zagożdżonie	108
7. Bilans Rady Gł. P. T. K.	110

